

STRATEGIA

DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

A RAIONULUI SÎNGEREI

(2021 – 2028)

Aprobată prin
Decizia Consiliului raional №
din “___” _____ 20__

Modificată prin
Decizia Consiliului raional №
din “___” _____ 20__

CUPRINS

ABREVIERI

INTRODUCERE

1. PROCESUL DE ELABORARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

- 1.1. Inițierea procesului de planificare
- 1.2. Înființarea echipei de planificare
- 1.3. Concordanța strategiilor de dezvoltare regionale ce cea raională

2. PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI

- 2.1. Date Generale
- 2.2. Așezarea geografică și cadrul natural
- 2.3. Mediul înconjurător
- 2.4. Analiza situației demografice
- 2.5. Infrastructura transportului
- 2.6. Aspecte tehnico-edilitare
- 2.7. Economia
- 2.8. Sănătate
- 2.9. Asistență socială
- 2.10. Educație
- 2.11. Tineret și Sport
- 2.12. Cultură și turism
- 2.13. Capacitate instituțională

3. ANALIZA SWOT SECTORIALĂ.

- 3.1. Infrastructura de utilități
- 3.2. Capacitate instituțională
- 3.3. Domeniul economic
- 3.4. Edificii sociale
- 3.5. Tineret și Sport

4. CADRUL GENERAL AL STRATEGIEI

- 4.1. Viziunea
- 4.2. Misiunea
- 4.3. Valorile Strategice
- 4.4. Obiectivele Strategice
- 4.5. Etapele de implementare
- 4.6. Riscuri și impedimente în procesul de implementare, metode de preîntâmpinare

5. MONITORIZAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

- 5.1. Cadrul instituțional de monitorizare
- 5.2. Raportarea și indicatorii de monitorizare

6. PLANUL DE ACȚIUNI A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

7. IMPACTUL IMPLIMENTĂRII A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

8. ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE

PARTEA I. ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE

- 1.1. Cadrul legal și de politici
- 1.2. Acoperirea cu servicii
- 1.3. Calitatea serviciilor
- 1.4. Starea infrastructurii
- 1.5. Eficiența operațională
- 1.6. Analiza SWOT

PARTEA II. STRATEGIA DE DEZVOLTARE

- 2.1. Obiectivul sectorial de dezvoltare

Abreviaturi

APL	Administrația Publică Locală
ADR	Agencia de Dezvoltare Regională
AEÎ	Asociația de Economii și Împrumut
AEE	Agencia pentru Eficiență Energetică
BS	Bugetul de Stat
BL	Bugetul Local
BR	Buget Raional
CIS	Comisia pentru Implementarea a Strategiei
CE	Consiliul Europei
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IDEP	Institutul de Dezvoltare și Expertiză a Proiectelor
EP	Echipe de planificare
GȚ	Gospodărie Țărănească
FEN	Fondul Ecologic Național
FEE	Fondul pentru Eficiență Energetică din Moldova
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FMF	Federația Moldovenească de Fotbal
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
FRN	Fondul Rutier Național
MEC	Ministerul Economiei și Comerțului
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ONG	Organizații non-guvernamentale
OMF	Oficiul Medicilor de Familie
PPP	Parteneriat Public Privat
PM	Punct Medical
CS	Centru de Sănătate
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RM	Republica Moldova
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
SA	Societate pe Acțiuni
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Cultură și Știință

Introducere

Strategia trasează orientările generale ale dezvoltării viitoare a raionului din punct de vedere economic, social, cultural, al învățământului, al turismului, al dezvoltării rurale ș.a., asigurând valorificarea resurselor materiale, financiare, informaționale și umane de care dispune raionul Sîngerei. Procesul de elaborare a Strategiei a vizat implicarea tuturor actorilor interesați în acest demers: autorități locale, cetățeni, prestatori de servicii, servicii deconcentrate, mass-media ș.a. Viziunea ce s-a conturat ca rezultat al acestui proces participativ este aplicabilă pentru întreg teritoriul raionului Sîngerei în perspectiva anilor 2021-2028, cuprinzând principiile și valorile care stau la baza dezvoltării strategice a raionului. În contextul realităților economico-sociale și politice actuale (criza economică, pandemia de COVID-19, continuarea reformelor și posibilitatea atragerii de fonduri externe), Consiliul raional Sîngerei are nevoie de un instrument de lucru pentru organizarea activităților, prioritizarea investițiilor și gestionarea eficientă a resurselor necesare pentru dezvoltarea domeniilor de care răspunde direct, instrument care să fundamenteze dezvoltarea, promovarea și implementarea unor proiecte ce vor contribui la progresul general al raionului.

Din această perspectivă, o importanță deosebită o are capacitatea Consiliului raional de a-și planifica și utiliza resursele limitate cu scopul de a satisface nevoile în continua dezvoltare.

Trasarea unei strategii de dezvoltare socio-economică reprezintă primul pas spre progres, deoarece acest document stabilește dezvoltarea locală drept o prioritate și stimulează procesul de evoluție. Planificarea strategică clarifică direcțiile și domeniile spre care se orientează efortul comun de dezvoltare al comunității, atât pe termen mediu, cât și pe termen lung.

Având în vedere aceste deziderate precum și necesitatea includerii noilor proiecte de investiții aflate în derulare, a celor în perspectivă și a masterplanurilor deja existente pe anumite domenii, s-a hotărât elaborarea unei noi Strategii de dezvoltare a raionului Sîngerei, care să cuprindă priorități clare, cu obiective evaluate din punct de vedere financiar, a căror posibilitate de realizare să rezulte dintr-o proiecție bugetară multianuală și disponibilitatea fondurilor de investiții pentru perioada 2021-2028.

Principiile de bază care au stat la baza elaborării acestei strategii sunt următoarele:

- **Principiul realității.** Această strategie prezintă potențialul, vorbește despre etapa de dezvoltare și specifică baza de plecare în cadrul procesului de dezvoltare durabilă;
- **Principiul continuității și sustenabilității.** Programul va fi îmbunătățit continuu și după adoptarea acestuia de către Consiliul raional, pentru a reflecta necesitățile raionului;
- **Principiul cunoașterii caracteristicilor locale.** Strategia a fost elaborată în urma unei analize atente a trăsăturilor specifice a raionului.
- **Principiul armonizării.** Strategia este elaborată în concordanță cu obiectivele de dezvoltare existente la nivelul Uniunii Europene.

Existența unei strategii concrete de dezvoltare și implementarea ei treptată duce la o creștere simțitoare a calității vieții și la reducerea disparității rural-urbane, atât de vizibilă în prezent. Deoarece în cadrul raionului Sîngerei și la nivel local există discrepanțe în ce privește nivelul de trai, este necesară o strategie care să unifice populația și să genereze dezvoltarea în ansamblu, pentru ca să existe armonie și prosperitate în toate privințele.

Un alt aspect important al strategiilor de dezvoltare este că astfel, comunitatea poate atrage proiecte naționale și europene de finanțare și asistență. Aceste proiecte reprezintă o oportunitate de dezvoltare în ritm rapid, lucru de care comunitatea are nevoie pentru a-și atinge obiectivele de propuse.

Utilitatea elaborării Strategiei de Dezvoltare este susținută de argumente, care în esență vizează:

Utilizarea resurselor umane

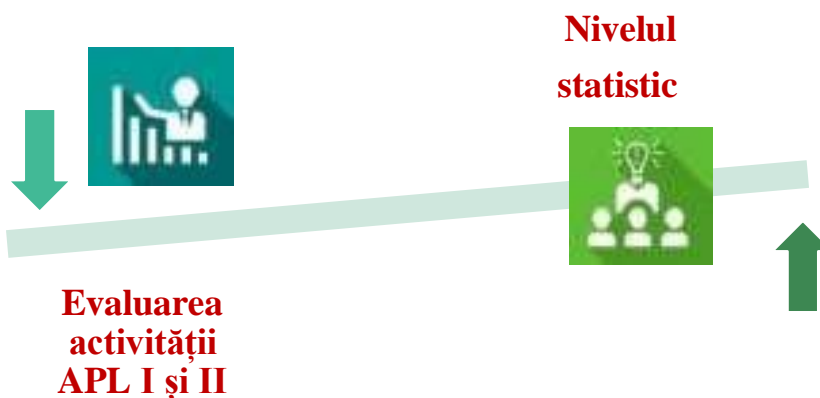
Utilizarea resurselor umane și logistice existente - elaborarea unei strategii de dezvoltare raionale contribuie pe teren mediu și lung la gestionarea mai eficientă a resurselor disponibile (resurse umane, financiare, logistice etc.), permițând mobilizarea la cote superioare a acestora în vederea atingerii obiectivelor propuse în cadrul strategiei de dezvoltare.

Planificarea

Existența unei strategii de dezvoltare - care creează/facilitează obținerea resurselor financiare ce susțin procesele de dezvoltare la nivelul raional. Strategia clarifică pentru toți factorii implicați în programele de ajustare sau dezvoltare socială, care sunt obiectivele urmărite de autoritățile locale, rolul strategiei de dezvoltare fiind acela de a modifica optica elaborării unor planuri conjuncturale prin care se urmărește elaborarea planurilor de "supraviețuire imediată" (satisfacerea unor nevoi imediate). Această perspectivă imediată trebuie înlocuită cu perspectiva dezvoltării strategice.

Prin urmare, scopul acestei lucrări este de a realiza o analiză desfășurată la nivelul raionului, în vederea identificării principalelor probleme cu care se confruntă localitățile precum și definirea unei strategii de dezvoltare rurală. Diagnoza raionului a fost realizată pe mai multe nivele:

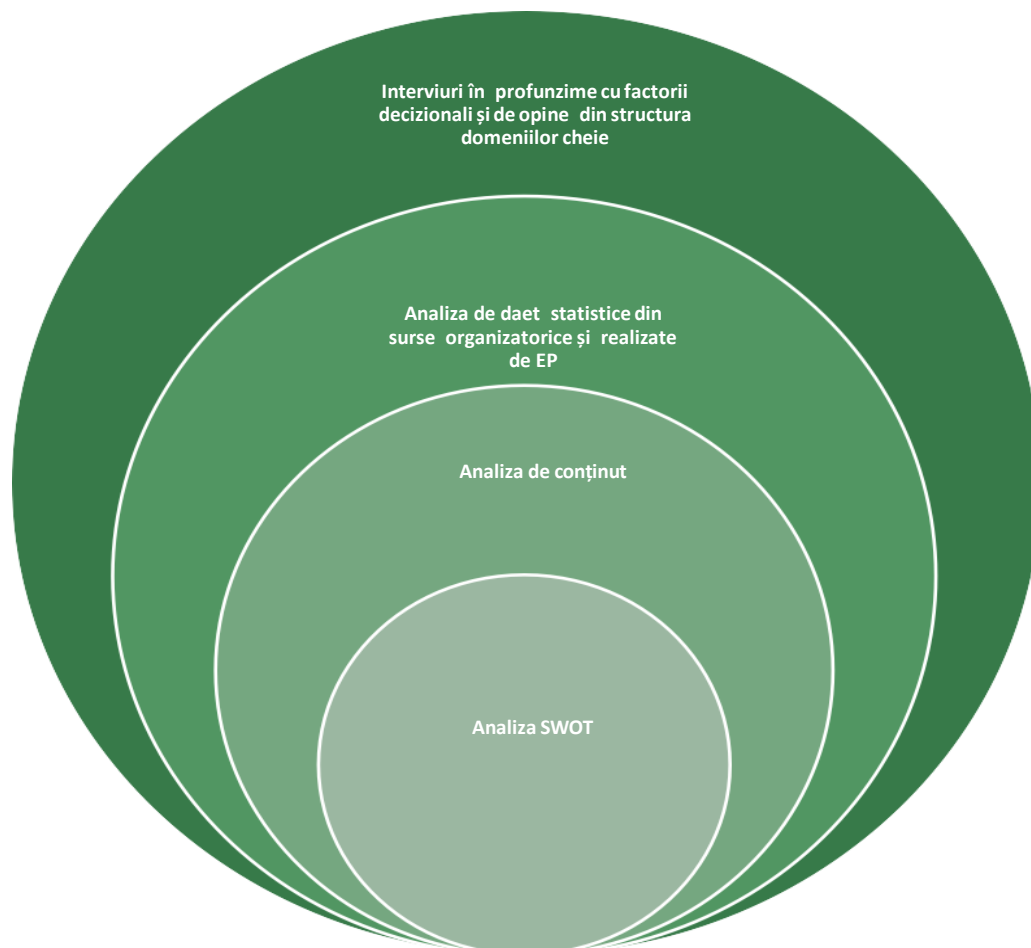
Strategia de Dezvoltare a raionului Sîngerei reprezintă un document cuprinzător, care reflectă valorile comunității locale și stabilește obiectivele de dezvoltare, ce trebuie realizate. Documentul prezintă viziunea asupra viitorului raionului și indică direcțiile principale de dezvoltare, printr-o succesiune de proiecte, ce se vor concretiza într-o listă finală de acțiuni concrete și măsurabile.

De asemenea, Strategia de Dezvoltare reprezintă principalul instrument de lucru al Consiliului Raional Sîngerei, care va orienta gândirea, decizia și acțiunea către obiectivele superioare sau către premisele obiectivelor. Contextul ales pentru elaborarea Strategiei de dez-

voltare este definit de aplicarea modelelor europene de dezvoltare socială, economică și de mediu și opțiunea față de modelul de dezvoltare durabilă.

Utilizarea instrumentelor de consultare a comunității locale a determinat adaptarea tuturor propunerilor de acțiuni și activități, pentru ca într-un final Strategia de Dezvoltare Socio-Economică să se alinieze la așteptările locuitorilor raionului Sîngerei. Importanța întrunirii aspirațiilor băștinașilor este bazată atât pe certitudinea implicării viitoare a comunității în implementarea Strategiei de Dezvoltare Locală, cât și de posibilitatea asumării depline și conștiente a acesteia.

Metodologic, prezenta strategie are la bază și se fundamentează pe următoarele instrumente și proceduri de lucru:

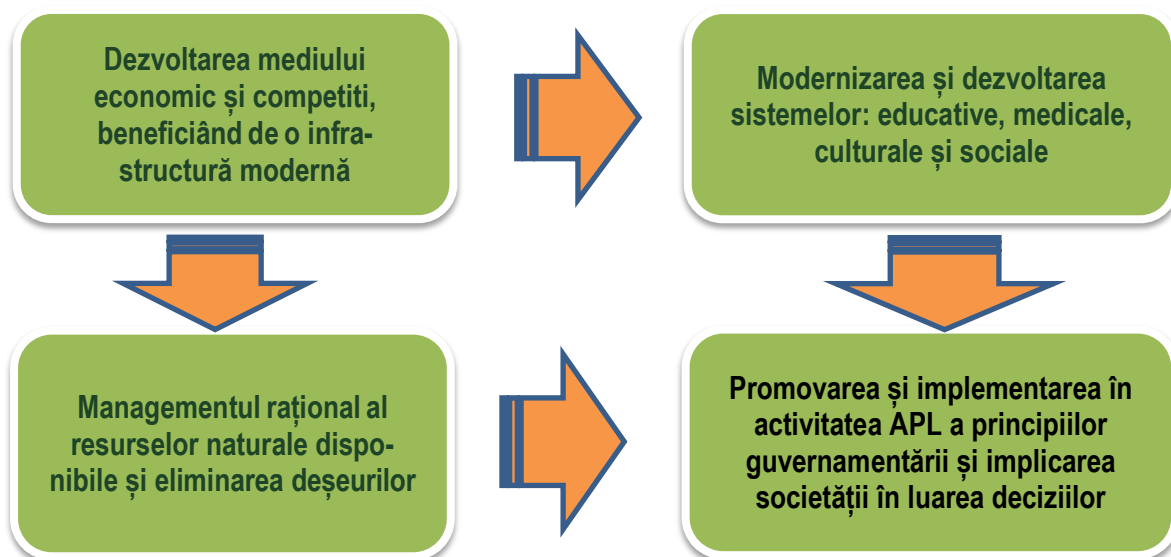

Un instrument important în realizarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică este Analiza SWOT, prin care sunt determinate **Punctele forte** (Strengths), **Punctele slabe** (Weaknesses), **Oportunitățile** (Opportunities) și **Amenințările** (Threats).

În baza rezultatelor obținute și a analizei tendințelor de dezvoltare, au fost elaborate recomandările pentru dezvoltarea socio-economică a raionului Sîngerei. Acestea sunt în formă de obiective, programe și acțiuni/proiecte pentru o perioadă de 7 ani.

Pentru a putea participa la realizarea obiectivelor cuprinse în Strategia de Dezvoltare Socio-Economică în baza rezultatelor obținute și a analizei tendințelor de dezvoltare, au fost elaborate recomandările pentru dezvoltarea socio-economică a raionului Sîngerei.

Acestea sunt în formă de obiective, programe și acțiuni/proiecte pentru o perioadă de 7 ani. Pentru a putea participa la realizarea obiectivelor cuprinse în Strategia de Dezvoltare Socio-Economică, Consiliul Raional Sîngerei își va concentra activitatea în următoarele direcții:

Responsabili de implementare a strategiei de acțiuni sunt Primăriile și Consiliul raional Sîngerei, precum și instituțiile administrative locale de profil (educație, sănătate etc.). Strategia de acțiuni, ca instrument de planificare și implementare, conține un set de politici sectoriale pe domenii de activitate, ce se aplică într-un termen determinat, în scopul realizării obiectivelor generale, fixate în strategia de dezvoltare socio-economică a localității.

Periodic, Strategia de Dezvoltare Socio-Economică va fi revizuită ținându-se cont de evoluția macroeconomică la nivel național, starea economiei de la nivelul municipal și cel local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea acesteia.

Strategia este corelată cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale și regionale.

1. PROCESUL DE ELABORARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

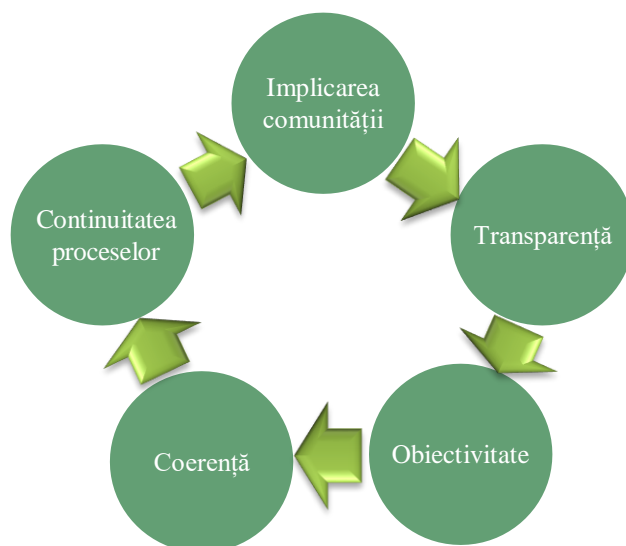
1.1. Inițierea procesului de planificare

Raionul Sîngerei are nevoie de crearea și promovare unei viziuni strategice în ceea ce privește dezvoltarea sa pe plan socio-economic. Lipsa unei viziuni fundamentale duce la o activitate administrativă dezorganizată, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se pot consuma irațional resurse valoroase.

Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru încheșat și când există o coordonare clară și bine organizată dinre programele și strategiile de dezvoltare la nivel național, regional și local.

Așadar, planificarea strategică are drept scop principal definirea reperelor de dezvoltare a raionului pe o perioadă de 7 ani. Etapele metodologice principale ale procesului de planificare strategică au fost următoarele: realizarea unor analize preliminare a situației de facto, stabilirea unei viziunii clare asupra dezvoltării raionului Sîngerei, analiza sectorială a domeniilor cu o importanță strategică și, la final, elaborarea documentului strategic propriu-zis.

Valorile și principiile ce au stat la baza procesului de planificare strategică au fost:

1.2. Înființarea echipei de planificare

Inițierea procesului de planificare strategică a început cu Decizia nr.1/10 din 23 martie 2021, prin care sa aprobat următoarea componență nominală a grupului de lucru:

Nr. d/o	Nume, Prenume	Funcția
Secretariatul Comisiei		
1	Corcodel Grigore	<i>Președintele raionului, președintele grupului de lucru</i>
2	Erimei Iulian	<i>Vicepreședintele raionului, vicepreședintele grupului de lucru</i>
3	Cucoș Lilia	<i>Șef DEAE, secretarul grupului de lucru</i>
Membrii Grupului		
4	Bîrsanu Ion	<i>Vicepreședintele raionului</i>
	Tutunaru Tudor	<i>Vicepreședintele raionului</i>
	Banaru Octavian	<i>Șef Direcție Finanțe</i>
	Serbușca Vera	<i>Reprezentant Direcția Economie și Atragerea Investițiilor</i>
	Donțov Aliona	<i>Reprezentant Direcția Economie și Atragerea Investițiilor</i>
	Crișavițchi Svetlana	<i>Reprezentant Direcția Economie și Atragerea Investițiilor</i>
	Harabagiu Ion	<i>Reprezentant Direcția Agricultră, Cadastru și Urbanism</i>
	Gîscă Anatolie	<i>Arhitect șef a raionului Sîngerei</i>
	Țîbîrnă Vasile	<i>Șef Secție Construcții, Gospodărie Comunală și Drumuri</i>
	Simonov Minodora	<i>Preprezentant Secție Construcții, Gospodărie Comunală și Drumuri</i>
	Pădureac Ana	<i>Reprezentant Camera de Comerț și Industrie filiala Bălți</i>
	Șargu Ala	<i>Reprezentant IP „Incubatorul de Afaceri Sîngerei”</i>
	Parnov Maria	<i>Reprezentant Direcția Educație</i>
	Rusu Valeriu	<i>Reprezentan Secția Cultură</i>
	Onceanu Viorel	<i>Reprezentant Serviciul Tineret și Sport</i>

	Luchian Olesea	<i>Reprezentant Centru de Tineret</i>
	Galus Ion	<i>Reprezentant IMSP „Spitalul Raional Sîngerei”</i>
	Tartacovschi Eleonora	<i>Reprezentant IMSP „Spitalul Raional Sîngerei”</i>
	Bulat Constantin	<i>Reprezentant ÎM „Centrul Stomatologic Sîngerei”</i>
	Bajura Maria	<i>Reprezentant Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei</i>
	Tabarcea Vitalie	<i>Reprezentant Secția Administrația Publică a Consiliului raional</i>
	Donos Teodor	<i>Reprezentant Serviciul Juridic și Resurse Umane</i>
	Tronciu Eduard	<i>Reprezentant Inspectoratul de Poliție Sîngerei</i>
	Balea Gheorghe	<i>Reprezentant IMSP „Centru Sănătate Publică Sîngerei”</i>
	Locoma Tatiana	<i>Reprezentant Secția Statistică Sîngerei</i>
	Luca Vasile	<i>Reprezentant Filiala “Bălți Gaz” or. Sîngerei</i>
	Orlovski Ivan	<i>Reprezentant Filiala SA „Red-Nord”</i>
	Mihailiuc Sergiu	<i>Reprezentant Secția Situații Excepționale</i>
	Dumbravă Ecaterina	<i>Consilier raional</i>
	Cazacu Gheorghe	<i>Consilier raional</i>
	Cijevschi Gheorghe	<i>Consilier raional</i>
Reprezentații ai Întreprinderilor Mici și Mijlocii		
	Tofan Gherasim	<i>reprezentant din domeniul Agriculturii</i>
	Bejenari Vasili	<i>SRL „Gelibert” – reprezentant din domeniul Industriei</i>
	Iurcu Ana	<i>ÎI „Iurcu Ana” – reprezentant din domeniul Comerțului</i>

Membrii EP au fost selectați astfel încât să fie acoperite toate domeniile planului strategic. La înființarea EP s-a ținut cont de voința fiecărui membru propus de a se implica în procesul de planificare strategică a satului.

La etapa de inițiere a procesului de planificare strategică a fost contractată o companie specializată în planificare strategică pentru facilitarea elaborării prezentei Strategii. Facilitatorul, în persoana domnului **Buga Andrei**, a explicat importanța elaborării strategiei, pașii de urmat, metode și tehnici de abordare a comunităților, precum și metode de analiză ale comunităților din cadrul raionului Sîngerei. Aceste cunoștințe sunt esențiale în identificarea necesităților raionului și stabilirea domeniilor pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare Socio-economică a raionului Sîngerei. Au fost expuse metodele de consultare a comunității: *workshop-uri, metoda discuției, ședință de analiză*.

Membrii EP au decis să utilizeze metodele discuției și sedințelor de analiză, iar procesul de consultare a comunităților a durat 3 săptămâni, după care a urmat ședința de analiză și interpretarea cercetării efectuate. Pentru a da rezultate, planificarea strategică trebuie însoțită de promovarea la nivelul administrației publice locale a unui management strategic integrat, la toate nivelurile, capabil să identifice și să speculeze oportunitățile apărute în beneficiul satului.

1.3. Concordanța strategiilor de dezvoltare regionale cu cea locală

La elaborarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei s-a ținut cont de prevederile din Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”, aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, precum și de Programele de dezvoltare a raionului Sîngerei, Programul Sectorial în Eficiența Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Nord, Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător (2016-2021), Programul Regional Sectorial de Management al Deșeurilor Solide pentru Regiunea de Dezvoltare Nord și alte documente de politici relevante. APL a participat la toate întrunirile ce au vizat stabilirea priorităților, obiectivelor pe termen mediu și lung în vederea definirii planului strategic de acțiuni de dezvoltare socio-economică durabilă a Raionului Sîngerei.

Nemijlocit raionul Sîngerei este identificat în programele de dezvoltare ale raionului la compartimente precum: creșterea competitivității producției locale, diversificarea producției agricole, dezvoltarea turismului, renovarea rețelelor de drumuri locale și salubritatea teritoriului. Avantajele concordanței Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei cu strategiile sus menționate se vor materializa în posibilitatea accesării mai multor surse de finanțare pentru infrastructura publică de utilități (apă potabilă, sistemul de canalizare, infrastructura drumurilor, etc.), dar și prin creșterea suportului financiar din partea donatorilor externi.

- *Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2020;*
- *Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016 – 2020;*
- *Strategia Sectorială de Dezvoltare pentru anii 2014 – 2020 „Educația – 2020”;*
- *Strategia națională de sănătate publică pentru anii 2014-2020;*
- *Strategia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014 – 2028;*
- *Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova, pentru anii 2013 –2027;*
- *Strategia de dezvoltare a turismului "Turism 2020";*
- *Strategia de Dezvoltare Regională Nord 2016-2020;*
- *Programul regional sectorial în domeniul alimentării cu apă și canalizare din Regiunea de dezvoltare Nord;*
- *Programul regional sectorial în domeniul managementului deșeurilor solide din Regiunea de dezvoltare Nord*
- *Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei pentru anii 2016- 2020.*

2. PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI SÎNGEREI

2.1. Date generale

Formațiunea teritorial-administrativă, atestată sub numele de **raionul Sîngerei**, a fost înființată la 11 noiembrie 1940, în baza unei hotărâri a Sovietului Suprem a RSS Moldovenești, la câteva luni după ce trupele rusești au intrat în spațiul dintre Nistru și Prut. Inițial, în componența raionului intrau doar o parte din localitățile actuale, celelalte aparținând raionului Chișcăreni, cu care mai târziu a fuzionat raionul Sîngerei. Drept centru administrativ al noii structuri a fost numit **orașul Sîngerei**.

Raionul Sîngerei este amplasat în partea central-nordică a Republicii Moldova, la o distanță de **114 km de municipiul Chișinău** și la **25 km distanță de municipiul Bălți**.

În contextul internațional, raionul Sîngerei joacă un rol important în fortificarea relațiilor transfrontaliere.

În perioada anilor 2013 – 2015, Consiliul raional Sîngerei a fost beneficiarul a două proiecte transfrontaliere în cadrul Programului Operațional Comun România – Ucraina – Republica Moldova 2007 – 2013.

Primul proiect a vizat dez-voltarea infrastructurii economice prin crearea unei rețele agricole transfrontaliere și a fost implementat în parteneriat cu:

- *Primăria Municipiului Botoșani,*
- *Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani, România;*
- *Agenția Regională pentru Reconstrucție și Dezvoltare Odessa, Ucraina;*
- *Agenția pentru dezvoltarea socio-economică „BizGates”, Republica Moldova.*

Cel de al doilea proiect a vizat cooperarea în domeniul educațional prin crearea unei platforme virtuale pentru schimb transfrontalier de tineri, proiect ce a fost implementat având ca parteneri;

- *Inspectoratul Școlar Județean Iași, România;*
- *Organizația publică pentru tineret „Noua Generație a Europei”, Ucraina;*
- *Consiliul Raional Reni al Regiunii Odessa, Ucraina;*
- *Asociația Tinerilor Români din Basarabia și Bucovina, România.*

De asemenea, raionul Sîngerei reprezintă un actor dinamic în cooperarea transfrontalieră, fiind membru:

- ✳ *al Asociației „Euroregiunii Siret-Prut-Nistru”,*
- ✳ *al Euroregiunii „Prutul de Sus”,*
- ✳ *al Uniunii Consiliilor Raionale din Republica Moldova.*

Ce ține de organizarea administrativ – teritorială Raionul Sîngerei are în componența administrativă **70 de localități**, care sunt organizate în **26 de unități administrativ - teritoriale**:

2 orașe	25 comune		1 sat
Sîngerei Biruința	Alexândreni Bălășești Biliceni Noi Biliceni Vechi Bursuceni Chișcăreni Ciuciueni Copăceni Coșcodeni Cotiujenii Mici Cubolta Dobrogea Vechea	Drăgănești Dumbrăvița Grigorăuca Heciul Nou Iezărenii Vechi Izvoare Pepeni Prepețița Tăura Veche Țambula Sîngerei Noi	Rădoia

2.2. Așezarea geografică și cadrul natural

2.2. 1. Poziția geografică

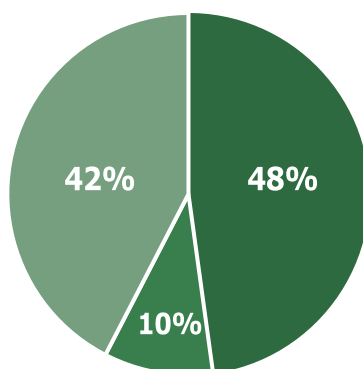
Raionul Sîngerei este situat în regiunea de nord a Republicii Moldova. Centrul raional este reprezentat de **orașul Sîngerei**.

Raionul se învecinează:

- * **la Nord** cu **raionul Drochia**
- * **la Est** cu **raionul Florești**
- * **la Sud** cu **raionul Telenești**
- * **la Vest** cu **raionul Ungheni**
- * **la Nord-Vest** cu **raionul Fălești**

Suprafața totală a raionului este de 103300 ha împărțite pe categorii.

Suprafața raionului Sîngerei pe categorii

■ Terenuri agricole ■ Păduri și fâșii forestiere ■ Terenuri arabile

Relieful raionului este predominant de câmpie deluroasă ce face parte din Câmpia Colinară a Bălților.

Partea central-vestică a zonei o ocupă dealurile Ciulucurilor, cu înălțimi marcante de **250-350 m**.

Partea de est se învecinează cu Podișul Nistrului, unde culmile colinare și vârfurile dealurilor au mari altitudini. Văile râurilor sunt în general largi și întinse, costișele dealurilor din apropiere fiind prelungite, domoale. Mai rezeși sunt versanții colinelor ce împrejmuesc vâlcelele semiînchise, hârtoapele, zăvoaietele. Rețeaua hidrografică este formată din ape curgătoare cum ar fi râuri, râulețe, pâraie și stătătoare de diferite dimensiuni (lacuri, heleșteie, iazuri). Raionul este străbătut de râurile **Cubolta, Răut, Soloneț, Ciulucul Mare** și **Ciulucul de Mijloc**. Limitele de nord și de est ale zonei sunt marcate de râul Răut, pe cursul său mediu. Partea de est este străbătută de Ciulucul Mare (60 km) cu afluentul său Ciulucul Mic (58 km) și coafluentul Ciulucul Mijlociu (45 km). Aceste râuri acumulează apele mai multor pâraie, fiecare formând microbazinele lor cu trăsături hidrografice mai mult sau mai puțin comune. În Răut se varsă râulețele: **Solonețul, Iligacea, Chiua**, care străbat partea de est a zonei.

Una din principalele bogății naturale ale raionului Sîngerei o prezintă resursele de sol, care datorită fertilității asigură securitatea alimentară a populației raionului și de aseme-

nea reprezintă o componentă esențială în economia raionului. Dirijarea procesului de reglementare a regimului proprietății funciare se desfășoară sub asistența metodologică a Serviciului de Stat pentru reglementarea Proprietății Funciare a Agenției de Stat Relații Funciare și Cadastru a RM, în colaborare cu subdiviziunile interioare ale raionului Sîngerei. La fel ca și în multe alte raioane, procesul de privatizare a terenurilor agricole din raionul Sîngerei a avut loc în două etape între anii 1990 și 2001. Ca urmare, pe baza titlurilor de proprietate, populația rurală a primit în proprietate privată terenuri agricole. Deși terenurile au fost distribuite corect, majoritatea parcelelor s-au dovedit a fi mici, iar proprietatea - fragmentată.

Principalele realizări ale Programului național funciar au fost: crearea unui cadru instituțional al unităților cadastrale, înființarea unui sistem informațional cadastral și privatizarea terenurilor agricole. Deși s-au întreprins măsuri de soluționare a problemelor legate de proprietatea funciară și accesul la terenurile proprii, există încă multe probleme cu care se confruntă proprietarii de terenuri.

2.3. Mediul înconjurător

2.3.1. Clima

Clima în raionul Sîngerei este continentală, caracteristică Regiunii de Nord, cu veri călduroase și secetoase, iar iernile geroase. Temperatura medie a lunii ianuarie este de -5°C , iar a lunii iulie sunt $+19,5^{\circ}\text{C}$. Cantitatea medie anuală de precipitații variază între 500-600 mm. Pentru întreaga regiune nordică, intensitatea regimului termic rămâne a fi mai scăzută decât în restul teritoriului țării. se încadrează în zona cu climă temperat–continentală, care se caracterizează prin ierni cu variații mari și frecvente ale temperaturii aerului, cu puțină zăpadă, veri lungi, călduroase cu cantități nu prea mari de precipitații, ce cad în general sub formă de averse.

Altitudinea nesemnificativă și relieful de podiș au favorizat formarea pe acest teritoriu a unei clime specifice pentru această regiune geografică.

Conform raionării agroclimatice teritoriul cercetat face parte din al II raion al Republicii Moldova. Se caracterizează cu o temperatură medie anuală de $+9^{\circ}\text{C}$. Temperatura medie pozitivă se menține 9 luni de zile.

Temperatura medie lunară a celei mai calde luni ale anului (iulie) $+21^{\circ}\text{C}$, a celei mai reci luni (ianuarie) -3°C . Anual pe întregul teritoriu se urmăresc zile cu temperatură $+30^{\circ}\text{C}$, iar în unii ani temperatura aerului poate atinge maximul absolut de $+40^{\circ}\text{C}$. În iernile reci temperatura aerului se poate coborî pînă la -31°C . Iarna cu temperaturi foarte joase cade rar – 5 ori în decurs de 100 ani. Primele înghețuri se remarcă, de obicei, la jumătatea lunii octombrie, iar ultimele înghețuri la jumătatea lunii aprilie. Durata perioadei fără înghețuri constituie 180-190 zile. Solul începe să înghețe la sfârșitul lunii noiembrie și se dezgheață la jumătatea lunii martie. Adâncimea înghețurilor atinge 43-65 cm. Învelișul de zăpadă apare la începutul lunii noiembrie și dispare în luna martie - jumătatea lunii aprilie. Numărul zilelor cu înveliș de zăpadă variază între 20 și 90. În ultimii ani, iernile fără zăpadă au devenit foarte frecvente. Asupra repartiției stratului de zăpadă influențează atât condițiile locale, dar și relieful.

În prima decadă a lunii martie are loc trecerea de la perioada rece la cea caldă. Durata perioadei fără ger este de **163 zile**. Pe elementele joase a reliefului această perioadă este cu

10-13 zile mai scurtă. Suma temperaturilor mai mari de 10° în perioada activă de vegetație a plantelor este de 3000-3100°C și este de **177 zile**.

Cantitatea anuală de precipitații este de **475 mm**. Din suma anuală aproximativ 75- 80% cad în perioada caldă a anului sub formă de ploi torențiale și numai 20-25% în perioada rece a anului sub formă de lapoviță și zăpadă. În timpul anului vânturile bat preponderent din 2 direcții opuse: în timpul iernii de la nord-est, în timpul verii de la sud- est. Coeficientul hidrotehnic este de 0,8-0,1.

Raza vânturilor pe acestui teritoriu se caracterizează prin predominarea direcției nord-vest și sud-est. În perioada caldă a anului predomină vânturile cu direcția nord-vest, iar în perioada de iarnă, cele de sud-est. Pe teritoriu predomină vânturi slabe, în medie având viteza de 2,5-4,5 m/s.

Cantitatea medie anuală de precipitații este de 638 mm, iar numărul zilelor cu precipitații de la 0,1 mm și mai mult este de 132,7. Umiditatea relativă a aerului este de circa 70%.

Umiditatea aerului are o importanță mare pentru gospodăriile agricole. Umiditatea relativă, se caracterizează prin valori medii anuale de 71-76%. Pe parcursul anului valorile umidității relative variază cu valori mai înalte în luna decembrie (84-90%) și mai mici în luna mai (60-65%). Se remarcă o frecvență înaltă a cețurilor, mai ales în perioada rece a anului, din luna octombrie până în luna martie (20-45 zile). În perioada caldă a anului, din luna aprilie până în luna septembrie, cețurile se observă mai rar, de la 2 zile la 10 zile. Regiunea respectivă se încadrează în zona cu umiditate insuficientă.

2.3.2. Relieful

Zona Raionului Sîngerei este redominantă de câmpie deluroasă ce face parte din Câmpia Colinară a Bălților.

Partea central-vestică a zonei o ocupă dealurile Ciulucurilor, cu înălțimi marcante de 250-350 m.

Partea de est se învecinează cu Podișul Nistrului, unde culmile colinare și vârfurile dealurilor au mari altitudini. Regiunea se caracterizează printr-o intercalare a cumpenelor de apă înguste, a văilor adânci și largi, dar și al pantelor ocupate de hârtoape. Suprafața lor este slab bombată, înclinată spre sud-est. Altitudinea teritoriului balansează între 265 m pe cumpenele apelor și 40 m în lunca Răutului. Pe pantele mai abrupte se manifestă procesele de eroziune și de alunecări de teren.

Dezmembrarea orizontală a reliefului constituie în medie 1,0-1,5 km/km², iar, dezmembrarea verticală a teritoriului alcătuiește în medie 120-130 m. Pe alocuri, se întâlnesc unele văi înguste, nu prea adânci, vâlcele, a căror adâncime nu depășește 20-30m. Procesele erozionale se manifestă puternic. Ravenele au o răspândire limitată, însă pe pante se dezvoltă procesele eroziunii plane. În locurile unde rocile calcaroase apar la suprafață, se dezvoltă procesele carstice.

Teritoriul raionului Sîngerei are un înveliș de soluri destul de variat și se include în provincia pedologică silvică a Moldovei de Nord cu soluri brune și cenușii de pădure.

O importanță economică mare o au de asemenea, solurile aluviale, care se formează în luncile râurilor sub vegetație ierboasă hidrofیلă de cele mai diferite specii. Se caracterizează printr-o stratificare bine pronunțată, au o grosime de 80-100 cm, culoare cenușie închisă, compoziția mecanică eterogenă, carbonații acumulându-se la suprafață. Aceste soluri conțin o cantitate redusă de humus.

Pentru valorificarea lor este necesară ameliorarea: eliminarea sărurilor, drenarea și reducerea nivelului apelor freatice. Solurile aluviale sunt bune pentru cultivarea legumelor,

plantelor furajere, iar cele nesalinizate - pentru plantațiile pomicele. Regiunea este acoperită de o rețea relativ densă de râuri și râulețe.

2.3.3. Flora și fauna

Flora și fauna constituie factorii de solificare prin aportul cărora conținutul de materie organică ce se încorporează anual sau periodic în sol se transformă prin procese de mineralizare sau resintează de noi substanțe în procesul de humificare. În esența sa procesul de solificare este un proces biologic întrucât organismele vegetale și animale determină procesul pedogenetic esențial de solificare-bioacumularea. Solificarea începe numai după instalarea vieții în stratul de rocă afinat prin dezagregare și transformată prin alterare. Diversitatea condițiilor naturale și belșugul de hrană au condiționat dezvoltarea unei lumi animale deosebite. Însă, în prezent, din cauza valorificării intense a teritoriului, fauna regiunii, ca și flora, a devenit mult mai săracă. Creșterea populației și aratul pământului, vânatul intensiv au dus la reducerea numărului unor specii de animale, iar în unele cazuri chiar la dispariția lor. Sub vegetația de silvostepă s-au format solurile cernoziomice. Vegetația naturală de stepă s-a mai păstrat pe niște sectoare, dar și acolo ea este schimbată din cauza pășunatului necontrolat a animalelor. Din plante care se întâlnesc pe aceste sectoare fac parte *diferite specii de negară, părul porcului, păiușul brăzdat, pirul gras, coada șoarecului*. Vegetația este reprezentată de plante specifice zonelor de câmpie, cu unele particularități de stepă și silvostepă. Pădurile sunt rare, acestea ocupând suprafețe neînsemnate pe colinele și văile din apropierea satelor:

- *Rădoaia (Pădurea Rădoaiei)*
- *Heciul Vechi (Pădurea Veche)*
- *Chișcăreni (Pădurea Popii)*
- *Coșcodeni (Zîmbroaia)*
- *Dumbrăvița (Rădiul)*
- *Prepeșița (Schinăriile).*

În total, pădurile și fâșiile forestiere ocupă o suprafață de 11239 ha.

Speciile de arbori mai răspândite sunt: *stejarul, carpenul, fagul, frasinul, arțarul, plo-pul, salcâmul*.

Flora este bogată și în plante de cultură agricolă: *cerealiere, legumicole, tehnice, florico-le; pomi fructiferi, viță de vie*.

Fauna din sol contribuie la afinarea mecanică a solului, la formarea diferitor canale, găuri, la amestecarea materialului din diferite orizonturi, la formarea unei structuri specifice, la amestecarea resturilor organice cu partea minerală. O acțiune importantă o au vertebratele care sapă galerii contribuind la transportarea unei cantități mari de pământ din straturile profunde în cele superficiale și invers. Pădurile găzduiesc un bogat regn animal. Dintre mamifere se întâlnesc speciile tipice de câmpie: *vulpea, iepurele, mistrețul, bursucul, țistarul*, iar dintre păsări: *vrabia, ciocârlia, graurul, pițigoiiul, cucul, cioara, potâr-niche, prepeșița, porumbelul de câmp, ciocănitoarea*. Cele mai răspândite specii de pești din lacuri și iazuri sunt: *crapul, sîngerul, novacul, carasul, știuca, șalăul, plătica, baboiul, țiparul*.

2.3.4. Solurile

În Regiunea de Nord a Republicii Moldova predomină solurile tipice – cenușii de pă-

dure și de cernoziom cu o fertilitate sporită și cu o alcalinitate înaltă. Doar pe terasele de-a lungul râurilor Nistru și Prut au pătruns aici din sud cerealele de stepă, sub care s-au format cernoziomuri, caracteristice regiunii din preajma Dunării, regiune în proporție de mai mult de nouă zecimi predomină peisajele culturale agricole, apărute cu mai mult de 100 de ani în urmă. Zonele de câmpie cu cernoziom sănătos, viguros sunt ocupate de semănăturile *de grâu, de porumb, de sfeclă de zahăr, de floarea-soarelui. Sunt culturi de orz și soia, plantații de tutun* și culturi eterice și chiar câmpuri speciale – a câte 300 de hectare – pentru cultivarea *cartofilor*. Pe câmpii au fost plantate livezi mari. Acesta este meleagul merelor bune și al celor mai savuroase pere din țară. Aici sunt condiții optime pentru concentrarea agriculturii – crearea unor vaste domenii comune de câmpuri și livezi.

Factorii naturali care favorizează degradarea solurilor sunt ploile cu caracter torențial din perioada caldă a anului, relieful accidentat al terenurilor agricole (circa 80%), rocile parentale salinizate sau cu o textură nefavorabilă, nivelul și mineralizarea apelor freactice. Cel mai mare impact asupra calității solurilor, care favorizează activizarea și intensificarea proceselor de degradare, este provocat de factorul antropogen. Astfel, privatizarea terenurilor și parcelarea fondului funciar, nerespectarea asolamentelor agricole, neefectuarea măsurilor antierozionale, neimplementarea recomandărilor și bunelor practici de protecție și conservare a solurilor au complicat posibilitatea gestionării eficiente a resurselor de sol. Pe parcelele înguste privatizate, amplasate de-a lungul pantelor, prelucrarea solului se efectuează în aceeași direcție (din deal în vale), ceea ce accelerează eroziunea. Necontrolat, din propria inițiativă a deținătorilor de terenuri, deseori suprafețe considerabile din cele mai calitative soluri se exclud din circuitul agricol și rămân nelucrate sau lăsate paragină.

Nota medie de bonitate a solurilor pe țară constituie 63 de puncte. Aceasta se reduce anual, în funcție de activizarea proceselor de degradare: *eroziuni, dehumificări, destrucțiuni, compactări secundare, solonețizări și salinizări, înmlăștiniri, etc.*

În mod indirect, procesul respectiv are și alte consecințe: *înnămolirea iazurilor și a altor bazine acvatiche, poluarea solurilor, a apelor subterane cu produse de uz fitosanitar și fertilizanți, distrugerea căilor de comunicație și a construcțiilor hidrotehnice.*

Tot mai acută devine problema poluării locale a solurilor cu deșeuri și substanțe nocive. În jurul localităților se transportă și se depozitează haotic deșeuri de diferite categorii și proveniență. În afară de deșeurile depozitate în locurile autorizate și spontane (rampele, platformele și poligoanele), cantități semnificative de deșeuri, preponderent solide, sunt transportate (aruncate) în râpi, în fâșiile forestiere, în canale și râulețe, pe marginea drumurilor, pe terenurile deteriorate, etc. Aceste deșeuri poluează, în primul rând, solul.

2.3.5. Resursele de apă

Raionul Sîngerei este o regiune puternic afectată de schimbările climatice, sursele de apă, fântânile de mină și cele de adâncime nu sunt sigure, nu corespund noțiunii de „apă potabilă” și cantitatea lor limitată nu permit dezvoltarea economică locală.

Bazinul este situat pe Dealurile Ciulucurilor. Cumpana de apă este bine exprimată având cotele absolute de 300-400 m, care trec pe vârfurile dealurilor, mai rotunjite pe malul stâng și ascuțite, cu versanți abrupti, pe malul drept. Bazinul este constituit din calcare, nisipuri și marnă terțiară, cu o cuvertură de argile nisipoase și luturi. Solurile sunt cernoziomice și cenușii de pădure. Gradul înalt de valorificare agricolă are un impact semnificativ asupra calității mediului, afectând echilibrul ecologic al ecosistemelor, cauzând deg-

radarea solurilor și procese de deșertificare. Bazinul râului Ciulucul Mic se caracterizează preponderent prin ecosisteme naturale forestiere și de luncă. Ecosistemele de luncă au suprafețe reduse și sînt puternic deteriorate, astfel că doar ecosistemele forestiere și cîteva zone umede din bazin mai oferă habitate sustenabile pentru obiectele diversității biologice.

În bazinul râului Ciulucul Mic, ca și pe teritoriul întregii țări, condițiile naturale, care țin cu precădere de particularitățile reliefului, structura geologică și condițiile hidrogeologice ale teritoriului, favorizează, alături de specificul regimului climatic și, în mare parte, sub influența precipitațiilor abundente sezoniere și factorului antropic (defrișările masive ale pădurilor și tăierile arbuștilor pe pante, fără a implementa măsuri compensatorii), producerea alunecărilor de teren.

Acțiunile de protecție și restabilire ecologică a subbazinului râului Ciulucul Mic în perioada 2019-2024 se axează în special pe următoarele localități:

▪ <i>s. Coada Iazului</i>	▪ <i>s. Iezărenii Vechi</i>
▪ <i>s. Bilicenii Vechi</i>	▪ <i>s. Ciuciuieni</i>
▪ <i>or. Sângerei</i>	▪ <i>s. Slobozia-Măgura</i>
▪ <i>s. Grigorăuca</i>	▪ <i>s. Bursuceni</i>
▪ <i>s. Copăceni</i>	▪ <i>s. Coșcodeni</i>
▪ <i>s. Mihailovca</i>	▪ <i>s. Flămânzeni</i>
▪ <i>s. Prepeșița</i>	▪ <i>s. Bocancea-Schit.</i>
▪ <i>s. Chișcăreni</i>	

Gestionarea resurselor de apă decurge încă defectuos și dezechilibrat, iar calitatea lor este diminuată treptat. Cauzele sunt diverse:

- *Cadrul instituțional existent de gestiune și management al resurselor de apă nu asigură promovarea eficienței a politicii statului în acest domeniu, iar aceasta din urmă necesită a fi actualizată și ajustată la noile provocări în domeniu;*
- *Aspectele ce țin de proprietate, de drepturi și responsabilități nu sunt reglementate în mod integral, iar baza normativă privind gestiunea și protecția resurselor de apă, și aprobată recent, în conformitate cu prevederile Legii apelor nr. 272 din 23.12.2011 și cu legislația Uniunii Europene, necesită a fi pusă în aplicare;*
- *Transmiterea în folosință a resurselor de apă, fără a stabili regulile de exploatare, fără a controla în modul cuvenit îndeplinirea lor, fără a garanta compensarea pagubelor duce, în final, la degradarea continuă atât a infrastructurii (a digurilor, barajelor, evacuatoarelor de apă, conductelor, instalațiilor, etc.), cât și a resurselor de apă în întregime.*

Astfel, divizarea artificială a problemelor ce țin de folosirea resurselor de apă de suprafață și subterane, protecția acestora și păstrarea ecosistemelor, dar și evaluarea impactului negativ asupra calității apei potabile și a sectorului de aprovizionare cu apă și sanitație ce afectează sănătatea omului are o serie de efecte. În principal, are loc dispersarea funcțiilor, a drepturilor și responsabilităților între structurile statale, precum și planificarea izolată, nesistematizată și luarea de decizii (atât la nivelul ramurilor consumatoare de apă ale economiei, cât și la nivelul obiectivelor separate), care nu țin cont de principiile de gestiune ale bazinelor hidrografice.

Calitatea apelor este influențată foarte mult de activitatea umană. Principalii indicatori specifici de poluare analizați de către Centrele de Investigații Ecologice sunt conținutul de amoniu, azotiți, azotați, consumul chimic și biologic de oxigen, materiile în suspensie. Concentrația poluanților în apele de suprafață variază în funcție de anotimp, cea mai înaltă fiind în perioada caldă a anului. Calitatea apei din râurilor mici se caracterizează printr-un grad înalt de poluare cu ioni de amoniu, nitriți, compuși ai cuprului, produse petroliere,

fenol, substanțe tensioactive, substanțe ce degradează biochimic (CBO_5), precum și printr-un nivel redus al conținutului de oxigen dizolvat în apă.

Insalubritatea localităților vine pe măsura lipsei unor sisteme de evacuare ale deșeurilor dar și odată cu nerespectarea măsurilor elementare de protecție a surselor de apă. Acestea reprezintă principalele cauze de înrăutățire a calității apei din circa 30% fântâni, folosite ca sursă de alimentare cu apă pentru circa 75% din populația rurală. Poluarea apelor de suprafață este cauzată, în cele mai multe cazuri, de către sectorul gospodăriei comunale (ape reziduale epurate insuficient, deversări ale apelor neepurate din sistemul comunal, managementul neadecvat al deșeurilor menajere solide), de către sectorul agrar (dejecții animaliere acumulate, depozite de pesticide, etc.) și de către sectorul energetic, cum ar fi depozitele de produse petroliere, stațiile de alimentare cu petrol și alte surse de poluare continuă.

Apele meteorice rezultate în urma precipitațiilor vin în contact cu terenul și în procesul scurgerii, antrenează atât scurgerile de ape uzate, cât și deșeurile, îngrășămintele chimice, pesticidele, astfel că în momentul deversării în receptor acestea conțin un număr mare de poluanți. Un pericol iminent de poluare a apelor subterane îl prezintă sondele arteziene abandonate, care de obicei, au coloana de tubaj deteriorată ori gura sondei deschisă, ceea ce facilitează amestecul apelor pluviale cu cele de adâncime și înrăutățirea calității straturilor acvifere.

2.3.6. Calitatea aerului

Aerul este factorul de mediu care constituie cel mai rapid suport ce favorizează transportul poluanților în mediu. Poluarea aerului are multe și semnificative efecte adverse asupra sănătății umane și poate provoca daune atât florei cât și faunei în general și tocmai din aceste motive ar trebuie să acordăm o atenție deosebită activității de supraveghere, menținere și de îmbunătățire a calității aerului. Calitatea aerului este determinată de emisiile de poluanți atmosferici provenite din multe dintre sursele majore, de exemplu transport, industrie și generarea de energie electrică, sunt reglementate în prezent și, în general, sunt în scădere, însă nu întotdeauna conform așteptărilor.

În atmosferă sunt eliberați diferiți poluanți dintr-o mare varietate de surse. Transportul rutier, agricultura, termocentralele, industria și gospodăriile care mai practică arderea deșeurilor, preponderent de origine vegetală (frunze uscate, vegetație după colectarea roadei pe câmp, crengi după curățarea pomilor etc.), ceea ce are un impact direct asupra calității aerului, sunt cele mai mari surse de poluanți atmosferici. Arderea deșeurilor în aer liber generează o serie de factori poluanți: dioxina, poluarea cu particule (fum), hidrocarburi aromatice policiclice, compuși organici volatili, monoxid de carbon, hexaclorbenzen și cenușă. Unele din efectele nocive ale acestui proces nociv sunt: riscul de boli de inimă, afecțiunile respiratorii, agravează emfizemul pulmonar, cauzează eczeme, cauzează amețeli și dureri de cap. Arderea frunzelor în perioada de toamnă - primăvară duce atât la poluarea aerului, probleme de sănătate, cât și la incendii dezastruoase, deteriorarea straturilor de ozon al atmosferei. Acțiunile de protecție și de ameliorare a calității aerului atmosferic la sursa de poluare se aplică insuficient de către agenții economici și autoritățile administrației publice locale. Gradul de poluare a aerului atmosferic pe parcursul ultimilor 20 de ani demonstrează o tendință descrescătoare, din cauza staționării întreprinderilor industriale la prima etapă și creșterea numărului unităților de transport auto.

Majoritatea obiectelor industriale poluatoare dispun de una și mai multe surse staționare de poluare. Acest lucru demonstrează că managerii unor întreprinderi industriale generatoare de emisii nocive în atmosferă, precum și cazangeriile obiectelor sociale

întreprind deja acțiuni de reducere a emisiilor și ating unele performanțe ecologice în acest sens. Circa 60% din emisiile de poluanți în atmosferă sunt produse de gazele de eșapament ale surselor mobile. S-a constatat că 80% din cantitatea de CO₂ este produsă în primele 2 minute de funcționare a motorului și reprezintă 11% din totalul gazelor de eșapament emise. Normele privind limita de emisie a substanțelor poluante în mediul înconjurător sunt învechite și nu sunt ajustate la standardele UE. Valorile-limită admisibile pentru emisiile în atmosferă în cazul poluanților principali trebuie introduse gradual, începând cu instalațiile termoelectrice mari și extinse treptat asupra altor surse de poluare și substanțe poluante. În plus, plățile percepute pentru încălcarea normelor de poluare nu au efectul de descurajare scontat asupra poluatorului și sunt aplicate pentru prea multe substanțe. Din aceste motive, sistemul trebuie revizuit. De asemenea, trebuie sporit cuantumul plăților pentru emisiile poluanților semnificativi.

Proasta calitate a aerului are și un impact economic considerabil, ducând la creșterea costurilor medicale, la reducerea productivității lucrătorilor și provocând daune solului, culturilor, pădurilor, lacurilor și râurilor. Cu toate că poluarea aerului este deseori asociată cu vârfuri și episoade de poluare, expunerea pe termen lung la doze mai mici constituie o amenințare și mai gravă la adresa sănătății umane și a naturii.

2.4. Analiza situației demografice

Situația demografică a raionului Sîngerei la etapa actuală și repartizarea teritorială reprezintă rezultatul unei îndelungate evoluții a diferitor fenomene economice și sociale. Se constată un decalaj semnificativ în dezvoltarea socio-economică și demografică în profil teritorial, și aceasta constituie una din problemele principale ale securității demografice.

Considerând faptul că regiunea este o zonă populată din cele mai vechi timpuri, situația demografică în ianuarie-decembrie 2020 a fost determinată o descreștere a nivelului natalității cu 10,2 la sută și o creștere a nivelului mortalității cu 5,7 la sută, de asemenea a fost înregistrată o descreștere a nivelului nupțialității cu 15,1 la sută și la fel nivelul divorțialității, cu 20,3 la sută respectiv.

Conform recensământului din anul 2014 populația raionului constituia **82536 locuitori**, pe când situația la **01.01.2021** este de **81677 locuitori**.

Evoluția proceselor demografice în ianuarie-decembrie 2020 se caracterizează prin următorii indicatori principali ai mișcării naturale a populației:

	Ianuarie-decembrie	
	2019	2020
Născuți-vii, persoane	911	818
Decedați, persoane	952	1006
din care, copii sub 1 an	7	6
Sporul natural	- 41	- 188
Numărul căsătoriilor	476	404
Numărul divorțurilor	187	149

Conform datelor preliminare, în ianuarie-decembrie 2020 au fost înregistrați **818 născuți-vii**, cu **10,2 la sută mai puțin** comparativ cu perioada similară din anul precedent. Numărul **persoanelor decedate** a fost de **1006** cu **5,7% mai mult** comparativ cu peri-

oada ianuarie-decembrie 2019. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 comparativ cu perioada similară din anul precedent **s-a micșorat cu 14,3 %**, fiind de **6 persoane**.

În ianuarie-decembrie 2020 au fost înregistrate **404 căsătorii**, numărul acestora **micșorându-se cu 72** în comparație cu ianuarie-decembrie 2019. Conform Hotărârilor Judecătorești numărul divorțurilor oficial înregistrate a fost de **149**, cu **20,3 la sută mai puțin** față de perioada corespunzătoare din anul trecut.

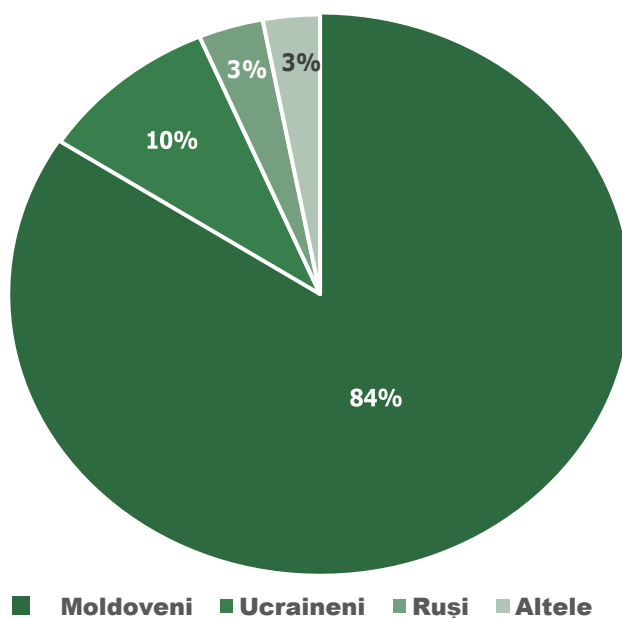
În tabelul de mai jos este prezentat numărul populației prezente a raionului Sîngerei pe anumite grupe de vârstă la 01.01.2021:

Denumirea UAT	Total populatie	0-14	0-3	3-6	3-7	7-16	15- 57/62	58/63 +
Raionul Sîngerei	81677	14805	4441	4892	5430	9425	52553	14319
populația urbană	15666	2648	834	920	968	1605	10271	2747
or. Sîngerei	12646	2153	678	757	783	1261	8264	2229
or. Biruința	3020	495	156	163	185	344	2007	518
populația rurală	66011	12157	3607	3972	4462	7820	42282	11572
Primăria								
or. Sîngerei	614	116	37	40	45	83	396	102
sat (comuna) Alexăndreni	5608	1094	288	335	393	653	3459	1055
sat (comuna) Bălășești	2331	441	137	153	186	329	1517	373
sat (comuna) Biliceniei Noi	1777	243	110	123	131	211	1097	437
sat (comuna) Biliceniei Vechi	3237	619	166	179	210	361	2098	520
sat (comuna) Bursuceni	1278	253	78	87	92	184	803	222
sat (comuna) Chișcăreni	5265	932	263	274	317	591	3338	995
sat (comuna) Ciuciuieni	1184	175	38	62	81	33	825	184
sat (comuna) Copăceni	2782	263	29	57	76	199	1922	597
sat (comuna) Coșcodeni	2552	450	139	158	176	323	1631	471
sat (comuna) Cotiujenii Mici	1652	313	80	92	106	247	1080	259
sat (comuna) Cubolta	1807	333	85	91	95	219	1107	367
sat (comuna) Dobrogea Veche	1636	258	61	70	84	178	964	414
sat (comuna) Drăgănești	2920	425	148	157	164	335	1808	687
sat (comuna) Dumbrăvița	2251	414	126	144	160	277	1489	348
sat (comuna) Grigorăuca	2377	411	143	157	165	255	1455	511
sat (comuna) Heciul Nou	2506	462	147	162	205	305	1593	451
sat (comuna) Iezărenii Vechi	1764	362	110	117	124	141	1154	248
sat (comuna) Izvoare	724	145	31	40	55	113	385	194
sat (comuna) Pepeni	5752	1221	395	405	432	777	3805	726
sat (comuna) Prepeleța	3358	670	222	226	233	388	2207	481
sat (comuna) Rădoaia	5354	1145	352	368	412	754	3455	754
sat (comuna) Tăura Veche	613	95	36	37	41	66	379	139
sat (comuna) Sîngereii Noi	5147	1106	322	367	402	648	3332	709
sat (comuna) Țambula	1522	211	64	71	77	150	983	328

Cu părere de rău, populația teritoriilor periferice se reduce cu ritmuri rapide atât în rezultatul sporului natural negativ cât și refluxului migrațional, datorită migrației populației cu vârstă aptă de muncă. Emigrația în masă a devenit un factor determinant și pentru evolu-

ția populației din raionul Sîngerei și acest declin nu poate fi stopat, însă prin prisma unor politici orientate spre îmbunătățirea calității vieții, ar putea fi redus ca intensitate.

Naționalitățile Raionului Sîngerei

2.5. Infrastructura transportului

Suprafața raionului Sîngerei este traversată de **356,75 km** de drumuri publice naționale și locale, inclusiv:

Drumuri	Lungime totală (km)
▪ <i>drumuri expres</i>	22,8
▪ <i>drumuri republicane</i>	46,36
▪ <i>drumuri regionale</i>	138,11
▪ <i>drumuri publice locale de interes raional</i>	149,48

Drumurile publice locale de interes raional în număr de **31** cu lungimea totală de **149,48 km** se află în administrare la administrația publică locală de nivelul II, adică Consiliul raional Sîngerei. Anual din mijloacele fondului rutier se alocă la kilometru echivalent surse financiare pentru reparația și întreținerea drumurilor la asigurarea circulației continue a traficului rutier în siguranță.

Drumurile publice locale de interes raional cu lungimea de **149,48 km** după îmbrăcăminte rutieră se împart în drumuri:

Materialul utilizat	Lungime totală (km)
▪ <i>beton asfaltic</i>	44,304
▪ <i>din piatră spartă</i>	86,890
▪ <i>pământ profilat</i>	18,286

Drumuri republicane - 46,36 km, inclusiv:

R6	Chișinău - Orhei – Bălți cu lungimea de	37,60 km
R13	Bălți - Florești – R14 cu lungimea de	8,76 km

Drumuri regionale - 12 drumuri cu lungimea totală de **133,13 km**, inclusiv:

G27 R7	Chetrosu - Moara de Piatră - Cubolta – R13	10,32 km
G28 G27	Moara de Piatră - Hăsnășenii Noi - Dobrogea Nouă – R6	7,60 km
G29 R13	Alexăndreni - Sîngerei Noi – G30	10,03 km
G30 R6	Mîndreșii Noi - Sîngerei Noi – G50	13,90 km
G31 R6	Bilicenii Vechi – M5	9,88 km
G32 R6	Brejeni - Cișla – G65	7,30 km
G34 R6	Cubolta - Frumușica – G33	3,60 km
G50	Florești - Nicolaevca - Sîngerei	19,20 km
G55 G50	Drăgănești - Cotiușenii Mici – Copăceni – R6	19,60 km
G56 R6	Prepeleța - Bălășești	10,60 km
G63 R17	Fălești - Bocani - Coșcodeni – M5	13,80 km

Drumuri locale - 31 drumuri cu lungimea totală de **149,48km**

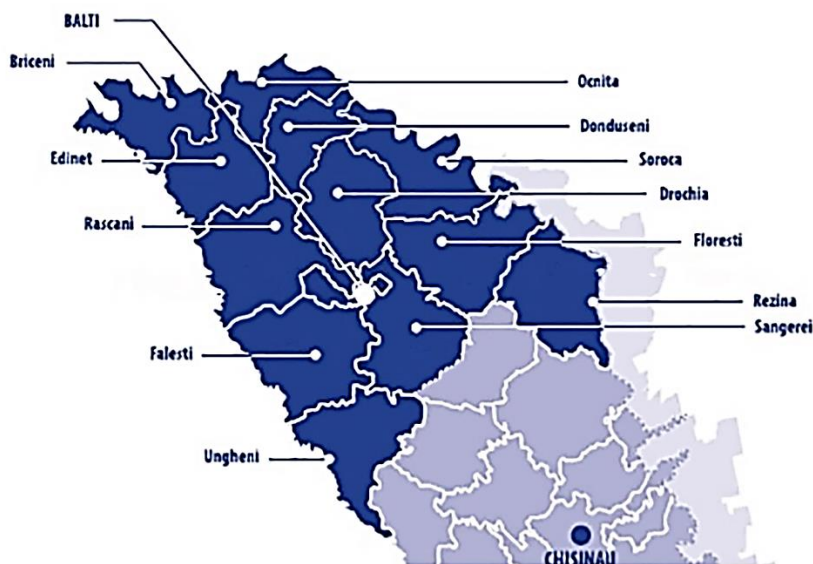
L265	Drum de acces spre s. Cotovca	3,50 km
L265.1	Drum de acces spre s. Dobrogea Nouă	2,50 km
L266 R13	Drum de acces spre s. Mărășești	0,80 km
L267 G29	Drum de acces spre s. Alexăndreni - Țiplești	7,80 km
L267.1	Drum de acces spre s. Heciul Vechi	1,80 km
L267.2	Drum de acces spre s. Alexăndreni	1,20 km
L267.3	Drum de acces spre s. Grigorești	1,40 km
L268	Drum de acces spre s. Sloveanca – Romanovca	5,80 km
L268.1	Drum de acces spre s. Răzălăi	1,00 km
L269 R6	Drum de acces spre s. Șestaci	3,50 km
L270	Drum de acces spre s. Gura - Oituz	4,70 km
L271	Drum de acces spre s. Evghenievca	2,0 km
L271.1	Drum de acces spre s. Antonovca	1,23 km
L272	Drum de acces spre s. Gavrilovca	1,0 km
L273	Sacarovca - Chirileni	2,86 km
L274	Sîngerei - Sîngerei Noi	11,87 km
L275	Drum de acces spre s. Heciul Nou	1,60 km
L276 G29	Drum de acces spre s. Rădoaia - G30	8,30 km
L277 R6	Țambula - Plăria	8,00 km
L278 R6	Drum de acces spre s. Bilicenii Noi	2,30 km
L279 M5	Chișcăreni – M5	4,27 km
L279.1	Drum de acces spre s. Slobozia Chișcăreni	2,20 km
L280	Chișcăreni - Tăura Veche - Tăura Nouă	11,50 km
L281	Chișcăreni - Ciuciueni - Dumbrăvița	25,00 km
L282 R6	Vrănești - Iezărenii Vechi	8,50 km
L282.1	Drum de acces spre s. Iezărenii Noi	2,00 km
L283	Bilicenii Vechi - Octeabriscoie	12,00 km
L284 R6	Drum de acces spre s. Lipovanca	3,00 km
L285	Grogorăuca - Petopavlovca	6,50 km
L286 R6	Drum de acces spre s. Mihailovca	0,70 km
L287	Drum de acces spre s. Bobletici	2,90 km

Infrastructura de drumuri disponibilă este strâns legată de dezvoltarea economică a regiunilor și nivelul de trai al populației. Numărul și starea nesatisfăcătoare a drumurilor implică pentru gospodăriile casnice cheltuieli suplimentare pentru accesul la servicii sociale, de sănătate, administrative, precum și de activitate economică. Astfel că, anual din mijloacele fondului rutier după numărul de populației se alocă surse financiare către APL de nivelul II, adică primăriilor comunelor pentru reparația și amenajarea străzilor din localități. Pe parcursul anilor 2018-2020 din bugetul de stat pentru reparația periodică a drumurilor publice naționale, locale și a străzilor prin intermediul Programului Drumuri Bune pentru Moldova au fost alocate surse considerabile la reparația străzilor prin localitățile raionului.

2.6. Aspecte tehnico-editare

2.6.1. Energie electrică

În raionul Sîngerei alimentarea cu energie electrică se efectuează prin intermediul întreprinderii SA „RED-NORD” și există rețea de linii electrice aeriene de tensiune medie și joasă. Starea liniilor de distribuție este bună care deservește toți consumatorii. Rețelele electrice au fost renovate în ultimii ani. Necesarul de energie electrică este asigurat în volum deplin. Acolo unde este posibil, sunt implementate proiecte de iluminare stradală, pentru modernizarea tuturor localităților din raion.

În ultimii 3 ani, rețelele iluminării stradale din localitățile raionului: *orașul Sîngerei, satele Alexandreni, Chișcareni, Biliceni Vechi, Drăgănești, Drumbavița, Copăceni*, ș.a. au fost renovate din mai multe surse de finanțare, și anume:

☒ FEE	3754,4 mii lei
☒ FISM	1507,0 mii lei
☒ AIPA, IREX	2144,9 mii lei
☒ Bugete locale	7307,6 mii lei

2.6.2. Alimentarea cu apă și canalizare

Raionul Sîngerei este o regiune puternic afectată de schimbările climatice, sursele de apă – **8650 fântâni de mină** și **168 fântâni arteziene** - nu sunt sigure, nu toate corespund noțiunii de *apă potabilă* și cantitatea lor limitată nu permit pe deplin dezvoltarea economică a raionului.

În perioada ultimilor ani *au fost construite 3 etape a Apeductului magistral Soroca – Bălți – Sîngerei* cu o **lungime totală de 32064,4 m**:

- ✱ **I etapă** – 7207 m de rețele exterioare;
- ✱ **II etapă** – 7751,9 m de rețele exterioare;
- ✱ **III etapă** -- 17105,5 m de rețele exterioare, inclusiv 4870 m conectarea s. *Bilicenii Vechi*

Acest apeduct magistral este prevăzut cu o capacitate de a asigura cu apă potabilă de calitate populația din 32 de localități din raion, și va micșora decalajul dintre traiul populației din zonele urbane și cele rurale, se va preveni exodul tinerilor spre urbe, vor fi create oportunități pentru antreprenori de a investi, de a crea locuri noi de muncă, localitățile vor începe a eși din colapsul economic și al sărăciei. Pentru anii următori, cu suportul ADR NORD, se prevede finanțarea apeductelor magistrale spre localitățile: *s. Rădoaia, s. Izvoare, s. Drăgănești, s. Cotiujeii Mici, s. Grigorăuca, s. Capăceni și s. Prepeșița*.

Astfel populația localităților raionului Sîngerei vor beneficia de toate comoditățile și privilegiile ce le oferă un apeduct cum ar fi: reducerea muncii manuale neeficiente, în deosebi a muncii femeelor; posibilități de a le oferi ore de atenție în plus educației copiilor; a practica altă muncă rentabilă ce ar aduce venit; comodități locative și sanitare: baie, încălzire autonomă, veceu intern, mașină automată de spălat, lavuare, spălătorii; oportunități pentru agenții economici de creare a noi locuri de muncă; de a se ocupa cu gospodăria casnică ca sursă de venit de alternativă; se va îmbunătăți simțitor sănătatea populației, care nu va mai consuma apă tehnică și va fi scutită de procesul de ridicare al găleților cu apă, având suficientă apă pentru a respecta igiena personală, spălatul, gătitul.

Raionul Sîngerei mai dispune de **2 rețele centralizate de canalizare** cu o lungime totală de **27,1 km**, **2 stații de epurare** și **4,5 km de rețele sub presiune**, starea acestora fiind satisfăcătoare.

2.6.3. Managementul deșeurilor

Cea mai mare provocare pentru fiecare primar din R. Moldova este asigurarea unor servicii de calitate pentru cetățeni. Cooperarea intercomunitară este o nouă tendință care vine ca un colac de salvare pentru primării. La moment a fost creată o entitate juridică, dispun de tehnica necesară pentru prestarea unor astfel de servicii, însă mai este nevoie de depunerea multor eforturi pentru educarea populației pentru a convinge că trebuie să aprecieze și să depună efort ca să putem spune: „Mai ieftin, mai curat” acum și în satele raionului Sîngerei.

Pe teritoriul raionului Sîngerei există un **teren autorizat de 19,6 ha** pentru depozitarea deșeurilor solide, gestionat la moment de **SRL „Țambula ECO”**.

Servicii specializate de salubritate în raionul Sîngerei sunt oferite de către:

1. ÎM "Direcția de Producere și Gospodărire Comunală și Locuințe" a or. Sîngerei, care îndeplinește serviciile de transportare a deșeurilor menajere solide, colectate de la blocurile

locative și gospodăriile particulare, de la instituțiile și agenții economici amplasați în raza orașului.

2. Poligonul pentru acumularea, sortarea și valorificarea deșeurilor menajere or. Biruința, proiect finanțat de ADR NORD, dat în exploatare în anul 2012. Proiectul poligonului pentru acumularea, sortarea și valorificarea deșeurilor menajere este destinat pentru a deservi **3 primării (7 localități): or. Biruința, comuna Alexăndreni (satele Alexăndreni, Heciul Vechi, Grigorești, Țiplești, Țiplețești) și comuna Heciul Nou.**

Solicitantul proiectului este **Primăria orașului Biruința**, raionul Sîngerei.

Suma totală a proiectului este de **6 091 195,00 lei**, din care **4 287 617,76 lei** au fost alocați de **Fondul Național de Dezvoltare Regională (FNDR)**. În afară de poligon, ADR Nord a mai finanțat construcția a **51 de platforme pentru colectarea deșeurilor menajere solide**. Pînă în prezent, în cadrul acestui proiect au fost achiziționate **153 de eurocontainere din tablă zincată**, o autospecială „Kamaz” pentru colectarea deșeurilor, precum și un dispozitiv de presare a hîrtiei și a plasticului. De asemenea, au fost confecționate **51 de containere din plasă metalică** pentru colectarea plasticului.

3. Î.M. „Indmetalcongaz”, fondator fiind consiliul raional Sîngerei, deservește populația din satele: **Pepeni, Bălășești, Prepeleța, Grigorăuca, Copăceni.**

4. Serviciul intercomunitar Chișcăreni, fondat prin Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI) a oferit suportul metodologic pentru crearea întreprinderii de presare a serviciilor comunale **”Servcom-Chișcăreni”**, precum și un grant de **100,000 dolari americani** pentru procurarea utilajului și echipamentelor necesare - un tractor multifuncțional, echipament de profilare a drumurilor, remorcă, tomberoane pentru gospodării casnice și instituțiile publice. Activitatea serviciului intercomunitar constă în eliminarea deșeurilor și a apelor uzate, asanare, salubritate și activități similare. În rezultat din cele 6 comune vecine, circa **15 300 locuitori** beneficiază de serviciile comunale de dezapezire și întreținere a drumurilor, amenajarea gunoiștilor, colectarea și transportarea organizată a deșeurilor menajere.

Fiecare primar din localitățile membre ale Întreprinderii municipale a primit mențiunea „Gospodar al localității”. La eveniment a fost vernisată o expoziție de obiecte realizate din deșeuri reciclabile, iar mai mulți locuitori au participat la ateliere de confecționare a unor astfel de lucrări.

Tot pentru educarea populației, tinerii din cele șase localități au organizat un Flashmob prin care au îndemnat consătenii să aibă grijă de localitățile în care trăiesc.

Fondarea serviciului intercomunitar Chișcăreni este unul din cele 10 proiecte de cooperare intercomunitară implementate în mai multe raioane din Republica Moldova, care transcriu în practică prevederile Strategiei Naționale de Descentralizare a Republicii Moldova, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova în aprilie 2012.

Valoarea totală a granturilor oferite este de 1 milion dolari SUA.

Beneficiari ai proiectului sunt peste 120 000 de cetățeni din 40 localități din Moldova.

Aceste proiecte sunt realizate cu sprijinul financiar și metodologic al Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată, coordonat de Cancelaria de Stat și implementat de PNUD Moldova și UN Women, cu sprijinul financiar al Danemarcei.

Având în vedere faptul că unitățile economice utilizează tehnologii foarte diferite ca tip și performanță economică, nu se poate realiza o estimare concretă a cantităților de deșeuri de producție generate, acest factor depinde de asemenea de tipul de activitate și de numărul de angajați al instituției respective.

Cantitățile de deșeuri solide industriale depind de gradul de industrializare și de reglementările aplicate. Sarcina principală a dezvoltării sistemului de evacuare a apelor

uzate este axată pe racordarea localităților raionului la sistemul centralizat de canalizare în scopul diminuării evacuării scurgerilor neepurate în obiectivele acvatice și bazinele deschise neamenajate.

2.6.4. Alimentarea cu gaze naturale

La distribuirea gazelor naturale în teritoriul raionului Sîngerei activează **2 operatori economici**: SA „Bălți-Gaz”, filiala Sîngerei, care gestionează rețelele de gaze din localitățile rurale și or. Biruința, și ÎCS „Nord Gaz” SRL – care gestionează rețelele de gaze din or. Sîngerei.

În raionul Sîngerei sunt gazificate **24 localități**, din **70 existente**, și **53 obiecte de menire socială**.

În gestiunea SA „Bălți-Gaz”, filiala Sîngerei se află **325,198 km** de rețele, inclusiv:

1. **Rețele subterane** - **285,643 km**, inclusiv:

- **presiune înaltă** - **116,464 km**
- **presiune medie** - **74,093 km**
- **presiune joasă** - **95,086 km**

2. **Rețele aeriene** - **39,555 km**

- **presiune înaltă** - **0,052 km**
- **presiune medie** - **0,937 km**
- **presiune joasă** - **38,566 km**

Consumatori finali de gaze natural **total 2859 consumatori**, inclusiv:

- **casnici** – **2795 consumatori**
- **noncasnici** – **64 consumatori**

În gestiunea ÎCS „Nord Gaz” SRL, lungimea rețelelor de distribuire a gazelor naturale constituie **75,806 km**, inclusiv:

- **presiune medie** - **15,982 km**
- **presiune joasă** - **59,824 km**

Consumatori finali de gaze natural **total 2802 consumatori**, inclusiv:

- **casnici** – **2703 consumatori**
- **noncasnici** – **99 consumatori**

2.6.5. Telecomunicații

SA „Moldtelecom” este operatorul național de telecomunicații în domeniul serviciilor internet, televiziune, telefonie mobilă și internet mobil și este rețeaua care asigură locuitorilor raionului Sîngerei serviciile necesare, care în ultimii ani a realizat investiții considerabile pentru modernizarea rețelilor și a atestat o sporire a numărului de consumatori pe toți vectorii principali.

Raionul Sîngerei se află în aria de acoperire a operatorilor de telefonie mobilă **Orange**, **Moldcell**, **Unite** și a operatorului **Star Net**, ce asigură raionul cu servicii de televiziune și internet prin fibră optică.

2.7. Economia

Raionul Sîngerei dispune de un anumit potențial economic, care asigură în primul rând locuri de muncă, iar în al doilea rând contribuie la formarea bugetului local. În raion activitatea economică o desfășoară agenții economici din diferite domenii, numărul cărora care pe parcursul anilor precedenți fiind în descreștere.

La 01.01.2021, conform datelor, **sunt înregistrați 6534 agenți economici.**

Organizarea activității economice în raionul Sîngerei	
Întreprinderi Individuale	445
Gospodării Țărănești	4008
Societăți pe Acțiuni	20
Societăți cu Răspundere Limitată	611
Asociații Obștești	195
Cooperative de Consum	13
Asociații Religioase	64
Întreprinderi cu capital străin	10
Alte forme de activitate	268
Deținatori de patente	207 persoane

Unii din principalii agenți economici care promovează economia raionului sunt:

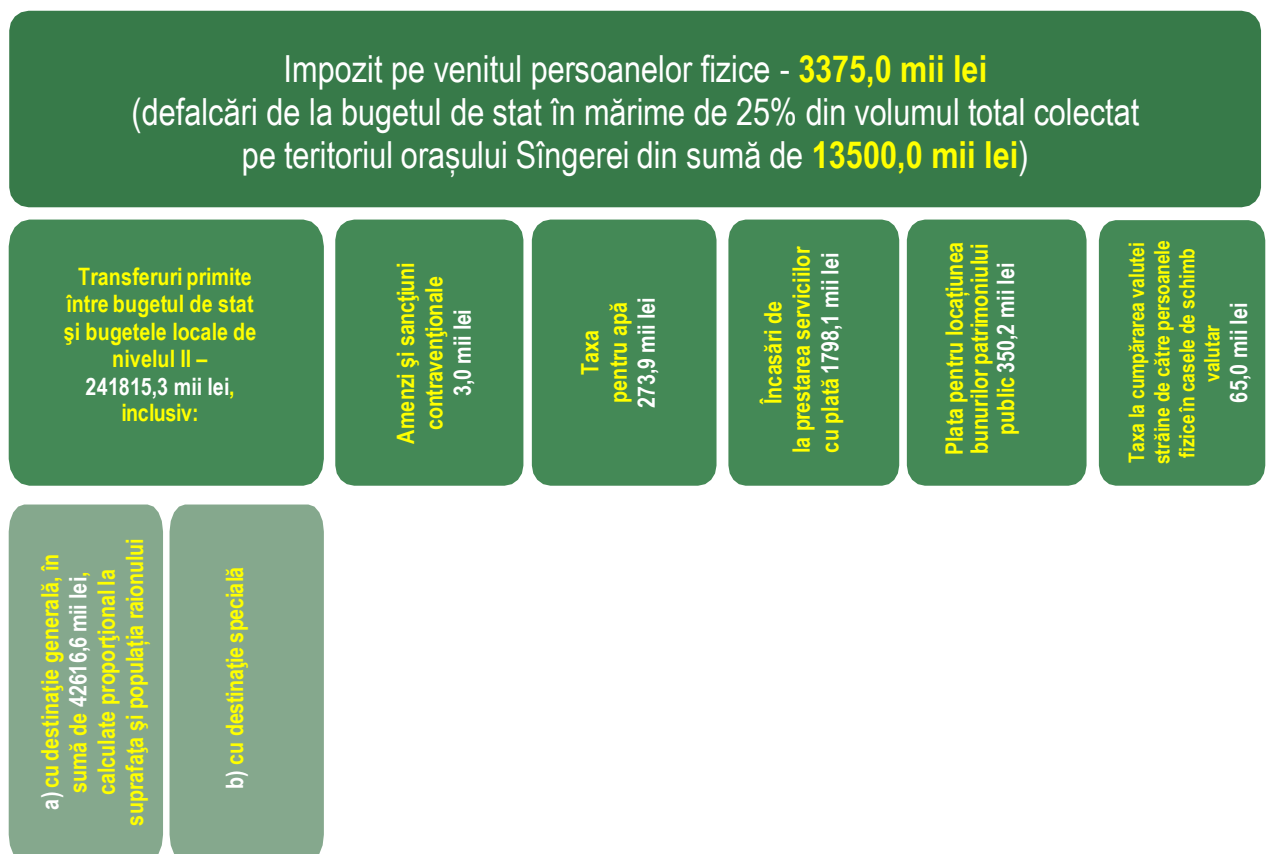
Denumirea	Activitatea
SRL „Gelibert”	<i>producția de băuturi răcoritoare nealcoolice, producția de ape minerale</i>
SRL „Plastal”	<i>fabricarea articolelor din materiale plastice</i>
ÎCS „Euroconfex” SRL	<i>fabricarea articolelor de îmbrăcăminte</i>
ÎCS „Logitex-future” SRL	<i>fabricarea articolelor de îmbrăcăminte</i>
ÎCS „Floribel”	<i>producerea plantelor decorative de calitate</i>
SA „Codru Nord”	<i>creșterea și înmulțirea materialului săditor</i>

Bugetului raional pentru anul 2020 s-a elaborat luînd ca bază necesitatea asigurării echilibrului bugetar prin intermediul balansării cheltuielilor și veniturilor, fără excedent sau deficit bugetar. Prognoza veniturilor s-a efectuat în baza estimării bazei fiscale pe tipuri de impozite, taxe și alte încasări la buget, prognoza indicilor macroeconomici, indicilor economico-financiari ai agenților economici amplasați pe teritoriul raionului, datele Serviciului Fiscal și Biroului Național de Statistică.

Volumul propus a părții de venituri în bugetul raional pentru anul 2020 a constituit 247680,5 mii lei, inclusiv:

La estimarea cheltuielilor bugetului raional pentru anul 2020 s-a ținut cont de următorii factori:

- Cadrul legal și cadrul normativ prin care sunt reglementate normele de efectuare a cheltuielilor*
- Particularitățile privind activitatea instituțiilor de învățămînt primar și secundar-general finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale*
- Datele Biroului Național de Statistică privind numărul populației stabilite conform situației din 01.01.2019*

- ☑ *Contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale de stat în cuantum de 23% față de cheltuielile de remunerare a muncii.*
- ☑ *Primele de asigurare obligatorie de asistență medicală în cuantum de 4,5% față de cheltuielile de remunerare a muncii*
- ☑ *Normele și normativele de consum*
- ☑ *Indexarea tarifelor la gaze naturale și energia termică*
- ☑ *Necesarul de mijloace pentru achitarea salariilor în sfera bugetară în conformitate cu Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, Hotărârii Guvernului nr.1231 /2018 privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, cu implementare începând cu 1 ianuarie 2020, care prevede ajustări a claselor de salarizare și valorilor de referință.*

Reieșind din potențialul economic al raionului Sîngerei și de politica fiscală pe anul 2021, se preconizează **venituri proprii în sumă de 256 114,2 mii lei**, iar la partea de **cheltuieli suma de 255 197,6 mii lei** cu **sold bugetar/sursa de finanțare 916,6 mii lei** pentru rambursarea împrumutului recreditat între bugetul de stat și bugetul raional.

IMM-urile au o importanță vitală pentru antrenarea populației în activitatea economică, crearea noilor locuri de muncă, saturarea pieței cu mărfuri și servicii, cultivarea spiritului de întreprinzător, dezvoltarea regională și reducerea sărăciei. Acest sector s-a consolidat îndeosebi în domeniul comerțului, acesta fiind accesibil investițiilor mici de capital și atractiv din punct de vedere al vitezei de rotație a capitalului.

Un sprigin pentru micul business din raionul Sîngerei este Incubatorul de Afaceri din Sîngerei - o instituție publică, un centru de bussines, care oferă susținerea permanentă antreprenorilor din regiune, pentru ca aceștia să-și dezvolte afacerile, să creeze constant noi locuri de muncă, ceea ce va duce, inevitabil, la creșterea semnificativă și durabilă a nivelului de trai al populației din raion. Incubatorul de Afaceri din Sîngerei și-a propus să devină un factor important de decizie în regiune, un centru de instruire și consultanță permanentă, oferind servicii atât pentru mediul antreprenorial, pentru cel financiar cât și pentru alte entități juridice din regiune, oferind:

- *Spațiu pentru birou;*
- *Subvenții la chirie (15/35/40 lei per m2);*
- *Credit pînă la 60 000 lei cu 0% dobîndă;*
- *Suport în accesarea surselor de finanțare;*
- *Consultanță gratuită în domeniul antreprenoriatului;*
- *Cursuri gratuite de instruire;*
- *Spațiu de pre-incubare (pentru începători);*
- *SoftLab;*
- *Bibliotecă antreprenorială;*
- *Acces la rețeaua internet și alte utilități;*
- *Sală profesională pentru ședințe;*
- *Acces 24/7 pentru companiile incubate.*

Misiunea Incubatorului de Afaceri Sîngerei constă în:

- ✿ *Acordarea suportului în faza de inițiere a afacerii;*
- ✿ *Generarea noilor întreprinderii mici, durabile și de succes;*
- ✿ *Dezvoltarea culturii antreprenoriale în rîndul IMM-urilor, pentru asigurarea unui impact pozitiv asupra dezvoltării socio-economice a raionului Sîngerei*

Totodată, problema esențială a micului business din raionul Sîngerei este mediul economic slab diversificat și puțin susținut și promovat. Aceste probleme sunt identificate de următoarele efecte:

Micul business având un rol important în asigurarea stabilității dezvoltării economice, de asemenea reprezintă un factor de diversificare a economiei, iar pentru ameliorarea situației este necesar de a fi întreprinse următoarele măsuri:

O pârghie esențială pentru susținerea financiară a micului business prezintă programele implementate de către Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii ca: *GEA, PARE 1+1, Femei în Afaceri, Start pentru Tineri, ECO IMM* și altele.

Trebuie menționat faptul că practicarea comerțului în baza patentei de întreprinzător este o ocupație profitabilă. Cu toate acestea, încasările în bugetul de stat de la deținătorii de patentă continuă să fie neesențiale din cauza lipsei evidenței fiscale a activității acestora. Totodată, o parte considerabilă a volumului de vânzări cu amănuntul, realizat de către deținătorii de patentă, revine comerțului neorganizat (în piețe). Sporirea volumului investițiilor în sectorul comerțului reprezintă un criteriu semnificativ, în funcție de care se preconizează a se realiza modernizarea bazei tehnico-materiale a comerțului, consolidarea potențialului existent, perfecționarea tehnologiilor, îmbunătățirea calității serviciilor comerciale, etc.

2.7.1. Sectorul industrial

Raionul Sîngerei este un raion cu industrie slab dezvoltată. Industria în raionul Sîngerei este reprezentată prin activitatea întreprinderilor producătoare *SRI „Jelibert”, SRL „Plastal”, SRL „Casurapi Com”*, care produc băuturi răcoritoare, materiale din plastic. În domeniul industriei ușoare își desfășoară activitatea **10 Întreprinderi cu capital străin**.

Realizarea cea mai importantă pentru raion o reprezintă construcția Parcului Logistic Agro-Industrial.

Pe un teren de **1,58 ha** s-a construit un frigider cu o capacitate de păstrare **1600 tone de fructe și legume** și un bloc administrativ care va deveni un centru de instruire pentru producătorii agricoli în asimilarea și implementarea celor mai performante tehnologii europene de păstrare, sortare și ambalare a producției agricole, accesarea proiectelor

europene și a investițiilor pentru dezvoltare. Proiectul a fost dat în exploatare la începutul lunii septembrie 2016. Dacă să analizăm valoarea acestuia, este cel mai mare proiect aplicat de raionul Sângerei în ultimii 25 de ani. Acest obiect va consolida încrederea fermierilor pentru a oferi producție agricolă la standardele europene. Mai mult ca atât, Consiliul raional caută soluții pentru a dezvolta zona Parcului Logistic.

Pe teritoriul raionului sunt **8 frigiderere** cu capacitate totală de **10000 tone**.

Nr.	Localitatea	Compania	Nr. frigiderelor	Cantitatea (t)
1	Pepeni	SRL „Accesal Grup”	2	3500
2	Biliceni Vechi	SRL „Euroforța”	1	1600
3	Biliceni vechi	SRL „Euroforța”	1	600
4	Copăceni	SRL „Absal Agro”	1	600
5	Dobrogea Veche	SRL „MVP Service”	1	200
6	Biruința	SRL„Zipinvest”	1	1100
		SRL„Primainvest	1	1500

La finele anului 2015, **ECOLUX** a finisat lucrarile în calitate de antreprenor general la Constructia unui depozit frigorific cu capacitatea de 1600 t ultramodern în cadrul Proiectului „Dezvoltarea sectorului agricol prin crearea unei rețele agricole transfrontaliere”.

Depozitul frigorific este dotat cu utilaj de atmosfera controlată și linie de sortare pentru mere. Depozitul se află în localitatea Sîngerei Noi.

2.7.2. Sectorul agricol

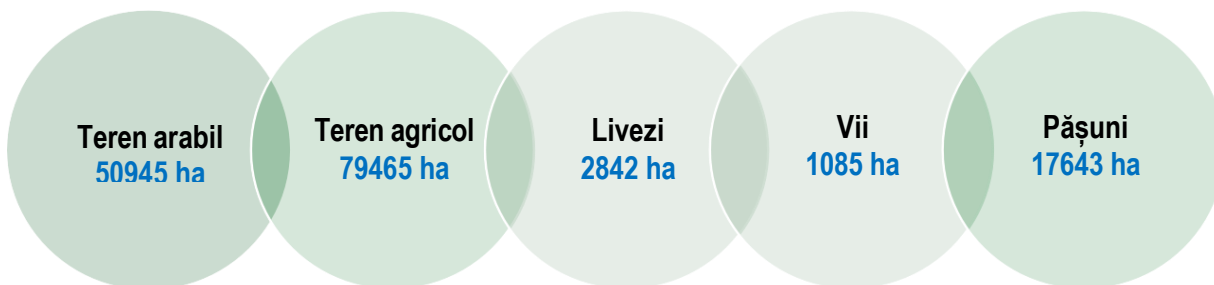
În scopul dezvoltării sectorului agricol pentru perspectivă, în raionul Sîngerei este pus

accent pe implementarea următoarelor măsuri de revigorarea capacităților de producție în cele mai intensive ramuri, cum ar fi: *creșterea animalelor, legumicultura, producerea strugurilor, a fructelor, baciferelor, etc.*

Sectorul agricol la fel ca și sectorul industrial au importanță semnificativă în dezvoltarea economică a raionului. Cultura plantelor agricole este baza agriculturii. Agricultură este specializată atât în sectorul fitotehnic, prin cultivarea plantelor, cât și zootehnic, prin reproducerea și creșterea animalelor.

Un rol deosebit în sporirea potențialului economic al producătorilor agricoli îl are dezvoltarea pomiculturii și viticulturii.

Terenurile fiind împărțite în felul următor:

Structura terenurilor agricole în exploatații

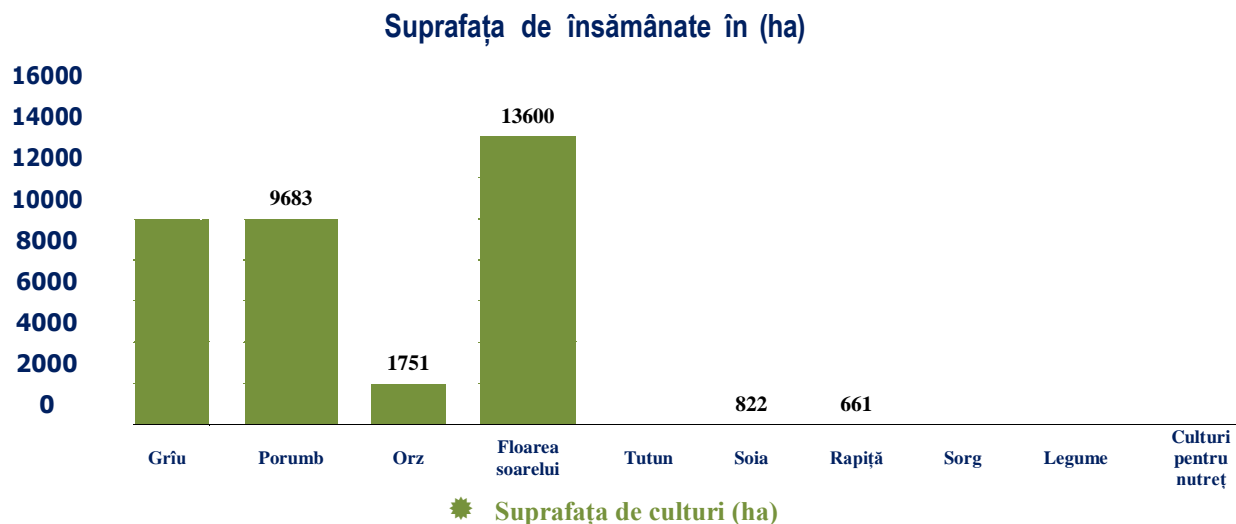
Indicator/An	2018 (ha)	2020 (ha)
<i>Suprafața totală teren</i>	103370,53	103370,53
<i>Suprafața totală teren arabil</i>	57752	54681,2411
<i>Suprafața totală pentru pajiști</i>	17731,51	17665,8848
<i>Total livezi</i>	3235,21	3244,55
<i>Totalul vii</i>	1592,44	1661,59
<i>Zona forestieră(silvic)</i>	12290	12289,52
<i>Numărul de producători mici</i>	6061	5819
<i>Numărul de producători medii</i>	4569	4441
<i>Numărul de producători mari</i>	11	11

Structura și repartizarea suprafețelor conform categoriilor exploatațiilor agricole

Teren agricol în exploatații 1ha	100%		100%	
	2018		2020	
Din care:	%	ha	%	ha
Teren arabil	100	41279,5	100	41359,49
Plantații perene	50	3298,59	50	3443,47
• <i>Livezi</i>	54	2538,46	51	2554,19
• <i>Vii</i>	15	458,33	11	528,55
Pășuni	40	323,08	45	322,51
Fănețe	-	-	-	-
Terenurile necultivate (pârloage)	100	22,78	100	23,95
Altele		1001,68		1097,9

Pentru roada anului 2020 în gospodăriile agricole, de toate categoriile (întreprinderile agricole precum și gospodăriile țărănești (de fermier), cu suprafața terenurilor agricole de 50 ha și peste s-au semănat **36143 ha**.

Suprafețele însămânțate și structura lor în gos-podăriile de toate categoriile se prezintă prin:

Situația în profil pe categorii de gospodării indică, că în întreprinderile agricole continuă să fie concentrată cea mai mare parte a suprafețelor însămânțate cu *grâu, orz, rapița de toamnă, porumb, și floarea soarelui*.

Structura și repartizarea suprafețelor conform categoriilor exploatațiilor agricole

Categoria	Numărul producătorilor	Suprafața (ha)	Media per producător, (ha)	%
Producători agricoli cu mai puțin de 1 ha	5817	3243,35	0,55	0,02
Producători agricoli cu suprafețe între 1 ha - 5 ha	4223	5079,31	1,2	0,02
Producători agricoli cu suprafețe între 5 ha - 10 ha	149	866,65	5,8	0,67
Producători agricoli cu suprafețe între 10 ha - 50 ha	60	1983,14	33,1	1,67
Producători agricoli cu suprafețe între 50 ha - 100 ha	9	732,48	81,4	11,11
Producători agricoli cu suprafețe peste 100 ha	11	3484,11	316,7	9,09
Total (peste 1 ha)	4452	12145,69	2,7	0,02

Suprafața totală a plantațiilor multianuale este de **1833 ha**.

Pe parcursul anului 2019-2020 au fost înființate plantații perene pe o suprafață de **93,5 ha** din care **82,8 ha** o constituie **culturile nucifere**. Această măsură a fost propusă spre subvenționare.

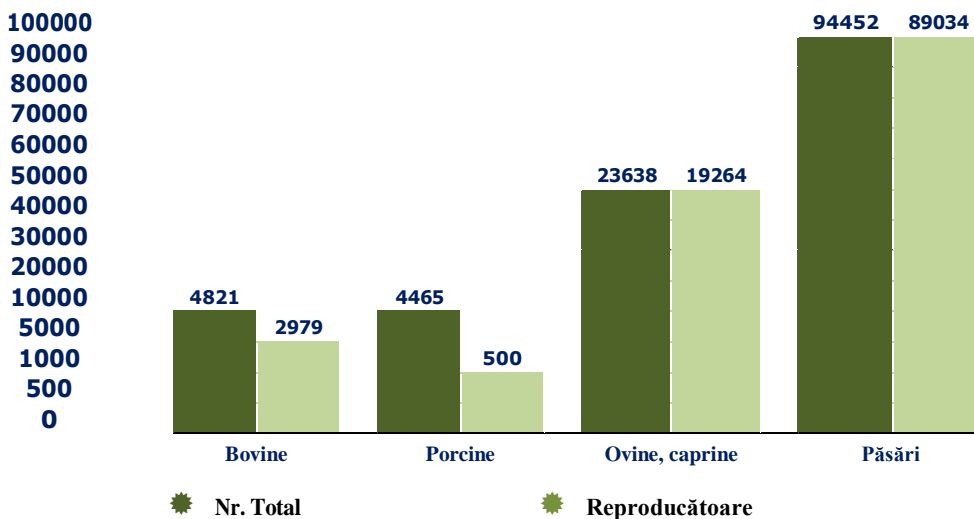
Conform datelor statistice în anul 2020 de pe un hectar de *plantații sămânțoase* s-au recoltat **100,3 qhintale** de producție și de pe un hectar de *sîmburoase* – **38,2 qhintale**.

În ce privește dotarea cu tehnică agricolă, în raion sunt **2211 utilaje funcționale** pentru efectuarea lucrărilor Agricole.

Sarcinile de dezvoltare a sectorului agricol al raionului pentru anii 2021-2028 se

axează pe agricultură intensivă, conservativă, asigurată, subvenționată. Pentru sectorul agricol, o prioritate rămâne a fi lărgirea suprafețelor cultivate cu culturi agricole de toamnă, la fel o atenție sporită este acordată cultivării culturilor agricole ecologice și de alternativă celor tradiționale, consolidării terenurilor agricole, respectării asolamentelor conservative. În raionul Sîngerei permanent se menține promovarea înființării plantațiilor pomicele de tip superintensiv și intensive, construirea depozitelor frigorifice pentru răcirea și păstrarea temporară a fructelor. La fel prioritar este încurajarea producătorilor agricoli de la sate pentru utilizarea surselor financiare din fondul de subvenționare a agriculturii, atât pe măsuri concrete cât și în avans.

În toate categoriile de gospodării conform datelor statistice, efectivul de animale constituie:

Efectivul de animale în gospodăriile de toate categoriile pe principalele specii se prezintă după cum urmează:

Nr.	Categoria de specie	Nr. de capete 2021		Ponderea față de total (%)	
		Capete	În % față de situația la 01 ianuarie 2019		
1.	Bovine – total	4821	86,6	100,0	
	Din care:				
	• <i>întreprinderile agricole</i>	1066	102,5	22,1	
	• <i>gospodăriile populației</i>	3755	82,9	77,9	
	Din ele vaci -total	2979	88,8	100,0	
	Din care:				
2.	Porcine – total	4465	66,8	100,0	
	Din care:				
	• <i>întreprinderile agricole</i>	52	42,6	1,2	
	• <i>gospodăriile populației</i>	4413	67,3	98,8	
	3.	Ovine și caprine – total	23638	92,5	100,0
		Din care:			
• <i>întreprinderile agricole</i>		1112	165,2	4,7	
• <i>gospodăriile populației</i>		22526	90,6	95,3	
4.		Cabaline – total	899	90,6	100,0
		Din care:			
	• <i>întreprinderile agricole</i>	7	87,5	0,8	
	• <i>gospodăriile populației</i>	892	90,7	99,2	
	5.	Păsări	8368	62,6	100,0
		• <i>întreprinderile agricole</i>			

Efectivul de bovine la data de 01.01. 2021 **s-a redus cu 13,4%**. În cadrul gospodăriilor populației, reducerea numărului de bovine a fost accentuată și a înregistrat o **scădere a numărului de bovine cu 11,2 %**. Pe teritoriul raionului Sîngerei sunt amplasate **40 de ferme de animale (10 de bovine, 4 de porcine, 15 de ovine și caprine, 3 de păsări și 2 de iepuri)**.

În ceea ce privește producerea laptelui trebuie de menționat faptul că în teritoriu avem amplasate **10 ferme de producerea laptelui și 36 de puncte a colectării laptelui crud**.

Din ele:

- **12 centre aparțin SA “Incomlac” mun. Bălți,**
- **15 centre SA „Fabrica de unt Florești” or. Florești,**
- **9 centre de SA „Fabrica de brânzeturi Soroca”, or. Soroca.**

Pe parcursul anului 2019 s-au achiziționat de la populație **1791 tone de lapte**, în comparație cu datele anilor precedenți a fost achiziționat de la populație **cu 12% mai puțin**.

Fermierii în ultimul timp preferă să se ocupe tot mai mult cu bovinele pentru carne. Motivul: sunt mai profitabile – există deficit mare de carne pe piață europeană. În ceea ce privește producerea cărnii de vită în raion putem menționa fermele **SRL „Moldfarm Grup” din satul Rădoaia**, care se ocupă cu creșterea tăurașilor pentru carne, este un complex renovat, la moment șeptelul este de **950 capete**, **SRL „Alanex Service” s. Alexandreni, ÎI „Andronic Iona” or. Sîngerei, GȚ „Țurcanu Dorel” s. Grigorești** și altele.

Putem menționa faptul că sporește interesul populației pentru procurarea animalelor de prăsilă ca exemplu ferma **SRL „Prisvio”** - ferma de creștere a caprinelor pentru lapte se află în primăria Bursuceni, **s. Slobodzia Măgurii** care a fost deschisă în anul 2014, șeptelul este de **300 capete căprine de rasă “Альпийская”**, au fost aduse din Austria.

2.8. Sănătate

2.8.1. Spitalul raional Sîngerei

Spitalul raional Sîngerei a fost fondat în toamna anului 1944 cu un număr de 25 paturi. În 1945 șeful secției raionale de ocrotire a sănătății era d. Treibici. În 1949 în raion funcționau **2 spitale, 15 puncte medicale și stația epidemiologică**.

Spitalul este amplasat la o distanță de **30 km** de Spitalul Clinic Bălți și la aproximativ **120 km** de la spitalele de rang republican. În zona de deservire a spitalului locuiesc **91412 persoane**.

Conform planului strategic de dezvoltare al instituției, pe parcursul anilor 2017- 2018 secția AMSA a fost reamplasată din incinta CMF, unde se achitau cheltuieli de regie, în incinta spitalului, unde existau spații libere și încălzire. Aceasta a permis optimizarea circuitelor pacienților personalului și cheltuielilor financiare.

Suma alocată aproximativ 3 mln lei cu suport de 55% a fondatorului.

În anii 2019-2020 a fost conservat blocul administrativ cu reamplasarea personalului în blocul terapeutic, unde la fel existau spații libere și încălzire. **Suma alocată – 300,0 mii lei** din surse proprii. Aceasta la fel a permis optimizarea cheltuielilor financiare și în plus

oferirea condițiilor decente de muncă.

În anul 2020 în baza secției de boli contagioase a fost fondată secția triaj Covid pe 14 paturi, iar în baza secțiilor de boli cronice și terapie – secția tratament Covid cu 51 paturi.

Ambele secții au fost reparate cosmetic, dotate cu utilajele și ustensilele necesare și deasemenea ajustate circuitele pacienților și personalului. La fel, a fost construită o anexă cu rampă, care permite livrarea centralizată a oxigenului în 12 puncte ale secției tratament Covid și 2 puncte ale secției triaj Covid. Tot în anul 2020 au fost reparate cosmetic secțiile pediatrie, chirurgie, obstetrică-ginecologie, și a fost instalată încălzire autonomă pe gaze natural ceea ce a permis ameliorarea condițiilor hoteliere atât pentru pacienți cât și pentru personal. Printre proiectele implementate de către administrația spitalului mai putem enumera:

- ☑ *În anul 2016 a fost realizat **Proiectul KUSANONE** prin intermediul Guvernului Japoniei în sumă de **87,5 mii dolari SUA**. Obiectivul proiectului a fost procurarea utilajului medical performant;*
- ☑ *În anul 2019 a fost procurat prin intermediul CAPCS un fibrobronhoscop în sumă de **170 mii lei**, deasemenea, a fost dotat serviciul laborator cu echipament modern;*
- ☑ *În anul 2020 prin intermediul Fondatorului au fost procurate o mașină de anestezie și 2 aparate VAP în sumă de **1,3 mln. lei**;*
- ☑ *Din ajul 2015 a fost externalizat parțial serviciul de spălătorie, astfel fiind îmbunătățită considerabil calitatea serviciilor și în paralel s-a conservat blocul spălătoriei, care a generat un impact financiar pozitiv;*
- ☑ *Din anul 2016 a fost externalizat serviciul de gestionare a deșeurilor rezultate din actul medical, ceea ce a majorat siguranța serviciilor oferite;*
- ☑ *În anul 2016 a fost gazificată bucătăria spitalului, iar din anul 2020 alimentația pacienților este exclusivă în containere de uz unic.*

2.8.2. Instituția Medico-Sanitară Publică Sîngerei

Sănătatea populației raionului Sîngerei este asigurată de centre ale medicilor de familie și a altor instituții raionale. Instituția Medico Sanitară Publică Sîngerei permanent se obligă față de pacienți să respecte demnitatea vietii umane. să manifeste compasiune și sa

îngrijeasca fara discriminare. să susțină perfectiunea și profesionalismul prin educație, cercetare și evaluare. să promoveze calitatea, echitatea și responsabilitatea. Misiunea instituțiilor medicale din raion este de a oferi servicii medicale calitative prin competențe profesionale reprezentând excelență în sănătate. Valorile care stau la baza deservirii sunt inovația, corectitudinea, flexibilitatea, creativitatea, îmbunătățirea calității vieții. Sistemul de sănătate din raionul Sîngerei dispune de:

În total în instituțiile medico sanitare **activează 575 cadre medicale, 113 medici**, inclusiv:

- ✿ **40 medici de familie**
- ✿ **300 personal medical mediu.**

Migrația cadrelor medicale reprezintă, astăzi, una din problemele actuale ale sistemelor naționale de sănătate inclusiv și în raionul Sîngerei. Mulți lucrători medicali migrează spre țările cu venituri mari pentru a beneficia de salarii mai mari, satisfacție la locul de muncă, oportunități în carieră și o viață mai bună. Migrația lucrătorilor medicali rezultă în pierderi financiare și reducerea eficienței sistemelor de sănătate.

Pentru asigurarea complexă a serviciilor medicale prestate în spitale, în raionul Sîngerei, la fel ca și în alte raioane, multe edificii **necesită reparații capitale**, majoritatea având nevoie de reparația capitală a pereților exteriori, cum ar fi la:

☒ <i>CS Sîngerei</i>	☒ <i>OS Tăura Nouă,</i>
☒ <i>OS Cozești</i>	☒ <i>OMF Slobozia Chișcăreni,</i>
☒ <i>CS Cotiugrui Mici</i>	☒ <i>OS Dumbrăvița</i>
☒ <i>OS Bocancia</i>	

De **reparația acoperișului** au nevoie instituțiile medicale:

☒ <i>OMF Ciuciuieni</i>	☒ <i>OS Bocancia</i>
☒ <i>OS Izvoare</i>	☒ <i>OS Vranești</i>
☒ <i>OMF Dumbrăvița</i>	☒ <i>OMF Bilicenii Noi</i>
☒ <i>OMF Marinești</i>	☒ <i>OMF Balășești</i>
☒ <i>OMF Heciul Nou</i>	☒ <i>CS Sîngerei</i>
☒ <i>OMF Octeabriscoie</i>	☒ <i>OS Nicolaevca.</i>

Este necesară **construcția edificiilor** pentru:

☒ <i>OS Bobletici</i>
☒ <i>OS Slobozia Măgura</i>
☒ <i>OS Petrovca</i>
☒ <i>OS Trifănești</i>
☒ <i>OS Brejeni.</i>

La fel de important este și **dotarea edificiilor** cu dispozitive și echipament medical strict necesar:

☒ <i>CS Rădoaia</i>	☒ <i>OS Tăura Veche/Tăura Nouă</i>
☒ <i>CS Copăceni</i>	☒ <i>CS Cotiugrui Mici</i>
☒ <i>CS Bilicenii Vechi</i>	☒ <i>OMF Octeabriscoie</i>
☒ <i>CS Pepeni</i>	☒ <i>OMF Ciuciuieni</i>
☒ <i>CS Flămînzani-Coșcodeni</i>	☒ <i>OMF Sîngerei Noi</i>
☒ <i>CS Biruința (analizor biochimic)</i>	☒ <i>CS Chișcăreni</i>

În cel mai apropiat timp se planifică aprovizionarea pentru CS Sîngerei a unui dispozitiv de ultrasonografie și a unui dispozitiv al analizelor imunologice.

Deoarece serviciul de Asistență Medicală Urgentă prespitalicească, prin structurile sale

în teritoriu asigură accesul populației la asistența medicală de urgență și reprezintă o verigă importantă a sistemului de sănătate, **achiziționarea de transport sanitar** pentru:

☒ CS Sîngerei (pentru CSPT și CCSM)	☒ OMF Prepeșița
☒ CS Biruința	☒ SAMU or. Sîngerei
☒ CS Sîngerei Noi	☒ AMU or. Biruința
☒ CS Copăceni	☒ AMU Coșcodeni
☒ OMF Iezăreni	☒ AMU Pepeni
☒ OMF Heciul Nou	☒ AMU Drăgănești
☒ OMF Dobrudja	

ar asigura posibilitatea de acordare a asistenței atât la locul accidentului sau îmbolnăvirii, cât și în timpul transportării spre o unitate spitalicească.

2.9. Asistență socială

În raion activează următoarele centre care prestează servicii sociale specializate în funcție de problemele și necesitățile specifice ale persoanelor:

Centrul de reabilitare pentru copii cu dizabilități „Luminița”, (în cadrul DASPF, finanțat de Consiliul raional)

Centrul de plasament temporar pentru copii în situații de risc „Raza Soarelui”, (în cadrul DASPF, finanțat de Consiliul raional)

Centrul de plasament temporar pentru persoane în etate și adulți cu dizabilități „Agape”, (în cadrul DASPF, finanțat de Consiliul raional)

Azilul “Sfântul Gheorghe”, din s. Drăgănești (în cadrul DASPF, finanțat de Consiliul raional)

Centru de resurse pentru copii și tineret „Speranța”, din Alexandreni (finanțat de Consiliul local Alexandreni)

Centru de zi pentru copii cu dizabilități fizice intelectuale „Credo”, (finanțat de Consiliul orașenesc Sîngerei)

În raionul Sîngerei există un șir de factori socio-economici care contribuie la cererea noilor servicii sociale. Aceștia includ rate înalte de sărăcie și migrație, schimbări demografice și de atitudini culturale.

Deși situația economică din raionul Sîngerei a înregistrat o creștere pe parcursul ultimilor ani, progresul realizat în reformarea sistemului de asistență socială rămâne a fi modest. Partea preponderentă a sistemului de servicii sociale o constituie prestațiile sociale, care nu întotdeauna contribuie la atenuarea situației beneficiarilor.

În unele cazuri intervenția este mai eficientă, dacă pe lângă prestațiile sociale, persoana poate beneficia și de serviciile sociale comunitare. În același timp, serviciile de asistență socială existente nu acoperă cererea pentru acestea.

În anul 2020 Serviciul de asistență socială comunitară a fost format din **29 unități**:

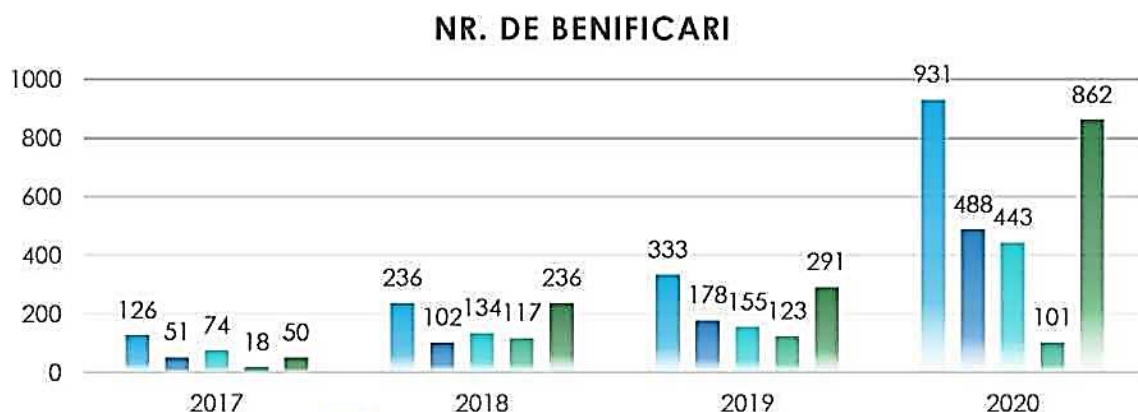
- **1 șef serviciu (șef SACC)**
- **31 de asistenți sociali comunitari (ASC)**

inclusiv:

- **4 supervizori (voluntariat)**

Prestarea serviciilor sociale primare se realizează conform procedurii managementului

de caz, prin intermediul căruia asistentul social evaluează nevoile beneficiarului și ale fa-

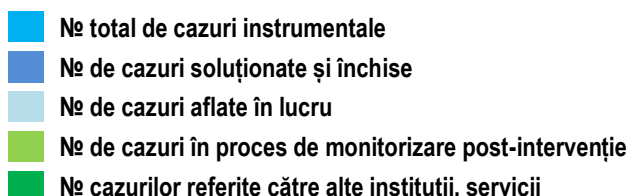
miliei în colaborare cu aceștia, coordonează, monitorizează, evaluează și susține beneficiarul de serviciile sociale, care să răspundă acestor nevoi.

Cu părere de rău, pe parcursul ultimilor ani se constată o creștere a numărului de beneficiari ai acestui serviciu.

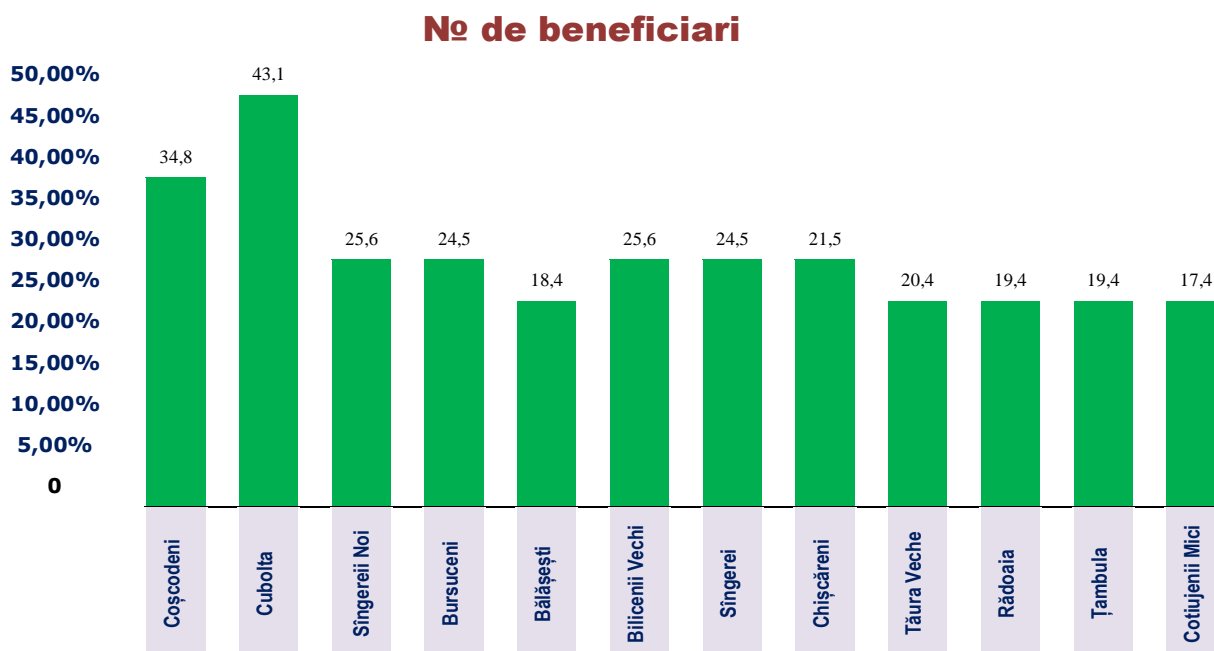
Un alt serviciu este de **Îngrijirea socială la domiciliu** este destinat persoanelor vârstnice și persoanelor cu dizabilități severe.

Serviciul este monitorizat de **2 șefi serviciu** și este dotat cu o unitate de transport. Îngrijirile la domiciliu se efectuează de către lucrătorii sociali, angajați de conducerea DASPF, conform prevederilor Codului Muncii.

La moment în raion **activează 75 lucrători sociali** care **deservesc 454 persoane singuratice** în situații de risc, dintre care **87 sunt persoane cu dizabilități**.

Numărul beneficiarilor serviciului deservire socială la domiciliu din comune, sate, orașe ale raionului Sîngerei:

În cadrul Raionului Sîngerei la fel este prestat și **Serviciul social „Asistență personală”**, care a fost instituit prin decizia Consiliului Raional Sîngerei nr.1/9 din 07.03.2013 „Cu privire la organizarea și funcționarea” Serviciului social „Asistență personală” pentru persoanele cu dizabilități severe în cadrul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei și și-a început activitatea în 24 ianuarie 2014.

Scopul Serviciului este de a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, în vederea favorizării independenței și integrării lor în societate. Serviciul este destinat pentru persoanele cu dizabilități severe din raionul Sîngerei care necesită îngrijire, însoțire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane în procesul integrării lor în societate în domeniile protecției sociale, muncii, asistenței medicale, și instruktiv-educativ. Personalul Serviciului este constituit din șeful Serviciului și asistenți personali. Este un serviciu pentru persoane cu dizabilități severe în care activează asistenții personali, acordând servicii beneficiarilor cu vârste cuprinse între 6 ani și 85 ani.

În anul 2020 au fost înregistrate **97 de cereri** depuse de către solicitanți/reprezentanți legali (pînă la 31.12.2020) a persoanelor cu dizabilitate severă care necesită îngrijire parțială sau în întregime de către o alta persoană. În lista de așteptare sunt **251 cereri** (pînă la 31.12.2020).

În prezent Serviciul social „Asistență personală” activează în **54 localități** din raion cumulate în **26 primării**.

Repartizarea pe localități a beneficiarilor se prezintă astfel:

Localitatea	Nr. de beneficiari	Localitatea	Nr. de neficiari	Localitatea	Nr. de neficiari
Bălășești	10	Nicolaevca	1	Prepeleța	7
Mihailovca	4	Sîngerei	33	Rădoia	14
Drăgănești	6	Brejeni	3	Sîngerei Noi	5
Cotiujenii Mici	6	Vrănești	4	Heciul Nou	6
Bocancea-Schit	1	Chișcareni	27	Biruința	6
Cubolta	2	Mărășești	1	Grigorăuca	3
Gura-Oituz	1	Dobrogea Veche	2	Grigorești	3
Bursuceni	3	Alexândreni	7	Pepeni	24
Pepenii Noi	2	Răzălăi	4	Slobozia Măgura	2
Țambula	2	Octeabriscoe	2	Dumbrăvița	3
Alexeuca	1	Chirileni	1	Sacarovca	1
Biliceni Vechi	10	Biliceni Noi	1	Copăceni	8
Petrovca	3	Coadă Iazului	1	Mîndreștii Noi	3
Țiplești	3	Țiplețești	1	Heciul Vechi	3
Evghenievca	2	Cozești	1	Petropavlovca	1
Iezărenii Vechi	6	Valea Norocului	3	Flămînzani	6
Mărinești	1	Tăura Veche	2	Coșcodeni	5
Bobletici	2	Sloveanca	2		

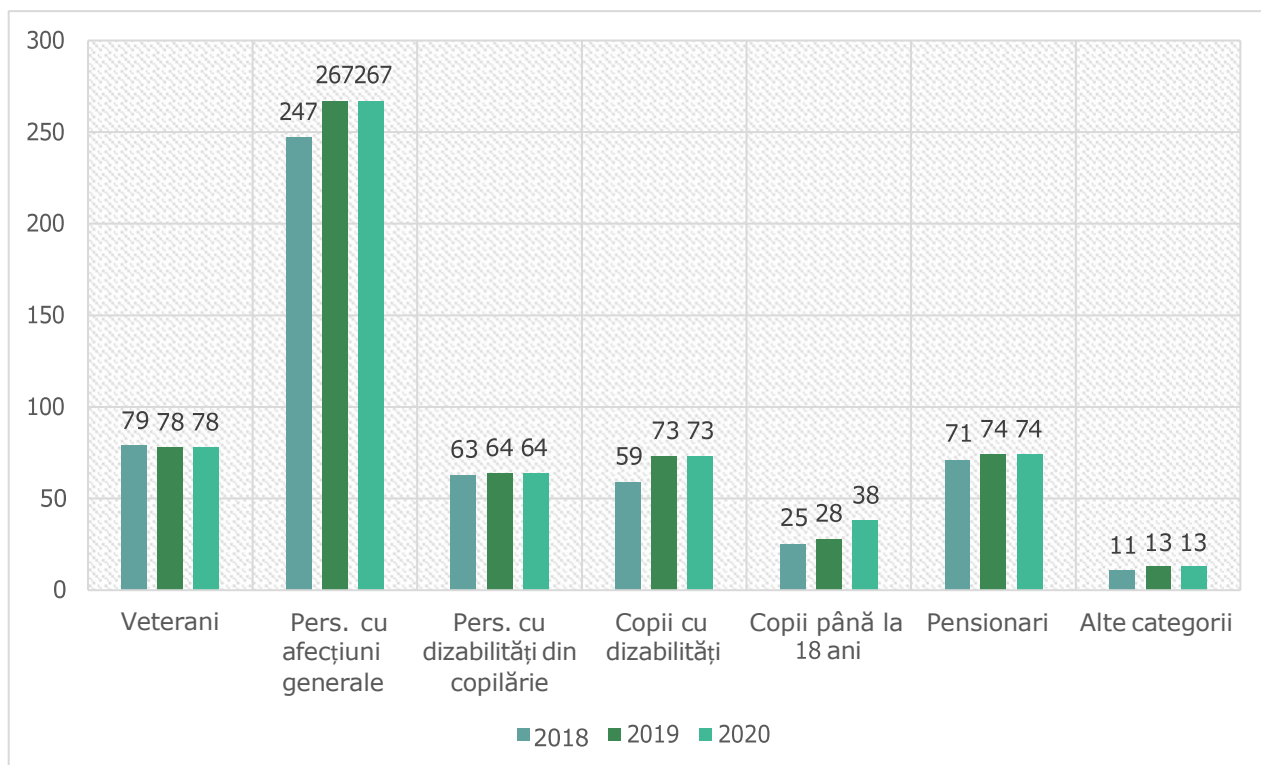
Serviciul social de sprijin pentru familie cu copii este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial, avînd ca scop susținerea dezvoltării capacităților familiei în creșterea și educația copilului, prin consolidarea factorilor protectori prin interiorul familiei

și conectarea ei la resursele relevante din comunitate. Ajutorul bănesc se oferă în situațiile în care sprijinul familial secundar nu asigură diminuarea problemei/soluționarea cazului fără de asistență financiară.

Din numărul total de cazuri menționate anterior, în anul 2020, au fost referite către Comisia Copilului aflat în dificultate **29 de familii** cu **76 de copii**, unde a fost evaluată situația familiilor cu copii în situație de risc și oferită **suma de 304 mii lei** în scopul realizării planului individual de asistență pentru asigurarea bunăstării copiilor.

Pentru îmbunătățirea condițiilor de trai: pentru reparația locuinței și/sau reparația /construcția sobei, adaptarea locuinței la necesitățile familiei/persoanei defavorizate, procurarea combustibilului pentru prepararea hranei și pentru încălzire în sezonul rece, procurarea mobilierului adaptat la necesități, precum și alte necesități stabilite începând cu anul 2018, în cadrul DASPF, conform HG nr. 716 din 18.07.2018, a fost instituit **Serviciul social Suport monetar**, care este adresat familiei/persoanei defavorizate, în contextul prevenirii/limitării/depășirii situațiilor de dificultate în vederea prevenirii marginalizării și excluziunii socio-economice.

În scopul creării accesibilității la serviciile sociale a persoanelor cu dizabilități de locomoție, care necesită ajutor protetic-ortopedic, în cadrul DASPF activează **Serviciul social „Ortopedie și protezare”**, având angajat un felcer-protezist, sarcina de baza a căruia constă în identificarea bolnavilor primari care necesită asigurarea cu articole protetic- ortopedice și cu mijloacele de locomoție, din raionul Sîngerei au fost asigurați cu mijloace ajutătoare tehnice beneficiar în felul următor:

Pentru raionul Sîngerei este primordial dezvoltarea de servicii alternative de protecție socială în vederea identificării pârgھیilor eficiente pentru ameliorarea problemelor cu care se confruntă persoanele aflate în dificultate, persoanele cu dizabilități și vârstnice, familiile cu copii.

2.10. Educație

Misiunea Direcției Educație a raionului Sîngerei constă în proiectarea, organizarea, coordonarea, evaluarea și monitorizarea funcționării sistemului educațional în instituțiile publice de educație antepreșcolară (*creșă, centru comunitar de educație timpurie*), în instituțiile publice de învățământ preșcolar (*grădiniță de copii, centru comunitar de educație timpurie*), în instituțiile publice extrașcolare de nivel local (cu excepția instituțiilor publice extrașcolare care țin de competența altor subdiviziuni ale autorităților administrației publice locale respective), în instituțiile publice de învățământ primar, gimnazial, liceal și special de nivel raional, (în continuare – instituții de învățământ din unitatea administrativ-teritorială respectivă), din perspectiva implementării politicii de stat în domeniul educației. Învățământ primar include toate activitățile de formare a copilului din clasele I-IV ca personalitate liberă și creativă, de dezvoltare a capacităților intelectuale, a deprinderilor de citit, scris și calcul, asigurând dezvoltarea aptitudinilor de comunicare și a competențelor fundamentale necesare continuării studiilor de învățământ.

Rețeaua instituțiilor de învățământ din raion asigură, în principiu, accesul copiilor la educație

Accesul tuturor copiilor la învățământul primar și secundar, ciclul I, se asigură prin înscrierea copiilor din localitățile în care nu există instituții în instituțiile de învățământ din localitățile învecinate.

Din perspectiva asigurării accesului copiilor la diferite niveluri de învățământ se atestă următoarea situație:

✿ În 7 din localitățile raionului (*or. Sîngerei, or. Biruința, s. Chișcăreni, s. Cubolta, s. Popeni, s. Rădoia, s. Sîngerei Noi*) instituțiile educaționale asigură accesul copiilor în învățământul preșcolar, primar și secundar, ciclurile I și II (gimnazial și liceal)

✿ În alte 28 localități funcționează instituții de învățământ preșcolar, primar și secundar, ciclul I (gimnazial)
✿ În 6 localități funcționează instituție de tipul școală primară-grădiniță
✿ În alte 2 localități (<i>s. Coada Iazului și s. Taura Veche</i>) funcționează instituție de tipul școală primară, dar nu sînt instituții de învățământ preșcolar
✿ În 3 localități (<i>s. Țiplești, s. Țambula, s. Coșcodeni</i>) funcționează gimnaziile, dar nu sînt instituții de învățământ preșcolar
✿ În 5 localități (<i>s. Vrănești, s. Grigorești, s. Chirileni, s. Petropavlovca, s. Răzălăi</i>) funcționează grădinițe, dar nu sînt instituții de învățământ primar sau secundar
✿ În <i>or. Sîngerei</i> funcționează 4 instituții de învățământ primar și secundar, 3 instituții de învățământ preșcolar
✿ În 21 localități nu există nici o instituție educațională

Copiii din localitățile în care nu sunt instituții de învățământ beneficiază de servicii educaționale în instituțiile din localitățile apropiate. În acest scop, APL organizează transportarea copiilor, utilizând unități de transport.

Degradarea fizică a edificiilor și uzura morală a bazei tehnico-materiale și didactice a instituțiilor de învățământ, fapt ce influențează negativ calitatea procesului educațional se resfrînge și asupra instituțiilor din raionul Sîngerei.

Cu suportul **FISM**, în perioada 2001-2009 au fost efectuate lucrări de reparație la :

Școlile		
<i>s. Sîngerei Noi</i>	<i>s. Iezărenii Vechi</i>	<i>s. Tăura Veche</i>
<i>s. Biliceni Vechi</i>	<i>s. Mîndreștii Noi</i>	<i>s. Prepeleța</i>
<i>s. Chișcăreni (liceul și gimnaziul rus)</i>	<i>s. Drăgănești</i>	<i>s. Cotiuștii Mici</i>
<i>s. Țambula</i>	<i>or. Sîngerei (liceul „Olimp”)</i>	<i>s. Cozești</i>
<i>s. Slobozia Măgura</i>	<i>or. Biruința (liceul)</i>	<i>s. Bălăești</i>
<i>s. Sloveanca</i>		
Grădinițe		
<i>or. Sîngerei – grădinița nr.6</i>		
Centre sociale		
<i>Centrul pentru copii cu dizabilități „Credo”, or Sîngerei</i>		
<i>Centrul de plasament pentru copii și familii în situații de risc „Raza soarelui”, or. Sîngerei</i>		
<i>Centrul de zi pentru persoane în etate „Agape”, or. Sîngerei</i>		
<i>Centrul pentru tineret „Speranța”, s. Alexăndreni</i>		
Case de cultură		
<i>s. Coșcodeni</i>		

Cu suportul financiar al **USAID** au fost efectuate lucrări de reparație a

- **Căminului cultural din s. Chișcăreni**
- **Gimnaziul din s. Copăceni.**

Din **Bugetul de Stat** au fost alocate surse la reparația școlilor:

Școlile			
s. Țîplițești,	s. Coșcodeni	s. Dobrogea Veche	s. Izvoare
Grădinițe			
s. Bălășești	s. Cubolta	s. Sîngerei Noi	s. Grigorăuca

Din **Bugetul raional** și local au fost alocate mijloace financiare la reparația tuturor obiectelor de menire socială din raion.

La **Grădinița de copii „Îngerașul”** din comuna **Chișcăreni**, în anul 2013 au fost instalate circa **60 de panouri solare**. Acestea captează energia solară și o transformă în energie electrică, capabilă să substituie 90% din necesitatea de consum a instituției și să o asigure cu apă caldă. Noul sistem de încălzire permite producerea a **2.000 KW** de energie electrică pe lună și **500 de litri de apă caldă zilnic**.

Cu suportul **AO “Proumanitas Moldova”**, oferind **suma 2316,5 mii lei**, în anul 2018 a fost renovat **Gimnaziul din s. Petrovca**.

În perioada 2018-2020, datorită suportului **FISM** în **sumă de 700 mii euro**, a fost renovat **Liceul din s. Pepeni**.

La moment, Uniunea Europeană prin intermediul **Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei „GIZ Moldova”** și **„ADR NORD”**, oferă suport în derularea Proiectului **”Sporirea eficienței energetice a Gimnaziului „Iurie Boghiu” din s. Flămânzeni, raionul Sîngerei”**, parteneri fiind:

- Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului*
- Agencia de Dezvoltare Regională Nord*
- Consiliul Raional Sîngerei*
- Primăria comunei Coșcodeni*
- Instituția publică, Gimnaziul „Iurie Boghiu” din satul Flămânzeni*

Valoarea totală a proiectului, după finalizarea etapei de proiectare, constituie **20837624,00 lei MDL** cu TVA la cota 0 (zero)”.

Cota de cofinanțarea a Consiliului raional Sîngerei constituie **429 000 lei**.

Acțiunile investiționale constau în:

- Termoizolarea fațadelor cuvată minerală (MW) cu grosimea de 160 mm*
- Construcție acoperiș șarpant și izolare tavan cu vată minerală (MW)*
- Reabilitare canale ventilare naturală*
- Termoizolarea planșeului peste subsol pe intrados cu polistiren extrudat*
- Înlocuirea tâmplăriei de lemn existente din PVC în sistem pentacameră*
- Modernizarea instalației de iluminat interior*
- Construcția sistemului de iluminat exterior.*
- Construcția sistemului de canalizare și evacuare a apelor*
- Reabilitarea conform standartelor UE a bucătăriei etc.*

2.11. Tineret și Sport

Sectorul tineretului și sportului reprezintă o componentă esențială în dezvoltarea socio-economică a raionului Sîngerei, contribuind atât la formarea unei generații active și responsabile, cât și la promovarea unui mod de viață sănătos în rândul populației. Sportul este considerat unul dintre principiile fundamentale pentru menținerea sănătății și a vitalității comunității, iar dezvoltarea infrastructurii și activităților sportive este o prioritate strategică pentru autoritățile locale.

Rețeaua actuală de construcții sportive include stadioane, terenuri și săli sportive, majoritatea fiind amplasate în incinta instituțiilor de învățământ. Cu toate acestea, multe dintre aceste obiective necesită renovare și modernizare pentru a răspunde cerințelor actuale.

Serviciul Tineret și Sport, structură subordonată Aparatului Președintelui raionului din cadrul Consiliului raional Sîngerei, asigură implementarea politicilor de stat în domeniul tineretului și sportului, în cooperare cu autoritățile publice locale, instituțiile de învățământ, organizațiile sportive și structurile de tineret.

Prin activitățile desfășurate, Serviciul promovează participarea activă a tinerilor în viața socială, culturală și sportivă, susținând inițiativele orientate spre dezvoltarea lor personală și profesională. Sportul și viața activă sunt valori puternic cultivate în raion, activitățile desfășurându-se în funcție de resursele și preferințele comunităților locale. Popularitatea crescută a fotbalului, precum și organizarea periodică de campionate, turnee și evenimente sportive contribuie la coeziunea socială și la consolidarea imaginii raionului la nivel regional și național.

Componenta 1: Sport

Profilul sectorului sportiv în raionul Sîngerei:

Sportul joacă un rol esențial în promovarea unui stil de viață sănătos în rândul populației raionului Sîngerei. Rețeaua de infrastructură sportivă cuprinde stadioane, săli și terenuri sportive, majoritatea fiind amplasate pe lângă instituțiile de învățământ. Totuși, o parte semnificativă a acestor obiective necesită modernizări pentru a corespunde standardelor actuale.

Serviciul Tineret și Sport al Consiliului Raional are responsabilitatea de a implementa politica de stat în domeniul sportului, colaborând cu autoritățile publice locale, asociațiile sportive și instituțiile educaționale.

Printre atribuțiile sale se regăsesc:

- *organizarea de competiții sportive și coordonarea asociațiilor sportive din teritoriu;*
- *asigurarea participării echipelor locale la competiții raionale și republicane;*
- *desfășurarea de activități cultural-sportive în colaborare cu alte structuri locale;*
- *mediatizarea acțiunilor sportive desfășurate în raion.*

Sporturi populare și activități sportive:

Fotbalul este unul dintre cele mai populare și dezvoltate sporturi din raion.

Asociația Raională de Fotbal Sîngerei joacă un rol important în promovarea acestui sport, organizând activități și susținând comunitatea inclusiv prin acțiuni sociale, cum ar fi contribuțiile financiare în perioada pandemiei COVID-19.

Echipele de fotbal locale:

- FC „Victoria” or. Sîngerei
- FC „Atletic” s. Copăceni
- FC „Zorile” s. Ciuciueni
- FC „Speranța” s. Sîngerei Noi

reprezintă raionul la diverse competiții și contribuie la promovarea imaginii lui la nivel național.

Complexul Sportiv „Olimpiada 80” este o infrastructură emblematică a raionului, unde se desfășoară periodic campionate și turnee.

Printre evenimentele importante organizate se regăsesc:

- **Turneul Național de handbal „Speranțele Olimpice”**, ediția a V-a, realizat în colaborare cu Școala de Sport „Dumitru Atanasov”;
- **Campionatul deschis la tenis de masă**, ediția a VI-a, cu participarea a circa 70 de copii din mai multe localități.

Deși raionul dispune de stadioane și terenuri sportive, acestea nu corespund în totalitate standardelor naționale și necesită investiții în modernizare. Dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii sportive reprezintă o prioritate pentru promovarea sportului de performanță și de masă.

Sportul constituie unul din principiile fundamentale pentru menținerea modului sănătos de viață a populației, pentru realizarea acestei sarcini este necesar de a dezvolta acest tip de activitate. Rețeaua construcțiilor sportive include stadioane, terenuri și săli sportive, trebuie însă de menționat că construcțiile sportive pe teritoriul raionului, de regulă, sînt amplasate pe lângă instituțiile de învățămînt, majoritatea care necesită să fie renovate. **Serviciul Tineret și Sport** este un serviciu public al Consiliului Raional, care realizează politica de stat în aceste domenii pe teritoriul raionului Sîngerei.

Obiectivele principale sunt asigurarea dezvoltării rețelelor instituțiilor de cultură și artă, satisfacerea intereselor spirituale ale locuitorilor, indiferent de situația lor socială,

profesională, originea etnică, confesiune, apartenența politică, etc.

În activitatea sa, **Serviciul Tineret și Sport** se călăuzește de legislația în vigoare.

În soluționarea chestiunilor ce țin de competența sa și conlucrează cu autorităților publice locale din teritoriu, organizațiile de profil și instituțiile de învățământ din teritoriu.

Situația generală a tinerilor din raionul Sîngerei:

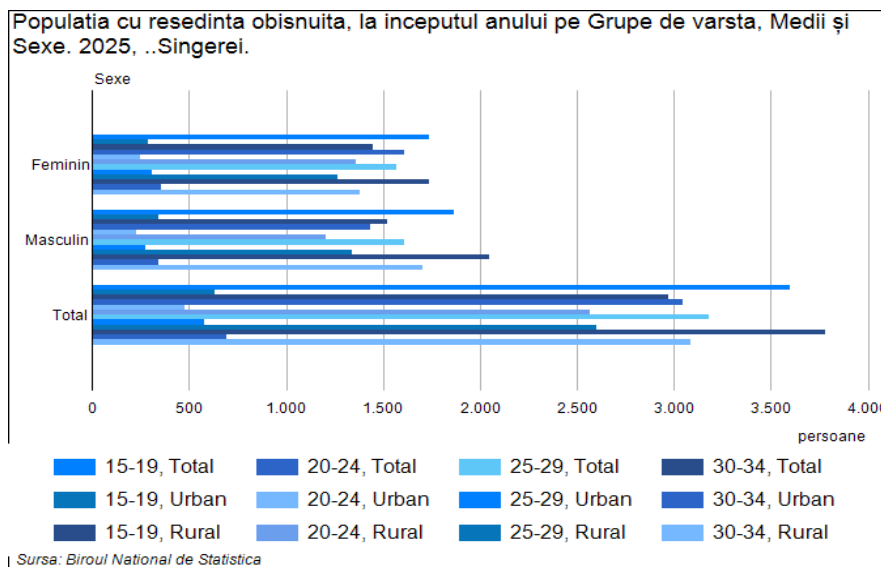
Conform rezultatelor recensământului 2024, Republica Moldova înregistrează o scădere semnificativă a populației față de 2014; această tendință se reflectă și la nivelul raionului Sîngerei.

La nivel național declinul a fost important, iar vârsta medie a populației a crescut. (Sursa: [BNM](#))

Datele preliminare pentru raionul Sîngerei arată că la 08 aprilie 2024 populația cu reședința obișnuită a raionului a fost de **55.933 persoane**, ceea ce reprezintă o reducere de aproximativ **26,2%** față de recensământul din 2014.

Această scădere subliniază dimensiunea exodului demografic și/sau a scăderii naturale în raion. (Sursa: [ecoul.md](#))

La nivel național, fenomenul tinerilor NEET (neimplicați în educație, ocupare sau formare) rămâne pronunțat: în trimestrele 2024/2025 numărul tinerilor NEET (15–34 ani) a variat în jurul a **~134–139 mii persoane**, iar majoritatea acestor tineri sunt femei. Această realitate națională este relevantă pentru Sîngerei, în special dacă se confirmă niveluri similare locale. (Sursa: [BNM](#))

Accesibilitatea și calitatea educației:

Sistemul educațional din raionul Sîngerei se află într-un proces de ajustare continuă la realitățile demografice și economice ale raionului. Deși la nivel național se remarcă tendințe de modernizare, în Sîngerei persistă o serie de dificultăți structurale:

- ➔ *Scăderea populației școlare și a resurselor umane*
- ➔ *Depopularea mediului rural a redus numărul de copii și tineri din școli.*
- ➔ *Majoritatea tinerilor (aprox. 70%) provin din mediul rural, unde accesul la servicii educaționale moderne și activități extracurriculare este limitat.*

În raion se constată un deficit de specialiști în domeniul tineretului și resurse educaționale insuficiente pentru activități non-formale. Raionul dispune de un Centru Raional de Tineret funcțional însă instituția se află abia în proces de consolidare. Prezența Consiliilor ale Elevilor în instituțiile educaționale valorifică vocea tinerilor în deciziile școlare.

Programele de educație non-formală sunt fragmentate, derulate doar ocazional de grupuri neformale precum „Visuri în Acțiune” sau Fondul pentru Tineri Bălți și Sîngerei.

Accesul la educație formală este asigurat, însă educația non-formală, participativă și orientată spre competențe pentru viață este insuficient dezvoltată. Acest lucru are impact asupra capacității tinerilor de a se integra pe piața muncii și asupra motivației lor de a rămâne în raion.

Petrecerea timpului liber:

În raionul Sîngerei există infrastructură de bază pentru activități sportive și culturale, însă aceasta este inegal distribuită, adesea insuficient modernizată și slab utilizată în programe dedicate tinerilor. Raionul dispune de terenuri sportive, săli și stadioane, majoritatea amplasate lângă instituțiile de învățământ, multe dintre ele necesitând renovare.

Sporturile populare, precum fotbalul, sunt sprijinite de cluburi locale (FC “Victoria” or. Sîngerei, FC „Atletic” s. Copăceni, FC „Speranța” s. Sîngerei Noi etc.).

Complexul Sportiv „Olimpiada ‘80” găzduiește periodic campionate și competiții importante pentru tineri, ceea ce creează un potențial de dezvoltare.

Printre cele mai actuale probleme se regăsesc:

- ☑ *Lipsa programelor structurate de timp liber în localitățile rurale.*
- ☑ *Activitățile recreative sunt concentrate în câteva centre sau ocazii, fără continuitate.*
- ☑ *Lipsește spațiile dedicate tinerilor: centre comunitare, hub-uri de învățare, cluburi tematice, maker-spaces.*

Deși există infrastructură, nu există un sistem organizat de activități recreative și non-formale. Tinerii din mediul rural sunt cei mai afectați, având acces limitat la sport, cultură, voluntariat și dezvoltare personală.

Implicarea tinerilor în procesul decizional:

Participarea tinerilor în procesele democratice ale raionului este în prezent foarte scăzută, influențată de absența structurilor formale de participare, lipsa de resurse și lipsa unei culturi civice consolidate.

Structuri formale de participare:

- ➔ *Consiliul Raional al Tinerilor din Sîngerei există, dar cu activitate limitată.*
- ➔ *Consiliile locale ale tinerilor nu funcționează în localități.*

Există un Consiliu Raional al Elevilor, ceea ce oferă o platformă esențială pentru reprezentarea intereselor copiilor și tinerilor în școli. Cu toate acestea, este necesară instituirea unui program complex de suport și finanțare a Consiliilor Elevilor și de Tineret. Lipsa unui specialist în tineret limitează coordonarea participării civice. Tinerii sunt implicați doar ocazional prin proiecte ale grupurilor neformale. Nu există procese de consultare publică adaptate nevoilor tinerilor (ex. consultări în școli, sesiuni în format accesibil tinerilor din mediul rural).

Tinerii din Sîngerei nu sunt integrați în procesele de luare a deciziilor, iar structurile existente sunt fie inactive, fie inexistente. Această situație afectează calitatea democrației locale și reduce capacitatea tinerilor de a influența dezvoltarea comunității.

Tinerii din raionul Sîngerei reprezintă un potențial semnificativ (până la 15.000 tineri), însă se confruntă cu bariere sistematice: acces limitat la educație non-formală, oportunități reduse pentru dezvoltare, lipsă de programe structurate, lipsa unui cadru strategic, infrastructură insuficient valorificată și participare civică extrem de redusă. Depopularea rurală

și migrația accelerează vulnerabilitatea lor socială. De aceea, consolidarea infrastructurii de tineret, stimularea participării civice, modernizarea educației și extinderea programelor pentru tineri devin priorități strategice pentru următorii ani.

2.12. Cultura și Turism

În raion promovarea turismului se desfășoară prin elaborarea materialelor promoționale (ghidul „Locuri cultural-turistice pe teritoriul raionului Sîngerei, care includ date și fotografii a mai multor obiective de acest gen – biserici, muzee, clădiri de arhitectură, monumente ale gloriei militare și de artă, pensiuni turistice. Majoritatea obiectivelor turistice sunt renovate, bine amenajate, cu panouri informative despre obiectiv și serviciile oferite. Sistematic se efectuează lucrări de restaurare și amenajare a monumentelor amplasate pe teritoriul raionului: lucrări ce țin de întreținerea aspectului general al monumentelor, de păstrare nealterată a configurației lor, de întreținere în bună ordine a drumurilor și terenurilor din jur, de înverzire a fondului vegetal, de iluminare a terenurilor unde sunt înălțate monumentele.

Secția Culturală a raionului Sîngerei asigură funcționarea mecanismului de afirmare a talentelor autentice, de selectare a valorilor culturale și de includere a acestora în circuitul național și universal. Acest lucru are loc prin organizarea și desfășurarea activităților festive, cultural-artistice, sărbătorilor profesionale/tematice, sărbătorilor naționale, a festivalurilor folclorice, astfel contribuind la păstrarea și dezvoltarea identității naționale.

Secția Culturală activează ca subdiviziune structurală în subordinea Consiliului raional, și sarcinile ei constau în asigurarea implementării politicii statului și raionului în domeniul culturii, programelor de dezvoltare a culturii și turismului cultural în teritoriu prin organizarea diverselor activități culturale, concursuri, expoziții, acțiuni de valorificare a creației populare și asigurarea condițiilor necesare pentru manifestarea talentului și de dezvoltare a turismului cultural.

Scopul Secției Cultură este crearea condițiilor prielnice de dezvoltare a culturii, descoperind, stimulând și organizând colaborarea elementelor culturale ale raionului, fiind responsabilă de elaborarea concepției privind dezvoltarea culturii în teritoriul raionului și a programelor complexe de activități culturale: de acordarea asistenței metodologice tuturor instituțiilor de cultură din teritoriu. Printre prioritățile instituției sunt și continuarea parteneriatelor cu instituțiile de cultură din raionul Sîngerei în vederea promovării unor

proiecte culturale integrate, transfrontaliere, europene (teatru de amatori, etnografie și folclor și meșterii populari actuali, tradiții și obiceiuri în spațiul sângereian – dezvoltarea unui parteneriat real cu Școala de Arte “Mihai Dolgan” or, Sângerei, Școala de Arte din or. Biruința, Școala muzicală din s. Chișcăreni avînd în vedere că aceasta livrează cursuri de formare în domeniul învățămîntului artistic, în vederea asigurării consultanței de specialitate și promovării.

Patrimoniul cultural are o valoare universală pentru societate. Este important să îl păstrăm și să îl transmitem generațiilor viitoare. Promovarea culturii raionului Sîngerei în circuit național și internațional de valori se planifică prin participarea la festivaluri și concursuri naționale și internaționale, prin organizarea de turnee și concerte la nivel raional, regional și național, prin prezența raioului Sîngerei cu acțiuni culturale de înaltă ținută artistică, prin desfășurarea festivalurilor, expozițiilor, atelierelor organizate de instituții. Principalele obiective stabilite de către administrația raionului Sîngerei pentru domeniul Cultură constau în:

- **Creșterea participării locuitorilor la acțiunile culturale care au loc în raionul Sîngerei**
- **Stimularea ofertanților culturali pentru păstrarea, dezvoltarea și promovarea diversității culturale și artistice, a interculturalității, în raionul Sîngerei**
- **Păstrarea, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural raional**
- **Promovarea culturii sîngereiene în circuitul național și internațional de valori**

În luna iulie anul curent, avînd în vedere relații tradiționale de prietenie și colaborare dintre Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” or. Soroca și Secția Cultură Sîngerei, fiind focusați pe aceleași idei și obiective, abordînd aceleași strategii de dezvoltare, promovare, conservare, valorificare și savgardare a culturii tradiționale și a valorilor naționale, schimbul de experiență, instruire, formări, parteneriate durabile în implementarea și elaborarea unor proiecte și activități comune, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” și Secția

Cultură Sîngerei au încheiat un acord de colaborare în domeniul managementului cultural – artistic.

Localnicii din Sîngerei se pot lăuda cu cel mai dotat Muzeu de Istorie și Etnografie din zona de nord a R. Moldova. Au adunat din gospodării obiectele vechi și le-au dus la muzeul din localitate. Clădirea a fost renovată, iar acum instituția are cinci săli expoziționale și un fond de cinci mii de exponate. Cel mai prețios exponat de la muzeul de Istorie și Etnografie din Sîngerie este o mandibulă de rinocer cu o vechime de peste 10 mln de ani. Patrimoniul cultural al comunei Chișcăreni, r-nul Sîngerei, constituie una din cele mai reprezentative file din moștenirea valorică a localității și a raionului Sîngerei, menită să conserveze tradițiile și datinile băștinașe, care urmează a fi transmise generațiilor următoare.

În sat activează Casa de Cultură "Valentina Secureanu" din s. Chișcăreni și Casa de Cultură s. Slobozia-Chișcăreni, care sunt centrul vieții culturale din sat.

Casa de Cultură din s. Chișcăreni poate găzdui până la 400 de persoane. Edificiul este în stare tehnică bună, nu este gazificat, deși este conectat la apeduct sau canalizare.

În cadrul Casei de cultură din s. Chișcăreni își desfășoară activitatea **9 colective artistice:**

- ☑ Ansamblul vocal cu titlul "model" "Chișcăreanca"
- ☑ Ansamblul folcloric cu titlul "model" "Moștenitorii"
- ☑ Ansamblul folcloric cu titlul "model" "Țărăncuța"
- ☑ Ansamblul folcloric "Floricia"
- ☑ Ansamblul folcloric "Stejărerii"
- ☑ Ansamblul vocal-instrumental "Ritmuri de chitară"
- ☑ Ansamblul colectivului de dans popular cu titlul "model" "Chișcărenii" (gr. mare)
- ☑ Ansamblul colectivului de dans popular "Chișcărenii" (gr. mijlocie)
- ☑ Ansamblul colectivului de dans popular "Chișcărenii" (gr. mică și cercurile de creație)

Ansamblul folcloric "Chișcăreanca"

Ansamblul folcloric "Moștenitorii"

O nouă atracție turistică în Moldova este comuna Chișcăreni din raionul Sîngerei, care a lansat **Traseul turistic „La Chișcăreni - ACASĂ”** care descoperă istoria și locurile frumoase ale localității. Principalele puncte de atracție sînt monumente istorice din perioada boierului Nicolae Casso (1839-1904), popasuri turistice în spații forestiere, un centru de artizanat, precum și patru agro-pensiuni cu servicii turistice complete. Ideea creării traseului turistic aparține primăriei și a fost susținută prin contribuțiile băștinașilor care au venit cu o contribuție de **12.000 lei**, Guvernul Elveției prin intermediul PNUD (**420.658 lei**), DVV International (**98.000 lei**) și investiții ale proprietarilor pensiunilor în sumă de **243.600 lei**.

Dincolo de promovarea patrimoniului local, acest proiect a contribuit la crearea locurilor de muncă, atragerea investițiilor localnicilor și, în final crearea condițiilor pentru ca oamenii să rămîină acasă sau să revină oricînd. Turiștii pot admira împejurimile de la înălțime urcînd pe Movila lui Casso. La fel, pot avea parte de plimbări cu transport eco local (căruța). În comună activează **4 case rurale**:

➤ **Casa rurală „La Bunica”**

- **Casa rurală „Albinuța”, unde pot beneficia de terapie apicolă**
- **Casa rurală „Casa din vale”**
- **Casa rurală „Casa rustică”**

Satul dispune de două localuri de ceremonii: **Î.I "Mihaela Tabarcea"** și **Î.I "Vașchevici Elena"**, de serviciile cărora beneficiază nu doar locuitorii comunei, dar și a satelor vecine. Cei care doresc să pescuiască sau să se relaxeze, o pot face la popasurile amenajate la iazuri și în pădure. Traseul este completat de serviciile oferite de cele patru pensiunile agro-turistice, activitățile agricole la care se pot implica turiștii și bucatele ecologice pregătite de gospodarii satului.

Orchestra de muzică populară „Busuioac Moldovenesc” dirijor artistul emerit al RM Anatol Vițu Vițu

2.13. Capacitate instituțională

Raionul Sîngerei este administrat conform prevederilor Legii privind administrația publică locală prin intermediul autorităților publice locale de nivelul I și II, care se constituie în urma exercițiilor electorale locale și activează pe teritoriul raionului în condițiile prevăzute de lege în scopul promovării intereselor generale ale locuitorilor săi.

În calitate de autorități reprezentative și deliberative, consiliile locale și primarii celor 26 de primării din raion au responsabilitatea de a soluționa problemele localității pe care o administrează. De gospodărirea treburilor publice a întregii unități administrativ-teritoriale se ocupă Consiliul raional Sîngerei, format din 33 de consilieri, și președintele raionului, ales de membrii consiliului. Existența actelor normative referitoare la statutul localităților, la modul de organizare și funcționare a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale.

Consiliul raional este autoritatea reprezentativă și deliberativă a raionului Sîngerei. Printre cele mai importante prerogative ale Consiliului raional, stabilite prin Legea privind descentralizarea administrativă, nr. 435 din 28 decembrie 2006 (art. 4, alin. 2) se numără:

- ↪ *Administrarea bunurilor din domeniile public și privat ale raionului;*
- ↪ *Planificarea și administrarea lucrărilor de construcție, întreținere și gestionare a unor obiective publice de interes raional;*
- ↪ *Construcția, administrarea și reparația drumurilor de interes raional, precum și a infrastructurii rutiere;*
- ↪ *Organizarea transportului auto de călători, administrarea garilor și stațiilor auto de interes raional;*
- ↪ *Stabilirea unui cadru general pentru amenajarea teritoriului la nivel de raion și protecția pădurilor de interes raional;*
- ↪ *Susținerea și stimularea inițiativelor privind dezvoltarea economică a raionului;*
- ↪ *Elaborarea și implementarea proiectelor de construcție a gazoductelor interurbane, a altor obiective termoelectrice cu destinație locală;*
- ↪ *Întreținerea școlilor primare și școlilor primare-generale, gimnaziilor și liceelor, instituțiilor de învățământ secundar profesional, școlilor-internat și gimnaziilor-internat cu regim special, altor instituții din domeniul învățământului care deservește populația raionului, precum și activitatea metodică, alte activități din domeniu;*
- ↪ *Administrarea instituțiilor de cultură, turism și sport de interes raional, alte activități cu caracter cultural și sportiv de interes raional;*
- ↪ *Administrarea întreprinderilor municipale de interes raional;*
- ↪ *Administrarea unităților de asistență socială de interes raional;*
- ↪ *Dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale comunitare pentru categoriile social-vulnerabile, monitorizarea calității serviciilor sociale.*
- ↪ *Consiliul raional, în limitele legii, dispune de libertate deplină de acțiune în reglementarea și gestionarea oricărei chestiuni de interes raional, care este de competența sa și nu este atribuită autorităților publice de alte nivele.*
- ↪ *Privind sistemul bugetar, în conformitate cu prevederile legii, Legii privind finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale inclusiv și a localităților rurale, se elaborează proiectul de buget. Prognoza veniturilor și cheltuielilor se efectuează în conformitate cu nivelul veniturilor și cheltuielilor anilor precedenți. Compoziția, mărimea direcția și utilizarea resurselor locale, în special cele financiare, reprezintă principalele elemente ce caracterizează capacitatea administrativă și operațională a autorităților publice locale pentru realizarea mai multe sarcini.*

De către consilieri raionali, edili locali, reprezentanți ai administrațiilor publice locale și zeci de cetățeni dornici de a cunoaște starea lucrurilor sunt organizate dialoguri constructive, care se bazează pe importanța primordială a imunizării cât și specificate cele mai stringente probleme ale localităților din raion.

Printre acestea se numără: *lipsa investițiilor pentru crearea condițiilor optime de trai, costurile enorme pentru planurile urbanistice, asigurările medicale pentru familiile numeroase, lipsa cadrelor didactice, infrastructura deficitară, autonomie locală, sistemele de apeduct, acordarea indemnizațiilor pentru victimele deportărilor.*

Capacitățile autorităților publice locale din raionul Sîngerei și ale reprezentanților gimnaziului „Iurie Boghiu” sunt consolidate în domeniul eficienței energetice.

Din anul 2018 locuitorii raionului Sîngerei beneficiază de servicii publice calitative, prestate de către Agenția Servicii Publice, care a deschis un Centru Multifuncțional și va presta servicii după principiul ghișeului unic în raionul Sîngerei. Cetățenii vor putea accesa servicii publice calitative la cel mai înalt nivel.

Oficiul este situat în centrul orașului, pe **strada Independenței 95/3**. În Centru sunt **18 ghișee** care prestează **peste 1000 de servicii publice** din domeniile de competență ale ASP. Cetățenii pot solicita comod și rapid servicii ce țin de înregistrarea și evidența populației, înregistrarea și licențierea unităților de drept, înmatricularea mijloacelor de transport, înregistrarea bunurilor imobile și a drepturilor asupra acestora. Utilizarea sistemului automatizat „Rândul electronic” reduce timpul de așteptare, iar opțiunea „*tichetul virtual*” oferă solicitantului posibilitatea de a-și gestiona timpul eficient.

3. ANALIZA SWOT SECTORIALĂ

3.1. Analiza SWOT infrastructura de utilități

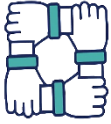
Puncte tari

Instituții sociale funcționale

- Existența rețelelor de electricitate și telecomunicații, precum și asigurarea cu agenți termici a edificiilor social-culturale
- Existența unei game diversificate de resurse ale solului și subsolului
- Conectivitatea diversificată și accesibilă cu celelalte regiuni
- Infrastructura transportului diversificată și ramificat
- Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la internet
- Numărul în creștere al instituțiilor publice asigurate cu surse alternative de energie regenerabilă
- Experiență în domeniu de dezvoltare a infrastructurii raionului Sîngerei
- Traversarea localității de drumul expres M5
- Rețea de drumuri locale reabilitate și modernizate/ restul fiind în curs de execuție
- Regionalizarea serviciilor de gestionare a deșeurilor solide la nivel raional

Puncte slabe

- Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii sociale
- Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren
- Resurse subterane epuizabile
- Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune sub media națională
- Localități din raionul Sîngerei negazificate
- Lipsa stațiilor de epurare în unele localități
- Utilaj uzat la stațiilor hidro și termo electrice
- Nivelul redus al culturii ecologice a populației și a agenților economici privind gestionarea integrată a deșeurilor
- Gradul redus de acoperire cu servicii de canalizare în centrul raional și lipsa acestui serviciu în sate
- Recuperarea limitată a deșeurilor, depozitarea deșeurilor dominant
- Deversarea apelor reziduale menajere în locuri neamenajate, fapt ce duce la poluarea apelor (de suprafață și subterane) și solului.
- Reabilitarea insuficientă a drumurilor regionale și locale
- Lipsa mijloacelor de transport adecvate și a căilor speciale de acces pentru persoanele cu handicap, în instituțiile social-culturale
- Asigurarea ineficientă cu agent termic a unor edificii social- administrative și a caselor de locuit

Oportunități

- Atragerea investițiilor externe
- Dezvoltarea unor planuri de investiții pe termen lung în condițiile dezvoltării durabile
- Implementarea proiectelor ce vizează lucrări de reabilitare/extindere/construcție a rețelelor de alimentare cu apă, canalizare, stații de epurare
- Existența unor programe cu finanțare nerambursabilă pentru reabilitarea termică
- Programe naționale de ameliorare a situației în domeniul mediului și schimbărilor climatice
- Accesul la proiectele transfrontaliere
- Renovarea drumurilor locale și amenajarea canalelor de scurgere a apelor pluviale
- Extinderea rețelelor de utilități publice în toată localitatea
- Ridicarea nivelului de trai al populației prin aducerea la un nou nivel a calității întregii infrastructurii sociale
- Identificarea posibilităților de realizare a unui sistem de canalizare eficient

Amenințări

- Nivel scăzut de implicare și informare a cetățenilor cu privire la problemele localităților și în procesul de luare a deciziilor
- Responsabilitatea redusă a autorităților publice privind crearea utilităților publice
- Capacitatea scăzută a populației din regiune de a suporta costurile de utilizare și întreținere a infrastructurii reabilitate, modernizate sau nou construite datorită nivelului de sărăcie existent
- Gradul insuficient de întreținere a drumurilor reabilitate
- Suplinirea redusă a paginii electronice cu informație relativă activității APL
- Societatea civilă este insuficient implicată în activitățile de ordin social a localității
- Lipsește un sistem de indicatori de performanță, în bază de analiză a resurselor existente, a problemelor și a oportunităților, pe care angajații să-l atingă în perioade definite de timp.

3.2. Analiza SWOT capacitatea instituțională

PUNCTE TARI

Existența unui cadru instituțional

- Cooperare bună a ADR Nord cu APL de nivelul I și II din regiune Implicarea activă a societății civile, mediului academic și antreprenorial în elaborarea politicilor regionale
- Dezvoltarea de programe de formare profesională pentru angajați, în special cele ce vizează instruirea la locul de muncă și cele de tip online (e_educatie)
- APL-urile dispun de calculatoare conectate la Internet
- Membrii APL au abilități și experiență în domeniul dezvoltării proiectelor
- Adunările cu cetățenii sunt petrecute în dependență de necesitățile localităților din raion
- În viziunea cetățenilor, dinamica din ultimii 10 ani este pozitivă în soluționarea problemelor cu care se confruntă raionul Singerei
- Cetățenii sunt gata să se implice în suportul administrației publice atât locale cât și la nivel raional în procesul de implementare a proiectelor
- Securitatea cetățenilor asigurată de organele de drept

PUNCTE SLABE

- APL I și II cu capacități și resurse reduse pentru promovarea Regiunii de Dezvoltare
- Capacitate redusă a APL în accesarea și valorificarea fondurilor interne și externe
- Nivel scăzut de implicare și informare a cetățenilor cu privire la problemele localităților și în procesul de luare a deciziilor
- Mijloacele de transport insuficiente pentru elevii din satele arondate raionului Singerei
- Societatea civilă este insuficient implicată în activitățile de ordin social a localităților
- Lipsește un sistem de indicatori de performanță, în bază de analiză a resurselor existente, a problemelor și a oportunităților, pe care angajații să-l atingă în perioade definite de timp
- Starea avansată de degradare a unor școli generale, grupuri școlare, inclusiv a sălilor de sport aferente
- Acordarea serviciilor sociale în proporții reduse comparativ cu necesitățile comunității

OPORTUNITĂȚI

- Reabilitarea/modernizarea/extinderea unitatilor de invatamant aflate intr-o stare avansata de degradare (inclusiv săli de sport, cantine)
- Atragerea investițiilor externe.
- Implicarea mai activă a tineretului în dezvoltarea localității
- Actualizarea informativă a paginii electronice
- Stabilirea unor contacte durabile și colaborarea cu localități din țările vecine în vederea soluționării unor probleme comune (proiecte, măsuri culturale, schimb de experiență).
- Participarea membrilor APL în cadrul proiectelor internaționale, cursuri de perfecționare.
- Gestionarea eficientă a bugetului local
- Optimizarea activității APL-urilor
- Reabilitarea/modernizarea/extinderea caselor de cultura, caminelor culturale, bibliotecilor, constructia, eventual transformarea unor cladiri abandonate in centre comunitare

AMENINȚĂRI

- Lipsa resurselor financiare la nivel local, insuficiente pentru sprijinirea și/sau promovarea unor investiții majore
- Instabilitate legislative
- Salarizare nemotivantă a persoanelor cu studii superioare și de specialitate, care activează în domeniul administrării publice.
- Lipsa ONG-urilor care s-ar implica în soluționarea problemelor comunității

3.3. Analiza SWOT economie

PUNCTE TARI

- Așezarea geografică favorabilă dezvoltării agriculturii, în special a creșterii legumelor
- Infrastructura de acces favorabilă pentru dezvoltarea mediului economic
- Sprijin pentru accesarea serviciilor dedicate firmelor și tinerilor antreprenori
- Disponibilitatea resurselor umane
- Costul scăzut al forței de muncă
- Ritmul anual de creștere a numărului de întreprinderi în ansamblu pe sectorul IMM
- Asigurarea condițiilor de dezvoltare în mediul rural, prin realizarea de investiții în infrastructura locală
- Incurajarea activităților meșteșugărești/artizanale, inclusiv de comercializare
- Dezvoltarea de activități economice alternative în mediul rural, inclusiv dezvoltarea capacității antreprenoriale a tinerilor
- Sprijin pentru demararea sau dezvoltarea unei afaceri ce vizează procesarea produselor agricole sau de origine animală
- Terenuri agricole cu potențial existent pentru obținerea de produse agricole ecologice
- Terenuri agricole preponderent consolidate

PUNCTE SLABE

- Potențialul economic al satului este slab valorificat în comparație cu posibilitățile de dezvoltare.
- Slaba valorificare a resurselor naturale și a materiilor prime din mediul rural.
- Condițiile nefavorabile de creditare a întreprinderilor.
- Întreprinderile mici se confruntă cu probleme de slabă capitalizare, lipsa gajului, experiența limitată în utilizarea creditelor, rate înalte ale dobânzii și accesul limitat la informația financiară de consultanță.
- Lipsa capitalului străin în economia locală
- Ponderea scăzută a numărului de turiști străini
- Resurse financiare la nivel local, insuficiente pentru susținerea/promovarea unor investiții
- Ponderea înaltă a populației antrenate în agricultură. Sectorul serviciilor slab dezvoltat
- Slaba implementare a sistemului de asigurare a calității producției agricole conform normelor europene
- Investiții minime în demararea sau dezvoltarea unei afaceri în domeniul activității

OPORTUNITĂȚI

- Valorile potențialului legat de așezarea geografică
- Serviciile de consultanță pentru realizarea de start-up-uri de tinerii antreprenori , persoane ce domiciliază în mediul rural,persoane dezavantajate
- Servicii de consultanță pentru realizarea studiului de fezabilitate, analize economice și financiare, documentații tehnice, studii de piață, planuri de afaceri
- Atragerea investițiilor externe
- Stimularea antreprenorilor locali și potențiali (sectorul agricol:frigiderie industriale , linii de sortare și ambalare, prestări servicii populației, industria de producere și prelucrare).
- Stimularea producătorilor locali prin aplicarea tehnicilor și tehnologiilor moderne
- Încurajarea și dezvoltarea parteneriatelor de tip public-privat
- Atragerea turiștilor prin deschiderea zonelor de agrement,agropensiune,investiții directe în târguri, festivaluri, pieți tradiționale și alte manifestări locale

AMENINȚĂRI

- Insuficientă informare și educare a populației în legătură cu dezvoltarea durabilă a agriculturii și protecția mediului
- Nivelul scăzut al veniturilor populației.
- Capacitatea scăzută de atragere a investițiilor.
- Nivelul scăzut de receptivitate a populației la programele de finanțare
- Creșterea ponderii muncii ilegale, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale.
- Indiferența diasporei față de problemele cu care se confruntă comunitatea
- Rata ridicată a dobânzii la credite
- Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor

3.4. Analiza SWOT edificii sociale

PUNCTE TARI

- Rețeaua instituțiilor educaționale din raion puternic dezvoltată
- Instituțiile de învățământ au fost modernizate și sunt asigurate cu toate comunicațiile necesare.
- Cadrele didactice sunt motivate pentru dezvoltarea profesională, pentru realizarea maximă a potențialului intelectual și creativ
- Rezultate bune ale elevilor la sfârșitul anului școlar
- Organizarea și desfășurarea competițiilor sportive
- Atenția sporită a administrației publice locale față de problemele sănătății populației
- Resursele umane angajate în cadrul instituțiilor au o pregătire profesională bună, cu un grad înalt de calificare profesională
- Grupele de persoane social-vulnerabile sunt sub supravegherea asistenților sociali, asistați de lucrători sociali
- Domeniul sportiv în cadrul localității este bine valorificat, cu rezerve de diversificare

PUNCTE SLABE

- Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ insuficient extinsă
- Lipsa centrelor sociale multifuncționale în comunități
- Infrastructuri insuficient dezvoltate și dotarea inadecvată a instituțiilor educaționale
- Număr insuficient de cadre didactice calificate, cu gradul didactic Superior I și II
- Insuficiența cadrelor didactice tinere
- Tendințe demografice negative și îmbătrânirea populației
- Fonduri insuficiente destinate asistenței imedicale și sociale
- O parte a populației active a migrat în străinătate, copiii acestor persoane fiind lăsați în grija bunicilor sau rudelor.
- Inexistența dispensarului veterinar
- Instabilitatea sistemului legislativ privind incluziunea școlară
- Necesitatea caselor/căminelor de cultură de reparații

OPORTUNITĂȚI

- Lărgirea gamei de servicii medicale prestate
- Existența unor programe europene de parteneriat educațional, la care Republica Moldova este asociată
- Implementarea unor programe complexe de monitorizare a stării de sănătate a localnicilor
- Suplinirea personalului medical rezident și permanent
- Deschiderea unui centrelor social comunitare
- Implementarea unor programe consistente de asistență socială
- Colaborarea cu organizațiile donatoare UNICEF, PNUD, FISM, MAX, LUMOS
- Crearea unui ONG axat pe probleme sociale și a tineretului din comunitate
- Amenajarea locurilor de odihnă, locurilor de joacă pentru copii și terenurilor pentru practicarea sportului în aer liber.

AMENINȚĂRI

- Scăderea interesului față de efectuarea studiilor
- Posibilități financiare limitate pentru dezvoltarea serviciilor în comunitate
- Neglijarea tradițiilor locale, odată cu trecerea timpului
- Dificultăți în susținerea financiară a proiectelor de investiții cu caracter social
- Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor sociale
- Nereceptivitatea față de posibilitatea efectuării unor lucrări concrete în teritoriu prin intermediul granturilor străine și accesării fondurilor europene
- Nu există persoane care să reprezinte interesele comunității în mod organizat și pe o perioadă lungă de timp
- Reducerea ponderii populației active și îmbătrânirea acesteia

3.5 Analiza SWOT domeniul tineret și sport

PUNCTE TARI

- Există infrastructură de bază pentru tineret, prin centrele locale și procesul de constituire a IP Centrul Raional de Tineret Sîngerei, ceea ce indică voință instituțională și premise pentru dezvoltare.
- Direcția Cultură, Turism, Tineret și Sport asigură coordonarea domeniului, oferind un cadru administrativ clar pentru viitoarele programe.
- Existența unor structuri neformale active, precum Grupul „Visuri în Acțiune” și Fondul pentru Tineri Bălți și Sîngerei, indică un nucleu de tineri motivați, implicați în proiecte comunitare și voluntariat.
- Potrivire cu prioritățile naționale din politicile publice de tineret și din strategia sportivă, ceea ce facilitează accesul la programe naționale și finanțări externe.
- Rețea extinsă de instituții de învățământ care pot deveni parteneri în promovarea participării tinerilor, dezvoltării sportive și activităților extracurriculare.

PUNCTE SLABE

- Lipsa unei strategii locale sau a unui program multianual dedicat tinerilor și sportului, ceea ce duce la acțiuni fragmentate și impact redus.
- Inactivitatea Consiliului Raional al Tinerilor și absența unui Consiliu al Elevilor limitează participarea tinerilor în procesul decizional.
- Număr redus de ONG-uri de tineret, cu un ecosistem asociativ insuficient dezvoltat și slab conectat la autorități.
- Lipsa unui specialist dedicat de tineret în cadrul administrației raionale reduce capacitatea de planificare, monitorizare și implementare.
- Buget orientat preponderent spre întreținerea infrastructurii, nu spre activități, programe educaționale, sportive sau de implicare civică.
- Depopularea raionului și migrația tinerilor, fenomen agravat de lipsa oportunităților de educație, muncă și petrecere a timpului liber.
- Acces limitat la servicii calitative pentru tinerii din mediul rural, care reprezintă peste 70% din populația raionului.

OPORTUNITĂȚI

- Constituirea Centrului Raional de Tineret oferă oportunitatea creării unui sistem coerent de servicii, programe educative, consiliere și activități sportive.
- Acces la programe naționale și internaționale (MEC, Erasmus+, fonduri europene, granturi pentru tineret) ce pot finanța dezvoltarea serviciilor de tineret și a infrastructurii sportive.
- Interes crescut al tinerilor pentru voluntariat, activism, digitalizare și dezvoltare personală, ceea ce facilitează implicarea lor în proiecte comunitare.
- Potențialul de implicare a instituțiilor de învățământ, bisericilor, bibliotecilor și centrelor culturale în activități sportive, educaționale și civice.
- Dezvoltarea parteneriatelor public-private, în special cu agenți economici locali interesați de susținerea activităților sportive sau de sponsorizare.
- Utilizarea tehnologiilor digitale pentru consultări publice, activități educative, formare profesională și promovarea participării tinerilor.

AMENINȚĂRI

- Migrația continuă a tinerilor spre orașe mari sau în străinătate, generând scăderea implicării civice și pierderea potențialului local.
- Subfinanțarea sectorului de tineret și sport, care ar putea împiedica dezvoltarea programelor și serviciilor necesare.
- Lipsa interesului autorităților locale în absența unor mecanisme de monitorizare, ceea ce poate duce la stagnarea implementării strategiilor.
- Distanțe mari între localități și mobilitate redusă, care pot limita accesul tinerilor din mediul rural la oportunități educaționale, sportive și culturale.
- Nivel scăzut de informare a tinerilor privind drepturile lor, programele disponibile, oportunitățile de dezvoltare și procesul decizional.
- Fragmentarea actorilor comunitari, ceea ce reduce cooperarea intersectorială și consistența inițiativelor.
- Declinul natalității care, pe termen lung, limitează numărul tinerilor și justificarea investițiilor

4. CADRUL GENERAL AL STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

4.1. Viziunea

Viziunea Strategiei de Dezvoltare este: Raionul Sîngerei, recunoscut pentru patrimoniul său natural și cultural, pol regional cu o economie sustenabilă, performantă și interconectată, bazată pe eficiență, eficacitate și inovare, care oferă bunăstare și oportunități de formare și ocupare de calitate pentru toți.

Strategia de Dezvoltare a raionului Sîngerei presupune fortificarea principiului coeziunii economice, teritoriale și sociale dar și îmbunătățirea competitivității regionale și a calității vieții cetățenilor. Rezultatul final al eforturilor comunității trebuie să se concretizeze în dezvoltarea unui mediu atractiv de afaceri, buna utilizare și gestionare a resurselor, protecția mediului și dezvoltarea durabilă. În plan social, strategia vizează crearea condițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii, adaptată la cerințele populației, dar și sprijinirea categoriilor sociale defavorizate. Administrația publică locală are drept prioritate să asigure transparența, să se consulte și să colaboreze în permanență cu antreprenorii locali și societatea civilă.

4.2. Misiunea

Pentru realizarea în întregime a obiectivelor propuse în Strategia de Dezvoltare, misiunea comunității constă în faptul de a contribui în mod direct la capacitatea administrației raionului Sîngerei, de a formula și aplica politici publice care să sprijine dezvoltarea economică și socială a raionului prin crearea unui mediu economic și social prosper, sănătos și activ, capabil să asigure bunăstarea cetățenilor. Doar prin intermediul strategiei, administrația publică locală va deține un instrument de lucru eficient prin care să-și aplice în mod controlat și structurat politicile publice.

4.3. Valorile

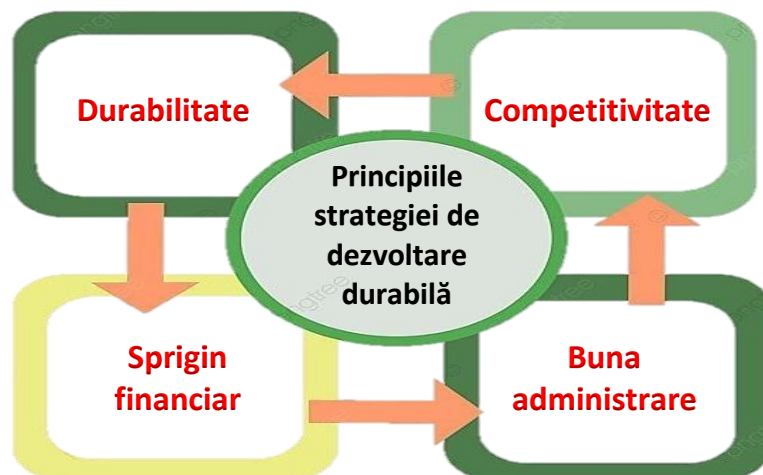
Realizarea viziunii strategice și a misiunii comune va fi asigurată de acceptarea de către fiecare locuitor a unui sistem de valori care vor deveni norme de conduită și atitudine pentru următorii șapte ani. Acest sistem este compus din următoarele valori:

- ❖ **Competență.** Această valoare se va manifesta prin implicarea directă a persoanelor care dispun de cunoștințele și abilitățile necesare, ce sunt însărcinate cu exercitarea acestor atribuții în vederea soluționării problemelor raionului.
- ❖ **Profesionalism.** Fiecare funcționar public și angajat al aparatului Primăriei din localitate trebuie să dea dovadă de profesionalism, pentru a soluționa colectiv problemele cu care comunitatea se confruntă.

- ❖ **Responsabilitate.** Dezvoltarea în toate domeniile depinde de oameni responsabili, care să-și asume și să îndeplinească în mod sârguincios sarcinile și obligațiile de serviciu.
- ❖ **Transparență.** Această valoare este esențială pentru o bună desfășurare a acțiunilor planificate. Autoritățile și comunitatea trebuie să aibă o comunicare deschisă și liberă, astfel încât procesul să fie înțeles și acceptat de către toți cei implicați.
- ❖ **Activism.** Această valoare este cheia succesului misiunii comune și trebuie să se manifeste prin simțul răspunderii în îndeplinirea obligațiilor asumate și prin perseverență la toate etapele realizării planului de acțiune.
- ❖ **Patriotism (local și național).** Sentimente de dragoste și devotament față de patrie și de popor, față de locul de baștină, precum și promovarea tradițiilor și valorilor raionului în timp și spațiu.
- ❖ **Cooperare.** Pentru a îndeplini viziunea și misiunea propusă, este nevoie de a lucra operativ pentru binele tuturor, soluționând problemele existente, care îi vizează pe toți din comunitate.
- ❖ **Consultare.** Orice acțiune cu impact asupra unei mari părți a localității va fi discutată cu întreaga comunitate și implementată cu acordul majorității.
- ❖ **Respect reciproc.** Atitudine de stimă reciprocă atât în relațiile de serviciu, oficiale, cât și cele cotidiene.
- ❖ **Toleranță.** Capacitatea de a respecta opinia fiecăruia și a se abține în situații critice, în interesul cauzei comune și a majorității.
- ❖ **Meritocrație.** Alegerea și promovarea persoanelor active și talentate, care lucrează pentru comunitate și își îndeplinesc sarcinile în mod responsabil.
- ❖ **Onestitate.** Pentru a ajunge la succes, fiecare participant, în scopul realizării cu succes a acestei strategii, trebuie să fie onest și corect, precum și să mențină un caracter integru.

4.4. Obiectivele

În cazul strategiilor pe termen lung trebuie să se ia în considerare viitoarele rezultate. Trebuie luat în calcul și faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut în totalitate, deoarece situațiile neașteptate pot și ele să exercite o influență semnificativă asupra procesului. Dezvoltarea raionului Sîngerei poate fi realizată numai în condițiile unei strategii/plan de dezvoltare care să stabilească cu claritate pașii și alternativele de dezvoltare a localității.

Durabilitate. Îmbunătățirea condițiilor de trai pentru toți locuitorii raionului, dar în special pentru persoanele defavorizate, precum și asigurarea unui minim de condiții necesare pentru un trai decent, care să asigure sănătatea și bunăstarea tuturor locuitorilor.

Competitivitate. Se urmărește dezvoltarea economiei proprii în context local, regional și național, promovarea unui sector privat productiv și competitiv.

Sprrijin financiar. Facilitarea accesului la un spectru larg de surse de finanțare (pe bază de proiecte), pentru a satisface nevoile de investiții și dezvoltare.

O bună administrare. Răspunsul rapid și eficient la problemele comunității prin responsabilizarea autorităților locale. Organizarea de parteneriate eficace cu societatea civilă din regiune.

Analizând Economia, Societatea și Mediul, se formulează obiectivele strategice, conturate ca un produs final al procesului de planificare strategică pe termen lung, la nivel local. Pentru realizarea viziunii strategice expuse în Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionul Sîngerei, activitățile tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală vor fi orientate spre realizarea acestor **6 obiective strategice**:

Implementarea, dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii de unități publice de calitate

Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind totodată numărul locurilor de muncă în raion.

Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială a raionului Sîngerei.

Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural.

Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale.

Implementarea în activitatea APL I și APL II a unui sistem instituțional modern și transparent și implicarea localnicilor în procesul de luare a deciziilor.

Scopurile și obiectivele de dezvoltare a raionului Sîngerei se pot realiza doar în cadrul unei strategii care stabilește și descrie cu claritate căile și alternativele de dezvoltare a raionului. În funcție de alternativele de dezvoltare expuse, se stabilește și structura cursurilor de calificare a funcționarilor din APL.

Realizarea obiectivelor de dezvoltare socio-economică durabilă va lua în considerare următoarele criterii:

Posibilitatea strategiei și a planurilor de acțiune de a răspunde la nevoile reale ale comunităților din raionul Sîngerei, utilizând eficient resursele de care dispune raionul Sîngerei este un element-cheie în realizarea obiectivelor majore ale strategiei. Un alt criteriu de bază al actualității strategiei îl reprezintă ajustarea acestuia la viziunea tinerilor antreprenori și generații.

Pentru fiecare domeniu de planificare, există **3 niveluri**:

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei pentru perioada 2021–2028 are cel puțin **7 trăsături caracteristice** care se recomandă managerilor:

Obiectivele de bază de dezvoltare durabilă ale raionului Sîngerei constau în reducerea sărăciei, dezvoltarea infrastructurii de bază a localității, protecția mediului, întărirea coeziunii sociale și regenerarea rurală.

Elaborarea strategiei de dezvoltare Socio-Economică pornește de la următoarele realități.

Îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației.

Ridicarea standardului calitativ a aspectului raionului, al construcțiilor, serviciilor și al imaginii în general.

Oferirea de oportunități pentru intervenția sectorului privat în proiecte, fie sub forma investițiilor directe în proiecte izolate, fie sub forma parteneriatelor sau consultărilor permanente între parteneri.

Adaptarea la inevitabilele schimbări care au loc în raion.

Succesul realizării Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei, depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare acestuia, de prezența unei coaliții încheiate în societate. În procesul reali-

zării Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului vor fi implicați mai mulți actori locali, regionali, naționali și internaționali, fiecare îndeplinind un rol specific în realizarea acțiunilor planificate.

Acești actori sunt:

Administrația publică locală (Consiliul raional și Consiliile locale)

Comunitatea Locală - locuitorii raionului și instituțiile publice locale

Societatea civilă (ONG, femeile, tineretul, pensionarii, organizațiile confesionale și profesionale)

Agenții economici

Structuri externe (Agențiile de Stat, Organizațiile internaționale, Guvernul).

4.5. Etape de implementare

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei poate fi divizată convențional în **3 etape**:

Adoptarea Strategiei de Dezvoltare. În cadrul acestei etape, Strategia de Dezvoltare va fi supusă dezbaterilor publice. După dezbateri, al cărei scop este ajustarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei va fi înaintată spre aprobare Consiliului raional. După aprobarea strategiei, Consiliul raional va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul de Acțiuni.

Implementarea Strategiei de dezvoltare se va efectua prin realizarea propriu-zisă a acțiunilor, activităților, măsurilor și proiectelor concrete recomandate. Pentru fiecare acțiune și proiect vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate/concretizate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.

Monitorizarea Strategiei de dezvoltare. În perioada de implementare, responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

4.6. Riscuri și impedimente în procesul de implementare, metode de prentâmpinare

Realizarea cu succes a acțiunilor propuse Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente. Riscurile și impedimentele aferente implementării Strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii:

- (a) **interne**
- (b) **externe**

RISCURI DE IMPLEMENTARE INTERNE

Domeniul	Descriere
Managementul implementării Planului strategic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Confruntări de interese privind implementarea planului strategic.</i> ▪ <i>Experiență insuficientă în elaborarea, promovarea și gestionarea proiectelor de dezvoltare de anvergură.</i> ▪ <i>Prevalarea intereselor personale.</i> ▪ <i>Resurse financiare limitate.</i>
Parteneriat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Cooperarea slabă a autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și comunitatea.</i> ▪ <i>Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților de dezvoltare a localității.</i> ▪ <i>Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor în soluționarea problemelor comunității.</i> ▪ <i>Neimplicarea partenerilor rezidenți și nerezidenți.</i>
Dezvoltarea economică	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale.</i> ▪ <i>Dependența sectorului agrar de condițiile climatice.</i> ▪ <i>Posibilitățile financiare reduse ale APL și ale agenților economici pentru a efectua investiții.</i> ▪ <i>Nivel scăzut de acumulare a impozitelor.</i> ▪ <i>Capacitatea redusă de cumpărare.</i>
Socială	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale.</i> ▪ <i>Degradarea continuă a condițiilor de trai a populației.</i> ▪ <i>Emigrarea forței de muncă.</i> ▪ <i>Îmbătrânirea demografică.</i> ▪ <i>Lipsa sprijinului comunității în renovarea obiectelor de infrastructură socială.</i>
Mediu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Nedorința populației de a conștientiza pericolul folosirii apei poluate asupra sănătății lor.</i> ▪ <i>Lipsa doritorilor de a presta servicii de salubritate.</i>

RISCURI DE IMPLEMENTARE EXTERNE

Domeniul	Descriere
Cadrul politico-juridic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Instabilitatea politică.</i> ▪ <i>Contradicția și inconsecvența legislației în vigoare.</i>
Relațiile cu partenerii externi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale.</i> ▪ <i>Micșorarea cuantumului transferurilor de la bugetul raional.</i>
Starea economiei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Potențial investițional redus.</i> ▪ <i>Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare.</i> ▪ <i>Infrastructură de afaceri slab dezvoltată.</i>

La fel au fost identificate pericolele majore ce pot împiedica implementarea activităților planificate și posibilitățile de aplanare a acestora.

Riscuri	Metode de implementare
Indiferența membrilor comunității	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Organizarea adunărilor generale.</i> ▪ <i>Organizarea audierilor publice.</i> ▪ <i>Organizarea meselor rotunde și a ședințelor tematice.</i> ▪ <i>Prezentarea exemplelor de succes.</i> ▪ <i>Desfășurarea concursurilor tematice.</i>
Insuficiența resurselor financiare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Participarea la concursuri de proiecte.</i> ▪ <i>Inițiative ale agenților economici prin crearea și dezvoltarea parteneriatelor.</i> ▪ <i>Crearea unor ONG-uri.</i> ▪ <i>Contribuția populației.</i> ▪ <i>Aportul donatorilor.</i>
Lipsa specialiștilor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Pregătirea specialiștilor.</i> ▪ <i>Motivarea specialiștilor.</i> ▪ <i>Colaborarea cu organizațiile specializate.</i> ▪ <i>Colaborarea cu instituțiile de învățământ.</i> ▪ <i>Pregătirea în teritoriu.</i>
Informarea redusă a populației	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Utilizarea mijloacelor mass-media.</i> ▪ <i>Plasarea avizelor.</i> ▪ <i>Organizarea adunărilor și seminarelor.</i> ▪ <i>Publicarea buletinelor informative.</i> ▪ <i>Plasarea informațiilor pe pagina electronică a localității.</i> ▪ <i>Montarea panourilor de informare.</i>
Migrarea populației	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Crearea noilor locuri de muncă.</i> ▪ <i>Îmbunătățirea sferei sociale.</i>
Instabilitatea politică	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Informarea privind programele politice.</i> ▪ <i>Colaborare cu partidele politice.</i> ▪ <i>Prezentarea propunerilor în cadrul întrunirilor.</i>

5. MONITORIZAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO--ECONOMOCĂ

5.1. Cadru instituțional de monitorizare

Procesul de monitorizare a strategiei constă în: (a) evaluarea atingerii obiectivelor strategice și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (b) raportarea rezultatelor evaluării. În scopul asigurării transparenței procesului de implementare, precum și a participării locuitorilor în implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Sîngerei, prin dispoziția președintelui raionului va fi creat grupul de lucru, în care vor fi incluși cetățeni de diferite vârste, din toate părțile raionului. Grupul de lucru va contribui la antrenarea cât mai activă a tuturor locuitorilor în rezolvarea obiectivelor Strategiei, cât și în procesul de luare a deciziilor privind

implementarea proiectelor din cadrul Strategiei, astfel consolidându-se societatea civilă din oraș.

Atribuțiile Grupului de lucru vor consta în:

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de Comisia pentru Implementarea a Strategiei (în continuare CIS). CIS va fi creată cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul raional și Primărie în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltarea raionului, inclusiv membrii Consiliului Participativ:

- Consiliul Raional (președinții comisiilor consultative de specialitate și secretarul Consiliului)**
- Primărie (Primarul, specialistul în domeniul regimului funciar și contabilul șef)**
- Comunitatea oamenilor de afaceri (directorii sau reprezentanții principalilor structuri economice din localitate)**
- Instituțiile educaționale**
- Organizațiile non-guvernamentale**

În implementarea strategiei, responsabilitățile de bază ale CIS vor fi:

- Planificarea implementării acțiunilor.*
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare.*
- Coordonarea activităților de implementarea acțiunilor și proiectelor de dezvoltare.*
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate.*
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni.*
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul raional.*
- Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile.*
- Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare de dezvoltare.*
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale raionului.*
- Elaborarea și inițierea modificărilor în planul strategic.*

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care vor avea loc **cel puțin o dată pe lună**.

Un rol important în procesul de implementare a Strategiei îl are Consiliul raional, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Sîngerei. Competențele Consiliului se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor;
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL;
- Încurajarea voluntarilor în diverse activități publice;
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei;
- Parteneriatul cu APL I, ONG, agenții economici în ceea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Strategiei de Dezvoltare Socio- Economică a Consiliului raional Sîngerei.

5.2. Raportarea și indicatorii de monitorizare

Raportarea implementării strategiei se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către persoanele responsabile a rapoartelor trimestriale către CIS, privind realizarea planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual, CIS va prezenta Consiliului raional raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor de performanță. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare care vor fi monitorizați. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiarii sau instituțiile specializate, se va stabili nivelul și gradul de implementare a acțiunilor și atingerea obiectivelor fixate.

Obiectiv Strategic 1.

Implementarea, dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii publice locale

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Elaborarea și implementarea sistemului de măsuri pentru reabilitarea drumurilor, iluminatului stradal	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Program de reabilitare a drumurilor locale elaborat și aprobat . ➤ Nr/km de drumuri locale renovate în variantă asfaltată și a celor renovate în alte variante. ➤ Nr/km de drumuri cu trotuar pavat. ➤ Lungimea canalelor de scurgere a apelor pluviale amenajate. ➤ Program de iluminare stradală a drumurilor elaborat și aprobat. ➤ Nr.de piloni electrici noi montați. ➤ Stațiile electrice de transformare din perimetrul raionului renovate. ➤ Nr de piloni cu felinare economice dați în exploatare în termenii planificați. ➤ Nr/km de drumuri agricole întreținute /amenajate.

<p>Extinderea rețelelor ingineresti de alimentare cu apă potabilă și canalizare</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Program elaborat de creare a rețelei ingineresti de canalizare. ➤ Implementarea și darea în exploatare în termenii planificați a rețelei ingineresti de canalizare. ➤ Lungimea totală a rețelei de canalizare dată în exploatare. ➤ Nr. de gospodării conectați la canalizare. ➤ Nr. de edificii sociale conectate la canalizare. ➤ Gradul de racordare la apeduct și canalizare a caselor de locuit ➤ Program elaborat de extindere a rețelei ingineresti de apeduct. ➤ Implementarea și darea în exploatare în termenii planificați a rețelei extinse de apeduct. ➤ Lungimea totală a rețelei de distribuție a apei. ➤ Numărul de gospodării conectate la rețeaua de apeduct. ➤ Volumul mediu de apă potabilă furnizată unui locuitor pe lună ➤ Nr. de măsuri întreprinse în vederea construcției și eficientizării funcționării stației de tratare a apei. ➤ Apa din fântânile arteziene/de tip mină îmbunătățită.
<p>Extinderea rețelelor ingineresti de aprovizionare cu gaze naturale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Măsuri întreprinse în vederea extindere a rețelei de gazificare a localităților din raion ➤ Nr. de gospodării conectate la rețeaua de gaze naturale în urma implementării proiectului de gazificare. ➤ Gradul de racordare la rețeaua de gaze naturale a caselor de locuit noi conectate la rețea. ➤ Lungimea totală a rețelei de distribuție a gazelor naturale prin raion. ➤ Volumul mediu lunar de gaze naturale furnizat unei gospodării
<p>Asigurarea cu agent termic a edificiilor sociale, diversificarea surselor energetice</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Măsurile întreprinse în vederea asigurării instituțiilor social-administrative cu apă caldă ca urmare a instalării panourilor solare. ➤ Nr. de instituții asigurate cu apă caldă ca urmare a instalării panourilor solare. ➤ Economia de mijloace financiare a instituțiilor ce au diversificat surselor energetice de asigurare cu agent termic. ➤ Nr. de instituții asigurate cu apă caldă ca urmare a instalării panourilor solare. ➤ Proiect de reabilitare termică a edificiilor publice.

Obiectiv Strategic 2.

Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind totodată numărul locurilor de muncă în raion

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
<p>Diversificarea și susținerea micului business</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nr.de programe și proiecte accesate. ➤ Nr. de surse de finanțare externe atrase. ➤ Sumele de finanțare externe atrase în programele accesate. ➤ Diversificarea activităților economice. ➤ Volumul investițiilor în sectorul de producere. ➤ Nr. de întreprinderi noi-create. ➤ Nr. de activități meșteșugărești și artisanale lansate. ➤ Nr. locurilor de muncă noi create. ➤ Nr. de parteneriate stabilite, contracte semnate. ➤ Volumul produselor și mărfurilor comercializate. ➤ Volumul investițiilor în sectorul servicii.

Dezvoltarea infrastructurii agricole	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. târgurilor și expozițiilor vizitate.</i> ➤ <i>Nr. unităților tehnice procurate.</i> ➤ <i>Nr. de tehnici și tehnologii moderne aplicate în agricultura raionului</i> ➤ <i>Km de apeduct pentru irigare construiți și dați în exploatare.</i> ➤ <i>Suprafața terenurilor irigate.</i>
Valorificarea terenurilor agricole și a producției agroalimentare	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de asociații agricole noi-înființate.</i> ➤ <i>Nr. de întreprinderi noi-create în sfera agricolă.</i> ➤ <i>Creșterea procentului de consolidare a terenurilor agricole pe întregul raion.</i> ➤ <i>Nr. punctelor de colectare și achiziționare a producției agricole create și funcționale.</i> ➤ <i>Crearea piețelor agroalimentare în localitățile raionului.</i> ➤ <i>Creșterea cantității producției agroalimentare locale comercializate.</i> ➤ <i>Nr. programelor de care au beneficiat producătorii agricoli.</i>
Valorificarea potențialului turistic al raionului	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Plan local de măsuri de dezvoltare a turismului în raion elaborat și aprobat.</i> ➤ <i>Nr. de agropensiuni, unități de cazare, deschise și funcționale.</i> ➤ <i>Nr. locuri de muncă noi deschise ca urmare a lansării activității turistice în raion.</i> ➤ <i>Nr. mediu de turiști ce vizitează orașul</i> ➤ <i>Venitul obținut de către APL și agenții economici/populație ca urmare a lansării activității turistice în raion.</i>

Obiectiv Strategic 3.

Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială din raion

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Dezvoltarea unui învățământ școlar și preșcolar local competitiv	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de săli amenajate și dotate cu mobilierul, echipamentul și utilajul necesar.</i> ➤ <i>Nr. de unități de tehnică de calcul, mobilier, utilaj procurate.</i> ➤ <i>Nr. de materiale didactice achiziționate, necesare. desfășurării procesului instructiv-educativ.</i> ➤ <i>Nr. de cărți care satisfac necesitățile curriculumului școlar achiziționate.</i> ➤ <i>Procentul de cărți în raport cu numărul necesar pentru acoperirea necesităților curriculare.</i> ➤ <i>Nr. de programe lansate spre diminuarea migrării cadrelor didactice.</i> ➤ <i>Nr. de cadre didactice stabile.</i>
Îmbunătățirea infrastructurii destinate copiilor	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Teren de joacă amenajat conform normelor de securitate și necesităților copiilor.</i> ➤ <i>Număr de elemente de joacă pentru copii amenajate pe teritoriul terenului de joacă.</i> ➤ <i>Numărul sălilor de studii asigurate cu iluminat artificial.</i> ➤ <i>Starea tehnică bună la început de an școlar a instituțiilor de învățământ școlar /preșcolar.</i>

<p>Îmbunătățirea stării de sănătate a populației din raion</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Numărul de utilaj și echipament medical achiziționat în cadrul CS din raion.</i> ➤ <i>Nivelul de eficiență a utilizării noului echipament medical procurat.</i> ➤ <i>Calitatea și activitatea personalului medical rezident și permanent.</i> ➤ <i>Nr. serviciilor medicale noi prestate locuitorilor orașului la centrul de sănătate.</i> ➤ <i>Nr. de pacienți ai orașului ce au beneficiat timp de 1 an de servicii medicale prestate la centrul de sănătate din localitate.</i> ➤ <i>Nr. de programe de educație sanitară pentru copii, tineri, adulți și vârstnici implementate.</i>
<p>Asigurarea unui nivel de trai decent pentru grupurile social vulnerabile</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. și tipul serviciilor lansate pentru păturile social vulnerabile și familiile tinere.</i> ➤ <i>Nr. familiilor tinere și a persoanelor social-vulnerabile beneficiare de serviciile lansate după implementarea programelor de susținere.</i> ➤ <i>Crearea și funcționarea ONG axat pe probleme sociale.</i>

Obiectiv Strategic 4.

Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural al raionului

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
<p>Dezvoltarea infrastructurii necesară pentru desfășurarea activităților culturale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Proiectarea și darea în exploatarea a localului pentru festivități și agrement.</i> ➤ <i>Nr. de servicii prestate în incinta sălii de festivități și agrement.</i> ➤ <i>Nr. anual de beneficiari ai serviciilor Centrului pentru copii și tineret.</i> ➤ <i>Nr. de manifestări petrecute în incinta sălii de agrement.</i> ➤ <i>Venitul mediu anual încasat din activitatea sălii de festivități.</i> ➤ <i>Transformarea vechii grădinițe în Centru pentru tineret.</i> ➤ <i>Inventarul echipamentului tehnic nou achiziționat pentru școala de arte.</i> ➤ <i>Inventarul și costumația nouă achiziționată pentru colectivele artistice din sat.</i> ➤ <i>Nr. de evenimente culturale la care au participat colectivele artistice din sat.</i> ➤ <i>Nr. de manifestații culturale organizate în sat.</i>
<p>Renovarea și modernizarea bibliotecilor publice</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Baza tehnico-materială a bibliotecii publice reînnoită.</i> ➤ <i>Nr. de cărți achiziționate/donate.</i> ➤ <i>Nr. de servicii noi lansate în incinta bibliotecii.</i> ➤ <i>Nr. de cititori.</i>
<p>Dezvoltarea infrastructurii de odihnă și agrement a populației</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. mediu de persoane ce practică sportul pe stadionul sportiv.</i> ➤ <i>Elaborarea proiectului și realizarea unui Parc public.</i> ➤ <i>Număr de persoane care își petrec timpul în zona de agrement amenajată.</i> ➤ <i>Proiect elaborat de amenajarea a unui teren de joacă pentru copii.</i> ➤ <i>Darea în exploatare în termenii planificați a terenului de joacă pentru copii în localitate.</i> ➤ <i>Crearea zonei de agrement în preajma lacului.</i>

<p>Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural din raion</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Numărul de instrumente, aparataje, costumații achiziționate pentru buna funcționare a colectivelor artistice</i> ➤ <i>Numărul cercurilor de creație sau echipe sportive înființate în perioada de planificare.</i> ➤ <i>Nr evenimentelor cultural-artistice și sportive petrecute anual în cadrul comunei.</i> ➤ <i>Măsurile întreprinse în vederea deschiderii muzeului comunei.</i> ➤ <i>Deschiderea în termenii planificați a muzeului Comunei.</i> ➤ <i>Nr. de exponate expuse în muzeu.</i> ➤ <i>Nr. de vizitatori ai muzeului Comunei-localnici, străini.</i> ➤ <i>Nr. de activități meșteșugărești și artisanale practice.</i> ➤ <i>Numărul de măsuri întreprinse în vederea lansării brândului local.</i> ➤ <i>Numărul de activități de promovare a brândului local.</i>
---	--

Obiectiv Strategic 5.

Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
<p>Crearea sistemului de management al deșeurilor în conformitate cu standard moderne de performanță în domeniu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr de intervenții efectuate în vederea întreținerii gunoștii autorizate.</i> ➤ <i>Nr de platforme dotate cu tomberoane construite pe perimetrul raionului.</i> ➤ <i>Cantitatea de deșeuri casnice evacuate și depozitate la gunoștea autorizată.</i> ➤ <i>Regulament comunitar aprobat privind avertizarea și sancționarea persoanelor care încalcă regulile de depozitare a deșeurilor casnice.</i> ➤ <i>Nr. de persoane avertizate/sancționate lunar pe motivul încălcării regulilor de depozitare a deșeurilor casnice.</i> ➤ <i>Nr. de puncte neautorizate de colectare a deșeurilor lichidate.</i> ➤ <i>Nr. gunoștilor neautorizate apărute după implementarea sistemului de management al deșeurilor.</i>
<p>Asigurarea unui mediu sănătos și ecologic curat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de fântâni de tip mină curățite.</i> ➤ <i>Calitatea apei îmbunătățită din fântânile de tip mină.</i> ➤ <i>Sistem de amenajare și îngrijire a zonelor verzi, de odihnă și agrement elaborat și aprobat.</i> ➤ <i>Numărul de intervenții în teritoriu în vederea amenajării și îngrijirea zonelor verzi, de odihnă și agrement din raion.</i> ➤ <i>Nr. de intervenții în teritoriu în vederea curățirii și amenajării râului din perimetrul raionului.</i> ➤ <i>Albia râului din sat curățită și amenajată anual.</i> ➤ <i>Suprafața spațiilor verzi din preajma râului de pe teritoriul raionului curățite și amenajate annual.</i>
<p>Informarea și instruirea publicului în domeniul protecției mediului</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Numărul și diversitatea programelor de educație ecologică lansate și desfășurate.</i> ➤ <i>Nr. de fântâni de tip mină marcate în funcție de indicii de calitate a apei.</i> ➤ <i>Nr. de campanii de informare și conștientizare a publicului în vederea gestionării eficiente a deșeurilor desfășurate.</i> ➤ <i>Crearea și funcționarea ONG de mediu.</i> ➤ <i>Nr de activități desfășurate de membrii ONG.</i>

Obiectiv Strategic 6.

Implementarea în activitatea Consiliului raional a unui sistem instituțional modern și transparent, implicarea civică în dezvoltarea satului și în procesul decizional

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Asigurarea transparenței în activitatea APL II	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de audieri publice anuale.</i> ➤ <i>Nr. de adunări cu localnicii petrecute pe perioada planificată.</i> ➤ <i>Nr. cetățenilor participanți la ședințele consiliului local/raional, implicați în elaborarea bugetului Primăriei/Consiliului raional.</i> ➤ <i>Nr. de panouri informative amplasate pe perimetrul raionului.</i> ➤ <i>Nr. de măsuri întreprinse în vederea creării și funcționalității paginilor Web.</i> ➤ <i>Nr. de accesări a paginilor Web.</i> ➤ <i>Nr. și frecvența postărilor.</i> ➤ <i>Nr. de legături externe a paginilor Web.</i>
Dezvoltarea capacităților de atragere și planificare a resurselor financiare	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de funcționari participanți la instruirile de planificare strategică și elaborarea cererilor de finanțare, etc.</i> ➤ <i>Nr. de funcționari care cunosc limbi de circulație internațională.</i> ➤ <i>Nr. de cereri de finanțare elaborate și înaintate spre finanțare.</i> ➤ <i>Nr. de investiții atrase în comunitate.</i> ➤ <i>Nr. de cetățeni implicați în atragerea resurselor externe.</i> ➤ <i>Procentul de computerizare și utilizare a tehnicii de calcul în activitatea APL.</i>
Dezvoltarea spiritului asociativ și civic în rândul cetățenilor raionului	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nr. de ONG-uri și organizații locale (asociații de proprietari, asociații profesionale, etc.) înființate.</i> ➤ <i>Nr. de persoane din sat implicate în activitatea ONG-urilor și organizațiilor locale.</i> ➤ <i>Nr. acțiunilor de implicare civică organizate pe parcursul anului.</i> ➤ <i>Nr. persoanelor implicate în acțiunile civice organizate.</i>

Obiectiv Strategic 7.

Dezvoltarea și consolidarea sectorului de tineret

contribuind astfel la crearea unui mediu adecvat pentru a asigura evoluția fiecărui tânăr în plan personal și profesional, inclusiv a celor din grupurile cu oportunități reduse.

Prioritatea 1. Politici publice adaptate necesităților tinerilor: creșterea nivelului de participare a tinerilor din raionul Sîngerei în procesul decizional și în activități comunitare

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Organizarea anuală de consultări și focus-grupuri cu tinerii din mediul urban și rural	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Ponderea tinerilor care participă anual la activități de educație non-formală (țintă 60%)</i> ➤ <i>Ponderea APL care organizează cel puțin o consultare publică anuală cu tinerii (țintă 80%)</i>
Elaborarea și actualizarea documentelor de politici publice locale (planuri, bugete) cu implicarea tinerilor și integrarea recomandărilor lor	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Ponderea documentelor de politici publice consultate cu tinerii (țintă 70%)</i> ➤ <i>Ponderea documentelor care includ indicatori dezagregați pe criteriul de vârstă și intervenții pentru tineri (țintă 70%)</i>

Instruirea a minim 3 angajați APL pe an în domeniul implicării tinerilor și evaluării politicilor locale	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ponderea APL de nivel I și II în care cel puțin 3 persoane au beneficiat de instruire în ultimii 3 ani (țintă 100%) ➤ Ponderea APL care alocă anual resurse pentru activități de tineret (țintă 90%)
--	---

Prioritatea 2. Dezvoltarea serviciilor și structurilor de tineret: asigurarea accesului tinerilor la o gamă complexă de servicii de tineret calitative care contribuie la formarea cunoștințelor, abilităților, deprinderilor, atitudinilor și comportamentelor necesare pentru integrarea cât mai reușită a tinerilor în societate

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Consolidarea Centrului Raional de Tineret Sîngerei și dotarea lui	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Centrele de tineret dispun de buget anual suficient pentru implementarea gamei de servicii conform necesităților tinerilor (țintă 100%) ➤ Ponderea tinerilor care participă la cel puțin o activitate anual la centrul de tineret (țintă 50%)
Organizarea anuală a minim 12 activități recreative, culturale, sportive și educative pentru tineri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rata de satisfacție a tinerilor privind serviciile oferite (țintă 80%) ➤ Ponderea tinerilor implicați în activități organizate de CLT sau grupuri neformale (țintă 30%)
Formarea și instruirea lucrătorilor de tineret în implementarea eficientă a serviciilor (minim 20 zile de training /an)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ponderea lucrătorilor de tineret care beneficiază anual de programe de capacitate (țintă 100%) ➤ Rata de satisfacție a tinerilor cu privire la activitatea lucrătorilor de tineret (țintă 80%)
Susținerea grupurilor neformale și ONG-urilor locale prin finanțare și mentorat	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul structurilor de/ pentru tineret funcționale (țintă 5) ➤ Ponderea APL care are un CLT funcțional și buget alocat (țintă 100%)

Prioritatea 3. Abilitarea economică a tinerilor: sporirea bunăstării tinerilor și asigurarea unei dezvoltări economice durabile

PROGRAM	INDICATORII DE MONITORIZARE
Organizarea de sesiuni de informare și ghidare în carieră pentru tinerii 14-35 ani	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ponderea tinerilor care cunosc despre serviciile de ghidare în carieră (țintă 70%) ➤ Ponderea tinerilor (14-20 ani) care au beneficiat de servicii de ghidare în carieră (țintă 50%)
Implementarea programelor locale de dezvoltare a abilităților antreprenoriale și digitale (inclusiv IT)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul tinerilor încadrați în programe de dezvoltare a abilităților antreprenoriale (țintă 100/an) ➤ Ponderea tinerilor care cunosc despre programele de finanțare și suport în afaceri (țintă 60%)

<p>Facilitarea accesului tinerilor la programe naționale și internaționale de finanțare și mentorat pentru inițierea afacerilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Numărul programelor pe termen lung în domeniul antreprenoriatului și educației antreprenoriale (țintă 3/an)</i> ➤ <i>Buget alocat pentru susținerea antreprenorilor tineri (țintă 200.000 lei/an)</i>
<p>Monitorizarea și raportarea anuală a rezultatelor programelor de antreprenoriat pentru tineri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Numărul tinerilor care și-au lansat o afacere după participarea la programe (țintă 20/an)</i>

6. PLANUL DE ACȚIUNI A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

Planul de Acțiuni (PA) reprezintă o unealtă atât de planificare cât și implementare a schimbărilor, ce conține un set de politici în domenii de activitate ce se vor aplica într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate în strategie.

6.1. Considerațiuni generale

Pentru atingerea unor parametri specifici societății moderne, astfel ca durabilitatea devină punctul forte al Consiliului Raional, Planul de Acțiune pentru implementarea strategiei de Dezvoltare Socio-Economică reprezintă un pachet de măsuri și proiecte necesare în schimbarea comunității locale.

PA va fi revizuit în mod periodic, astfel încât obiectivele fixate să țină cont de evoluția macro-economică la nivel național, regional și local, precum și de opiniile societății civile locale cu privire la implementarea și rezultatele lui. Se planifică ca revizuirea să se facă la intervale scurte, astfel încât marja de eroare în privința evaluării resurselor necesare pentru diverse proiecte să fie cât mai mică. De asemenea, **PA** va ține cont de evoluția în timp a economiei localității, iar variabilele economice luate în calcul la prognoza economică se vor multiplica la revizuirile ulterioare.

Domeniile dezvoltării actuale sociale, economice, tehnologice și de mediu a raionului Sîngerei au fost analizate în cadrul procesului de analiză-diagnostic din cadrul Strategiei de Dezvoltare. Obiectivele și scopurile strategice au fost create, fixându-se câteva repere ca referințe pentru dezvoltarea durabilă ulterioară.

Scopul prezentului Planul de Acțiuni este expunerea concisă și clară a principalelor acțiuni, activități și proiecte necesare atât la etapa de planificare, cât și la cea de implementare a dezvoltării social-economice, astfel încât procesul să poată fi evaluat în continuu prin indicatorii ce au fost selectați ca fiind cei mai relevanți pentru Consiliul raional Sîngerei.

Obiectiv Strategic 1.
Dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii publice locale

Nr d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
1	Elaborarea și implementarea sistemului de măsuri pentru reabilitarea drumurilor și iluminarea stradală	<p>1.1 Reparația drumurilor publice locale de interes raional, modernizarea drumurilor din piatră spartă în drumuri din beton asfaltic, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ L287.1 Bobletici (Sîngerei) – Drujba (Ungheni) 4,33 km ➤ L279 M5 – Chișcăreni – M5 3,0 km ➤ L280 Chișcăreni – Tăura Veche – Tăura Nouă 9,5 km ➤ L281 Chișcăreni – Ciuciueni – Dumbrăvița 15 km ➤ L278 Drum de acces spre s.Biliceni Noi 1,2 km ➤ L277 R6 Țambula Pălăria 2,0 km ➤ L267 G29 Alexăndreini – Țîplești 3,4 km ➤ L267.1 Drum de acces spre s.Heciul Vechi 1,0 km ➤ L267.2 Drum de acces spre s.Alexăndreni 1,2 km ➤ L265.1 Drum de acces spre s.Dobrogea Nouă 2,0 km ➤ L276 G29 Rădoaia G30 1,0 km ➤ L273 Sacarovca – Chirileni 2,86 km ➤ L270 Drum de acces spre s.Gura Oituz 3,6 km ➤ L271 Drum de acces spre s.Evghenievca 2,0 km ➤ L271.1 Drum de acces spre s.Antonovca 1,2 km ➤ L268.1 Drum de acces spre s.Răzălăi 1,0 km ➤ L268 Sloveanca – Romanovca 3,0 km ➤ L285 Grigorăuca – Petropavlovca 3,0 km ➤ L287 Drum de acces spre s.Boletici 1,9 km ➤ L283 Biliceni Vechi – Octeabriscoie 1,54 km ➤ L279.1 Drum de acces spre s. Slobozia Chișcăreni 2,2 km ➤ L267.3 Drum de acces spre s. Grigorești 0,5 km <p>1.2 Proiectarea și reparația porțiunilor de drum din beton asfaltic din localitățile:</p>			BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	CR, Primar Grup de lucru	Km drumuri reparate sau modernizate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Brejeni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolța ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Popeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	421,0 mln	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km drumuri reparate sau construite
	<p>1.3. Reparația/construcția străzilor din piatră spartă în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni 	2021-2028	86,0 mln	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km drumuri reparate sau construite

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>1.4. Menținerea drumurilor locale (îndreptarea drumurilor cu auto-grederul) și amenajarea canalelor de scurgere a apelor pluviale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou 	2021-2028	25,0 mil	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km drumuri locale întreținute

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelești ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>1.5. Extinderea rețelei de iluminare stradală în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelești ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	60,0 mln	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km rețele noi de iluminat

		<p>1.6. Utilizarea energiei regenerabile eoliene în necesarul energetic al localităților:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cubolta ➤ s. Drăgănești ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Ciuciuieni 					
2	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă potabilă și canalizare	<p>1.7. Proiectarea și construcția apeductului:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Construcția apeductului magistral pentru localitățile Rădoaia, Izvoare, Drăgănești, Cotiujenii Mici, r-nul Sîngerei, din conducta Bălți – Sîngere (21 319 m) ➤ Construcția Apeduct Sîngerei - Grigorăuca - Copăceni - Prepe-lița, r-nul Sîngerei (22 293,5m) 	2021-2024	55181,952 mii	BL, contribuția populației, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km apeduct nou
		<p>1.7.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Construcția apeductului magistral pentru localitățile Vrănești - Brejen i – Ciuciuieni - Iezărenii Vechi - Chișcăreni-Flămînzani - Dumbrăvița 	2025-2028	66,0 mil	BL, BR, Fondul Național alte surse,	CR, Primari, Grup de lucru	46,19 km
		<p>1.8. Extinderea și îmbunătățirea sistemului de aprovizionare cu apă potabilă a localităților:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Grigorești ➤ s. Alexpndreni ➤ s. Țiplețești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Prepe-lița ➤ s. Țambula ➤ s. Țiplești 	2021-2024	73,0 mil	BL, contribuția populației, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km apeduct nou

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Bălășești ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Ciuciueni ➤ s. Brejeni 					
	<p>1.9. Întreținerea fântânilor de tip mină în conformitate cu normativele în vigoare din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciueni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi 	2021-2028	1,6 mln	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CL, Grup de lucru	Numărul fântânilor

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>1.10. Proiectarea și construcția/extinderea sistemului de canalizare în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	481,0 mln	BL, BR, BS, AEE, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km rețele decanalizare construite
	<p>1.11. Proiectarea și construcția stației de epurare a apelor uzate în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Biruința ➤ s. Alexandreni ➤ s. Heciul Vechi ➤ s. Grigorăuca 					

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Izvoare ➤ s. Grigorești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Țiplețești ➤ s. Țiplești ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Drăgănești ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	280,0 mln	BL, BR, BS, AEE, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Nr. Stații de epurare construite
	1.11.1. Rețele de canalizare și construcția stației de epurare regionale pentru localitățile: Biruința - Alexandreni - Grigorești - Heciul Vechi- Țiplețești - Țiplești - Heciul Nou	2025-2028	66,0 mln	BL, BR, Fondul Național alte surse	CR, Primari, Grup de lucru	13,5 km 1 stație de epurare
	1.12. Renovarea și eficientizarea sistemelor de încălzire a edificiilor publice și social administrative din localitățile: <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Bilicenii Noi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta 	2021-2028	18,0 mln	BL, BR, BS, AEE, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Nr. Edificii publice

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelești ➤ s. Rădoiaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>1.13. Instalarea panourilor solare pentru aprovizionarea locuitorilor cu apă caldă din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni 	2021-2028	50,0 mln	BL, BR, alte surse	Primar	Nr. panouri solare

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
3	Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale și conectarea la rețele	1.14. Extinderea rețelei centralizate de gazificare a localităților: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Biruința ➤ s. Heciul Vechi ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Țiplești ➤ s. Bălășești ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	32,0 mln	BL, BR, BS, AEE, alte surse	Primar, CR, Grup de lucru	Km gazoduct construit

Obiectiv Strategic 2.

Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind totodată numărul locurilor de muncă.

№ d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
1		2.1. Accesarea unor surse de finanțare sub formă de grant sau investiționale pentru dezvoltarea business-ului rural <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești 					

Extinderea rețelei de alimentare cu gaze naturale și conectarea la rețele	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	40,0 mln	ODIMM, AIPA, agenți economici, alte surse atrase	Primar, CR, Agenți economici	Nr. afaceri dezvoltate
	<p>2.2. Stimularea dezvoltării sectorului servicii (<i>ecoturism rural, confecții, frizerii, centru de reparații a electrocasnelor, ș.a.m.d.</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici 	2021-2028	40,0 mln	ODIMM, AIPA, agenți economici,	Primar, CR, Agenți Economici	Nr. afaceri dezvoltate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>2.3. Stimularea dezvoltării sectorului de producere (ferme de creștere a animalelor, minifabrici de prelucrare a fructelor și legumelor, minifabrici de textile, creșterea ciupercilor, sericultura, acvacultura) etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujeii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi 	2021-2024	140,0 mln	ODIMM, AIPA, agenți economici, alte surse atrase	Primar, CR, Agenți Economici	Nr. afaceri dezvoltate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeleța ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>2.4. Promovarea organizării lanțului alimentar complet, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeleța ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	100,0 mln	ODIMM, AIPA, agenți economici, alte surse atrase	Primar, CR, Agenți Economici	Nr. afaceri dezvoltate

2		<p>2.5. Cultivarea spiritului antreprenorial îndeosebi în rândul tinerilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Drăgănești ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Brejeni 	2021-2028	20,0 mln	ODIMM, AIPA, agenți economici, alte surse atrase	Primar, CR, Agenți Economici	Nr. afaceri dezvoltate
		<p>2.6. Elaborarea unui material video “Oportunități de afaceri în cadrul localității”</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Iezărenii Vechi 	2021-2028	670,0 mii	Organizații de consultanță, ODIMM	Primar, CR	Nr. materiale video
	<p>2.7. Construcția sistemelor de irigare la scară mică a terenurilor agricole în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca 	2021-2028	219,0 mln	FNDR, AIPA, BL, BR, alte surse	Primar, CR, Agenți economici	Km sisteme de irigare	
	Dezvoltarea agriculturii						

3	Valorificarea terenurilor agricole și a producției agricole	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
		2.8. Amenajarea unei piețe agricole autorizate <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Heciul Nou 	2021-2028	45,0 mln	BL, BR, Capital privat, surse atrase	Primar, CR, Agenți economici	Nr. piețe amenajate
		2.9. Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole, înființarea de noi asociații agricole. <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Drăgănești ➤ s. Biliceni Vechi 	2021-2028	40,0 mii	BL, BR, Capital privat, surse atrase	Primar, CR, Agenți economici	Nr. hectare consolidate, Nr. asociații agricole
		2.10. Stimularea folosirii tehnologiilor moderne în agricultură <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	55,0 mln	FNDR, AIPA, BL, BR, alte surse	Primar, CR, Agenți economici	Nr. afaceri dezvoltate

		2.11. Promovarea implementării în sectorul agricol de producere a standardelor europene de calitate <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021- 2028	10,0 mln	FNDR, AIPA, BL, BR, alte surse	Primar, CR, Agenți economici	Nr. afaceri dezvoltate
4	Valorificarea potențialului turistic	2.12. Identificarea atracțiilor turistice din perimetrul raionului	2021-2028	50,0 mii	BR, alte surse	CR	Nr. atracții turistice
		2.13. Elaborarea și implementarea unui plan raional de măsuri în vederea dezvoltării turismului <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bilicenii Vechi 	2021-2028	6,0 mln	BL, BR alte surse	CR, Primar	Nr. atracții turistice
		2.14. Dezvoltarea infrastructurii de deservire a turiștilor (Agropensiuni, puncte de alimentație publică etc.) <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Bilicenii Noi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița 	2021-2028	280,0 mln	BL, BR, ODIMM, FNDR, Capital privat, surse atrase	Primar, CR, Agenți economici	Nr. Unități de deservire pentru turiști deschise

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelița 					
--	--	---	--	--	--	--	--

Obiectiv Strategic 3.

Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială din raion.

Nr. d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
1	Dezvoltarea învățământului școlar și preșcolar local competitiv	<p>3.1. Reînnoirea bazei tehnico-materiale a următoarelor instituții de învățământ în corespundere cu particularitățile de vârstă a elevilor și a copiilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● LT "A. Agapie" s. Pepeni ● LT "N. Casso" s. Chișcăreni ● LT "D. Cantemir" or. Sîngerei ● LT "M. Eminescu" or. Sîngerei ● LT "Olimp" or. Sîngerei ● LT "P. Halippa" s. Cubolta ● LT "I. Creangă" s. Rădoaia ● Gimnaziul "A. Crihan" or. Sîngerei ● Gimnaziul "A. Russo" s. Sîngerei Noi ● Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ● Gimnaziul "V. Ceban" s. Alexandreni ● Gimnaziul s. Bălășești ● Gimnaziul s. Biliceni Noi ● Gimnaziul "V. Mereniuc" s. Biliceni Vechi ● Gimnaziul "L. Lari" s. Bursuceni ● Gimnaziul s. Ciuciueni ● Gimnaziul "D. Matcovschi" s. Cotiujenii Mici ● Gimnaziul "A. Păunescu" s. Copăceni ● Gimnaziul s. Cozești 	2021-2028	75,0 mln	BL, BR, AIPA, FNDR, surse atrase	Primarii, CR, Directorii instituțiilor de învățământ	Nr. de echipament/ mobilier procurat

	<ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul "V. Alecsandri" s. Drăgănești ✿ Gimnaziul „V. Matei” s. Dumbrăvița ✿ Gimnaziul s. Dobrogea Veche ✿ Gimnaziul „I. Bodi” s. Flămânzeni ✿ Gimnaziul s. Grigorăuca ✿ Gimnaziul "N. Dabija" s. Heciul Vechi ✿ Gimnaziul "Gr. Vieru" s. Heciul Nou ✿ Gimnaziul „S. Rădăuțan” s. Iezărenii Vechi ✿ Gimnaziul s. Marinești ✿ Gimnaziul s. Mihailovca ✿ Gimnaziul „I. Vatamanu” s. Mîndreștii Noi ✿ Gimnaziul "M. Dolgan" s. Petrovca ✿ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepeleța ✿ Gimnaziul s. Chișcăreni ✿ Gimnaziul s. Sloveanca ✿ Gimnaziul s. Țambula ✿ Gimnaziul s. Țiplești 					
	<p>3.2. Stimularea unei perfecționări continue a cadrelor didactice implicate în procesul educațional.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✿ LT "A. Agapie" s. Pepeni ✿ LT "N. Casso" s. Chișcăreni ✿ LT "D. Cantemir" or. Sîngerei ✿ LT "M. Eminescu" or. Sîngerei ✿ LT "Olimp" or. Sîngerei ✿ LT "P. Halippa" s. Cubolta ✿ LT "I. Creangă" s. Rădoaia ✿ Gimnaziul "A. Crihan" or. Sîngerei ✿ Gimnaziul "A. Russo" s. Sîngerei Noi ✿ Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ✿ Gimnaziul "V. Ceban" s. Alexandreni ✿ Gimnaziul s. Bălășești ✿ Gimnaziul s. Biliceniei Noi ✿ Gimnaziul "V. Mereniuc" s. Biliceniei Vechi ✿ Gimnaziul "L. Lari" s. Bursuceni ✿ Gimnaziul s. Ciuciueni ✿ Gimnaziul "D. Matcovschi" s. Cotiujenii Mici 	2021-2028	13,0 mln	BL, BR, surse atrase	Primarii, CR, Directorii instituțiilor locale de învățămînt	Nr. de persoane instruite

	<ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul "A. Păunescu" s. Copăceni ✿ Gimnaziul s. Cozești ✿ Gimnaziul "V. Alecsandri" s. Drăgănești ✿ Gimnaziul „V. Matei” s. Dumbrăvița ✿ Gimnaziul s. Dobrogea Veche ✿ Gimnaziul „I. Bodiș” s. Flămânzeni ✿ Gimnaziul s. Grigorăuca ✿ Gimnaziul "N. Dabija" s. Heciul Vechi ✿ Gimnaziul "Gr. Vieru" s. Heciul Nou ✿ Gimnaziul „S. Rădăușan” s. Iezărenii Vechi ✿ Gimnaziul s. Marinești ✿ Gimnaziul s. Mihailovca ✿ Gimnaziul „I. Vatamanu” s. Mîndreștii Noi ✿ Gimnaziul "M. Dolgan" s. Petrovca ✿ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepeșița ✿ Gimnaziul s. Chișcăreni ✿ Gimnaziul s. Sloveanca ✿ Gimnaziul s. Țambula ✿ Gimnaziul s. Țiplești 					
	<p>3.3. Dotarea instituțiilor de învățământ cu cantine școlare moderne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✿ LT "A. Agapie" s. Pepeni ✿ LT "N. Casso" s. Chișcăreni ✿ LT "D. Cantemir" or. Sîngerei ✿ LT "M. Eminescu" or. Sîngerei ✿ LT "Olimp" or. Sîngerei ✿ LT "P. Halippa" s. Cubolta ✿ LT "I. Creangă" s. Rădoaia ✿ Gimnaziul "A. Crihan" or. Sîngerei ✿ Gimnaziul "A. Russo" s. Sîngerei Noi ✿ Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ✿ Gimnaziul "V. Ceban" s. Alexandreni ✿ Gimnaziul s. Bălășești ✿ Gimnaziul s. Bilicenii Noi ✿ Gimnaziul "V. Mereniuc" s. Bilicenii Vechi ✿ Gimnaziul "L. Lari" s. Bursuceni ✿ Gimnaziul s. Ciuciueni ✿ Gimnaziul "D. Matcovschi" s. Cotiușenii Mici 	2021-2028	29,0 mln	BL, BR, AIPA, FNDR, surse atrase	Primarii, CR, Directorii instituțiilor de învățământ	Nr. de echipament/ mobilier procurat

		<ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul "A. Păunescu" s. Copăceni ✿ Gimnaziul s. Cozești ✿ Gimnaziul "V. Alecsandri" s. Drăgănești ✿ Gimnaziul „V. Matei” s. Dumbrăvița ✿ Gimnaziul s. Dobrogea Veche ✿ Gimnaziul „I. Bodiș” s. Flămânzeni ✿ Gimnaziul s. Grigorăuca ✿ Gimnaziul "N. Dabija" s. Heciul Vechi ✿ Gimnaziul "Gr. Vieru" s. Heciul Nou ✿ Gimnaziul „S. Rădăușan” s. Iezărenii Vechi ✿ Gimnaziul s. Marinești ✿ Gimnaziul s. Mihailovca ✿ Gimnaziul „I. Vatamanu” s. Mîndreștii Noi ✿ Gimnaziul "M. Dolgan" s. Petrovca ✿ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepeșița ✿ Gimnaziul s. Chișcăreni ✿ Gimnaziul s. Sloveanca ✿ Gimnaziul s. Țambula ✿ Gimnaziul s. Țiplești 					
2	Îmbunătățirea mediului școlar și preșcolar	<p>3.4. Reparația acoperișului următoarelor instituții de învățământ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul „A. Crihan” ✿ Gimnaziul „V. Matei” ✿ Gimnaziul „D. Matcovschi” ✿ Gimnaziul „Gr. Vieru” ✿ Gimnaziul s. Biliceni Noi ✿ Gimnaziul s. Dobrogea Veche ✿ Gimnaziul s. Țambula ✿ Gimnaziul s. Mihailovca ✿ Gimnaziul s. Țiplești ✿ Gimnaziul „A. Păunescu” ✿ Grădinița s. Izvoare ✿ Grădinița s. Drăgănești ✿ Grădinița s. Ciuciuieni ✿ Gimnaziul "Sergiu Rădăușan" 	2021-2028	22,0 mln	BL, BR, AIPA, FNDR, alte surse atrase	Primarii, CR Directorii instituțiilor de învățământ	Nr. de acoperișuri reparate

	<p>3.5. Termoizolarea și reabilitarea termică a instituțiilor de învățământ (grădinițe, gimnazii și licee)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✱ LT „N. Casso” s. Chișcăreni ✱ LT „I. Creangă” s. Rădoia ✱ Gimnaziul „A. Crihan” or. Sîngerei ✱ Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ✱ Gimnaziul „A. Russo” s. Sîngerei Noi ✱ Gimnaziul s. Rădoia ✱ Gimnaziul ”D. Matcovschi” s. Cotiujenii Mici ✱ Gimnaziul ”V. Alecsandri” s. Drăgănești ✱ Gimnaziul „S. Rădăuțan” s. Iezărenii Vechi ✱ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepeșița ✱ Grădinița Drăgănești ✱ Gimnaziul „A. Păunescu” s. Copăceni ✱ Gimnaziul s. Ciuciuieni 	2021-2028	300,0 mil	BL, BR, FNDR, AIPA, alte surse atrase	Primar, Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr. de clădiri reabilite
	<p>3.6. Dotarea cu mobilier și inventar sportiv a sălii de sport a instituțiilor de învățământ din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✱ LT „N. Casso” s. Chișcăreni ✱ LT „I. Creangă” s. Rădoia ✱ Gimnaziul „A. Crihan” or. Sîngerei ✱ Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ✱ Gimnaziul „A. Russo” s. Sîngerei Noi ✱ Gimnaziul ”D. Matcovschi” s. Cotiujenii Mici ✱ Gimnaziul ”V. Alecsandri” s. Drăgănești ✱ Gimnaziul „S. Rădăuțan” s. Iezărenii Vechi ✱ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepeșița ✱ Gimnaziul „Gr. Vieru” s. Heciul Nou ✱ Grădinița s. Biliceni Vechi ✱ Gimnaziul s. Ciuciuieni 	2021-2028	4,0 mil	BL, BR, AIPA, alte surse atrase	Primar, Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr. de echipament/ mobilier procurat
	<p>3.7. Dotarea atelierelor școlare cu utilaj, mobilier pentru procesul educațional din instituțiile de învățământ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✱ LT „N. Casso” s. Chișcăreni ✱ LT „I. Creangă” s. Rădoia ✱ Gimnaziul „A. Crihan” or. Sîngerei ✱ Gimnaziul „Luceafărul” or. Biruința ✱ Gimnaziul „A. Russo” s. Sîngerei Noi ✱ Gimnaziul ”D. Matcovschi” s. Cotiujenii Mici 	2021-2028	12,0 mln	BL, BR, AIPA, alte surse atrase	Primar, Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr. echipament/ mobilier procurat

	<ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul "V. Alecsandri" s. Drăgănești ✿ Gimnaziul „S. Rădăuțan” s. Iezărenii Vechi ✿ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepețița ✿ Gimnaziul „Gr. Vieru” s. Heciul Nou ✿ Gimnaziul "V. Mereniuc" s. Bilicenii Vechi 					
	3.8. Racordarea edificiilor instituțiilor de învățământ la rețeaua de apă potabilă, sau reparația apeductului: <ul style="list-style-type: none"> ✿ Gimnaziul „A. Crihan” or. Sîngerei ✿ Gimnaziul „V. Matei” s. Dumbrăvița ✿ Gimnaziul „D. Matcovschi” s. Cotiujenii Mici ✿ Gimnaziul „Gr. Vieru” s. Heciul Nou ✿ Gimnaziul s. Bilicenii Noi ✿ Gimnaziul s. Dobrogea Veche ✿ Gimnaziul s. Țambula ✿ Gimnaziul s. Mihailovca ✿ Gimnaziul s. Țiplețești ✿ Gimnaziul „A. Păunescu” s. Copăceni ✿ Gimnaziul s. Mărinești 	2021-2028	200,0 mln	BL, BR, AIPA, alte surse atrase	Primarii, Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr. de clădiri racordate
	3.9. Racordarea la rețeaua de gaze a instituțiilor de învățământ: <ul style="list-style-type: none"> ✿ LT „A. Agapie” s. Pepeni ✿ Gimnaziul s. Bălășești ✿ Gimnaziul s. Grigorăuca ✿ LT „N. Casso” s. Chișcăreni ✿ Gimnaziul s. Slobozia Chișcăreni ✿ Gimnaziul „A. Păunescu” s. Copăceni ✿ Gimnaziul „I. Ignatiuc” s. Prepețița ✿ Gimnaziul „M. Dolgan” s. Petrovca ✿ Gimnaziul „V. Matei” s. Dumbrăvița ✿ Gimnaziul s. Ciuciueni 	2021-2028	11,0 mln	BL, BR, AIPA, alte surse atrase	Primarii, Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr. de clădiri racordate
	3.10 Reparații a edificiilor medicale și amenajarea teritoriului					
	3.10.1. Construcția edificiilor medicale					
	✿ pentru arhivă CS Flămâzteni	Comuna Coșcodeni				
	✿ pentru OS Bobletici	Comuna Bursuceni				
	✿ pentru OS Slobozia Măgura	Comuna Copaceni	2021-2028	213,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medi-	Directorii instituțiilor medico-sani-
	✿ pentru OS Petrovca					

	* <i>pentru OS Trifănești</i>	Comuna Heciul Nou	2021-2028	53,0 mln	cină, Consiliul raional/Consiliile locale, US AID și alți finanțatori	tare publice locale, Primăriile localităților	Suprafața construită Numărul de beneficiari
	* <i>pentru OS Brejeni</i>	Comuna Ciuciueni					
	* <i>construcția auxiliară CS Cotiujenii Mici</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>pentru OS Petropavlovca</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>extinderea edificiului OMF Ciuciueni</i>	Comuna Ciuciueni					
	3.10.2. Reparația capitală a edificiilor medicale						
	* <i>pereții externi CS Singerei</i>	Orașul Singerei					
	* <i>edificiul OS Cozești</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>pereții externi CS Cotiujenii Mici</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>pereții externi OS Bocancia</i>	Comuna Dumbrăvița					
	* <i>edificiul OS Tăura Nouă</i>	Comuna Tăura					
	* <i>edificiul OMF Sl. Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
	* <i>pereții externi OS Dumbrăvița</i>	Comuna Dumbrăvița					
	* <i>izolarea termică CS Biliceni Vechi</i>	Comuna Biliceni Vechi					
	3.10.3. Reparația acoperișului						
	* <i>OMF Ciuciueni</i>	Comuna Ciuciueni	2021-2028	52,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/Consiliul Local, US AID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico-sanitare publice locale, Primarii localităților	Suprafața construită Numărul de beneficiari
	* <i>OS Izvoare</i>	Comuna Izvoare					
	* <i>OMF Dumbrăvița</i>	Comuna Dumbrăvița					
	* <i>OMF Marinești</i>	Comuna Singereii Noi					
	* <i>OMF Heciul Nou</i>	Comuna Heciul Nou					
	* <i>OMF Octeabriscoie</i>	Comuna Țambula					
	* <i>OS Bocancia</i>	Comuna Dumbrăvița					
	* <i>OS Vranești</i>	Orașul Singerei					
	* <i>OMF Biliceni Noi</i>	Comuna Biliceni Noi					
	* <i>OMF Bălășești</i>	Comuna Bălășești					
	* <i>CS Singerei</i>	Orașul Singerei					
	* <i>OS Nicolaevca</i>	Comuna Chișcăreni					

	* <i>OMF Bălășești</i>	Comuna Bălășești	2021-2028	6,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Numărul de uși și ferestre schimbate
	* <i>OMF Ciuciuieni</i>	Comuna Ciuciuieni					
3.10.4. Schimbarea ușilor și ferestrelor							
	* <i>ușilor interne CS Sîngerei</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>ușilor și ferestrelor OS Izvoare</i>	Comuna Izvoare					
	* <i>ușilor și ferestrelor OS</i>	comuna					
	* <i>ușilor și ferestrelor la OMF Ciuciuieni</i>	Comuna Ciuciuieni					
3.10.5. Amenajarea teritoriului și reparația gardului			2021-2028	5,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Lungimea gardului reparat, m ² de teritoriu amenajat
	* <i>amenajarea teritoriului CS Sîngerei</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>reparația gardului OS Petropavlovca</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>reparația gardului OMF Dunbrăvița</i>	Comuna Dumbrăvița					
	* <i>reparația gardului OS Vranești</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>reparația gardului OMF Dobrogea</i>	Comuna Dobrogea					
	* <i>reparația gardului OMF Octeabriscoe</i>	Comuna Țambula					
3.11. Racordarea edificiilor medicale la sistemul de servicii publice			2021-2028	2,1 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Lungime apeduct reparat
3.11.1. Reparația apeductului							
	* <i>CS Cotiugenii Mici</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>CS Biruința</i>	Comuna Biruința					
	* <i>CS Sîngerei</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>CS Drăgănești</i>	Comuna Drăgănești					
	* <i>CS Pepeni</i>	Comuna Pepeni					
3.11.2. Reparația rețelei de canalizare			2021-2028	5,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Lungime rețea canalizare reparată
	* <i>CS Sîngerei</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>CS Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
	* <i>CS Biruința</i>	Comuna Biruința					
	* <i>CS Bilicenii Vechi</i>	Comuna Bilicenii Vechi					
	* <i>CS Drăgănești</i>	Comuna Drăgănești					

	* <i>CS Pepeni</i>	Comuna Pepeni	2021-2028	24,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Lungime rețea apă și canalizare construită
	* <i>OMF Ciuciueni</i>	Comuna Ciuciueni					
3.11.2. Racordarea la rețeaua de apă și canalizare							
	* <i>OS Mîndreștii Noi</i>	Comuna Biliceni Noi					
	* <i>OS Brejeni</i>	Comuna Ciuciueni					
	* <i>OS Biliceni Noi</i>	Comuna Biliceni Noi					
	* <i>OS Țiplețești</i>	Comuna Alexandreni					
	* <i>OS Alexeuca</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>OS Cozești</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>OS Biliceni Noi</i>	Comuna Biliceni Noi					
	* <i>OMF Mărinești</i>	Comuna Sîngerei Noi					
	* <i>OMF Bursuceni</i>	Comuna Bursuceni					
	* <i>OS Izvoare</i>	Comuna Izvoare					
	* <i>OMF Heciul Vechi</i>	Comuna Alexandreni					
	* <i>OMF Grigorești</i>	Comuna Alexandreni					
3.11.4. Racordarea edificiilor medicale la rețeaua de gaze naturale							
	* <i>OMF Dumbrăvița</i>	Comuna Dumbrăvița	2021-2028	14,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Lungime rețea alimentare cu gaze naturale construită
	* <i>OS Vranești</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>OMF Mărinești</i>	Comuna Sîngerei Noi					
	* <i>OS Izvoare</i>	Comuna Izvoare					
	* <i>CS Pepeni</i>	Comuna Pepeni					
	* <i>CS Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
	* <i>OS Cozești</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>OMF Octeabriscoe</i>	Comuna Țambula					
	* <i>OMF Grigorăuca</i>	Comuna Grigorăuca					
	* <i>CS Copăceni</i>	Comuna Copăceni					
	* <i>OS Coada Iazului</i>	Comuna Biliceni Vechi					

	* <i>OS Țambula</i>	Comuna Țambula					
	* <i>OMF Ciuciuieni</i>	Comuna Ciuciuieni					
	* <i>OMF Heciul Nou</i>	Comuna Heciul Nou					
	* <i>OS Țiplești</i>	Comuna Alexandreni					
	* <i>OMF Prepeleța</i>	Comuna Prepeleța					
	* <i>OS Marașești</i>	Comuna Cubolta					
	* <i>OMF Sl.Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
	* <i>OMF Bursuceni</i>	Comuna Bursuceni					
	* <i>OMF Cotiujenii Mici</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>OMF Ciuciuieni</i>	Comuna Ciuciuieni					
	3.12. Dotarea cu echipament, dispozitive medicale și mobilier a instituțiilor						
	3.11.1. Dotarea cu dispozitive medicale						
	* <i>CS Sîngerei (dispozitiv ultrasonografic)</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>CS Sîngerei (analizor imunologic)</i>	Orașul Sîngerei					
	* <i>CS Rădoaia</i>	Comuna Rădoaia					
	* <i>CS Copăceni</i>	Comuna Copăceni					
	* <i>CS Biliceni Vechi</i>	Comuna Biliceni Vechi					
	* <i>CS Pepeni</i>	Comuna Pepeni					
	* <i>CS Flămînzani-Coșcodeni</i>	Comuna Flămînzani					
	* <i>CS Biruința (analizor biochimic)</i>	Orașul Biruința					
	* <i>OS Tăura Veche/Tăura Noua</i>	Comuna Tăura					
	* <i>CS Cotiujenii Mici</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
	* <i>OMF Octeabriscoe</i>	Comuna Țambula					
	* <i>OMF Ciuciuieni</i>	Comuna Ciuciuieni					
	* <i>OMF Sîngerei Noi</i>	Comuna Sîngerei Noi					
	* <i>CS Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
			2021-2028	14,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Număr dispozitive medicale achiziționate

3.12.2. Dotarea cu mobilier a instituțiilor medicale		2021-2028	1,6 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Numărul unităților de mobilier achiziționat
* <i>OMF Dumbrăvița</i>	Comuna Dumbrăvița					
* <i>OS Gura Oituz</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
* <i>OMF Octeabriscoe</i>	Comuna Țambula					
* <i>OMF Slobozia Chișcăreni</i>	Comuna Chișcăreni					
* <i>OS Tăura Nouă/OS Tăura Veche</i>	Comuna Tăura Veche					
3.12.3. Dotarea cu transport sanitar a instituțiilor medicale		2021-2028	12,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Numărul unităților de transport sanitar achiziționat
* <i>CS Sîngerei pentru CSPT și CCSM</i>	Orașul Sîngerei					
* <i>CS Biruința</i>	Orașul Biruința					
* <i>CS Sîngerei Noi</i>	Comuna Sîngerei Noi					
* <i>CS Copăceni</i>	Comuna Copăceni					
* <i>OMF Iezărenii Vechi</i>	Comuna Iezărenii Vechi					
* <i>OMF Heciul Nou</i>	Comuna Heciul Nou					
* <i>OMF Dobrudja</i>	Comuna Dobrudja					
* <i>OMF Prepeșița</i>	Comuna Prepeșița					
* <i>SAMU Sîngerei (transport sanitar specializat)</i>	Orașul Sîngerei					
* <i>AMU Biruința (transport sanitar specializat)</i>	Orașul Biruința					
* <i>AMU Coșcodeni (transport sanitar specializat)</i>	Comuna Coșcodeni					
* <i>AMU Pepeni (transport sanitar specializat)</i>	Comuna Pepeni					
* <i>AMU Dragănești (transport sanitar specializat)</i>	Comuna Dragănești					
* <i>CS Sîngerei pentru CSPT și CCSM</i>	Orașul Sîngerei					
3.13. Diversificare serviciilor medicale		2021-2028	4,0 mln	Compania Națională de Asigurări în Medicină, Consiliul Raional/ Consiliul Local, USAID și alții finanțatori	Directorii instituțiilor medico- sanitare publice locale, Primarii localităților	Numărul farmaciilor deschise
* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Grigorauca					
* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Copăceni					
* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Cotiujenii Mici					
* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Dumbrăvița					
* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Heciul Nou					

		* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Octiabriscoe					
		* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Bursuceni					
		* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Izvoare					
		* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Iezareni Noi					
		* <i>Susținerea deschiderii unei farmacii</i>	Comuna Dobruja Veche					
Asigurarea unui nivel de trai decent pentru grupurile sociale vulnerabile și tinere	3.14. Deschiderea unor centre comunitare de asistență pentru persoanele în etate:			2021-2028	56,0 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR	1 centru deschis
	* <i>or. Sîngerei</i> * <i>or. Biruința</i> * <i>s. Copăceni</i> * <i>s. Izvoare</i>							
	3.15. Amenajarea înțărilor și infrastructurii de acces pentru persoanele cu necesități speciale în toate instituțiile de stat, inclusiv a instituțiilor de învățământ			2021-2028	4,0 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR, Primăriei	Nr. intrări amenajate
	3.16. Dotarea DASPF conform necesităților și serviciilor sociale prestate.			2021-2028	2,0 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR	Nr. unități echipament procurat
	3.17. Deschiderea centrelor de zi multifuncționale destinate persoanelor defavorizate.			2021-2028	12,0 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR	Nr. centre deschise
	3.18. Extinderea rețelei serviciilor sociale în localitățile rurale și pilotarea serviciilor sociale noi în parteneriat cu prestatorii privați			2021-2028	4,0 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR, Primăriei	Nr. servicii sociale

		3.19. Susținerea inițiativelor de antreprenoriat social	2021-2028	1,5 mln	BL, BR, donator, Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale și Familiei	CR, Primării	Nr. inițiative de dezvoltate
--	--	--	-----------	----------------	---	--------------	------------------------------

Obiectiv Strategic 4.

Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural al raionului

Nr d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
	Dezvoltarea activităților culturale	4.1. Reparația capitală a Casei de Cultură din localitățile: <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei - Casa Raională de Cultură „Nicolae Iorga” ➤ s. Alexandreni ➤ s. Copăceni ➤ s. Heciul Vechi ➤ s. Grigorești ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Țiplețești ➤ s. Țiplești ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Slobozia-Măgura ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Cubolta ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Izvoare ➤ s. Coadă Iazului ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	315 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. imobile renovate

	<p>4.2. Dotarea Casei de Cultură cu tot echipamentul tehnic și mobilier necesar unei bune funcționări</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei - Casa Raională de Cultură „Nicolae Iorga” ➤ s. Alexandreni ➤ s. Heciul Vechi ➤ s. Grigorești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Pepenii ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Țiplețești ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Țiplești ➤ s. Bălășești ➤ s. Slobozia-Măgura ➤ s. Copăcenii ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	150 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. imobile renovate
	<p>4.3. Extinderea rețelelor de utilități publice la edificiile culturale din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Pepenii ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Copăcenii 	2021-2028	5,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. imobile conectate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciueni 					
	<p>4.4. Promovarea artistică a interpreților și dansatorilor, cultivarea și afirmarea talentelor în domeniul muzicii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciueni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	2,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. talente promovate
	<p>4.5. Reparație capitală a bibliotecilor publice pentru copii din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bursuceni ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești 	2021-2028	6,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. imobile renovate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Cotiujenii Mici 					
	<p>4.6. Actualizarea fondului de carte a bibliotecii publice pentru copii din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bursuceni ➤ s. Copăceni ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Drăgănești ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Biliceni Vechi 	2021-2028	1,5 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. cărți achiziționate
	<p>4.7. Dotarea bibliotecii cu noi calculatoare conectate la rețeaua internet și crearea serviciilor multimedia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bursuceni ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Drăgănești 	2021-2028	700 mii	BL, BR, alte surse	CR, Primari, Directori instituții	Nr. calculatoare achiziționate
Dezvoltarea infrastructurii de odihnă și agrement	<p>4.8. Amenajarea și întreținerea stadionului central din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca 	2021-2028	75,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. stadioane amenajate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelești ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>4.9. Amenajarea și dotarea a terenurilor de joacă pentru copii în perimetrul localităților:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiușeni Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorașca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepelești ➤ s. Rădoia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	100 mln	BL, BR, alte surse	Primari	Nr. terenuri de joacă amenajate

	<p>4.10. Construcția unui teren de sport multifuncțional/minifotbal în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Ciuciueni ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Drăgănești ➤ s. Prepeșița ➤ s. Copăceni 	2021-2028	70,0 mln	BL, BR, alte surse	Primari	Nr. terenuri amenajate
	<p>4.11. Construcția unei săli de sport în localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bilicenii Vechi 	2021-2028	1,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. săli sportive
	<p>4.12. Menținerea activității echipelor sportive de amatori (fotbal, volei, etc.) și dotarea lor cu echipament sportiv necesar din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Bilicenii Noi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiușenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare 	2021-2028	8,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. echipe sportive

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeleța ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>4.13. Elaborarea și implementarea unui sistem de măsuri pentru amenajarea și îngrijirea tuturor zonelor verzi, de odihnă și agrement de pe teritoriul localităților:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeleța ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 	2021-2028	50,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. zone verzi amenajate

Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural	<p>4.14. Menținerea și organizarea activităților colectivelor artistice de amatori (muzică, dans, etc.) atât rationale, cât și din localitățile:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Prepețița ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Drăgănești ➤ s. Copăceni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Biliceni Vechi 	2021-2028	3,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. activități organizate
	<p>4.15. Asigurarea colectivelor artistice cu instrumente, aparataj și costumație necesară:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi 	2021-2028	25,0 mln	BL, alte surse	CR, Primari	Nr. echipament procurat

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	4.16. Promovarea tinerilor talentați din raion prin susținerea participării lor la diferite concursuri, festivaluri la nivel național și internațional.	2021-2028	4,0 mln	BL, alte surse	CR, Primari	Nr. activități
	4.17. Înființarea unui Centru pentru tineri în localitățile: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s.Bilicenii Vechi 	2021-2028	4,0 mln	BL, alte surse	CR, Primari	Nr. tinerilor beneficiari
	4.18. Încurajarea activităților meșteșugărești artisanale pe raza întregului raion.	2021-2028	4,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. activități
	4.19. Dezvoltarea infrastructurii muzeale: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi – amenajarea muzeului etnografic în aer liber ➤ s. Sloveanca - înființarea Muzeului de Istorie Etnografie ➤ s. Ciuciuieni - înființarea Muzeului de Istorie și Etnografie ➤ s. Drăgănești - înființarea Muzeului de Istorie și Etnografie ➤ s. Bălășești - înființarea Muzeului de Istorie și Etnografie ➤ s. Coșcodeni - renovarea edificiului muzeului ➤ s. Chișcăreni - restaurarea și refuncționalizarea Casei Casso ➤ s. Cubolta - Restaurarea și refuncționalizarea Conacului Leonard 	2021-2028	90,0 mln	BL, BR, FNDR, alte surse	CR, Primari	Nr. muzee înființate/ renovate
	4.20. Organizarea și petrecerea evenimentelor cultural-artistice și sportive în localitățile: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Alexandreni ➤ s. Heciul Vechi ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Grigorești ➤ s. Prepelița ➤ s. Izvoare ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Drăgănești ➤ s. Heciul Nou 	2021-2028	15,0 mln	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. activități

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Țiplețești ➤ s. Țiplești ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Copăceni ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Ciuciuieni 					
		4.21. Identificarea și promovarea produselor tradiționale locale: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Prepeșița ➤ s. Drăgănești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Copăceni ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	50 mii	BL, BR, alte surse	CR, Primari	Nr. activități

Obiectiv Strategic 5.

Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale

Nr d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
		5.1. Proiectarea și implementarea sistemului de colectare, transportare și depozitare a deșeurilor <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni 	2021-2028	46,0 mln	BL, BR, alte surse	CR Primar, CL, Grupul de lucru	m ² deșeuri colectate

Crearea sistemului de gestionarea deșeurilor în conformitate cu standardele moderne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	5.2. Elaborarea și implimentarea unui mecanism raional de avertizare și sancționare a persoanelor care încalcă regulile de depozitare a deșeurilor casnice. <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bilicenii Vechii 	2021-2022	50,0 mii	BL, alte surse	Primar	Mecanism elaborat
	5.3. Proiectarea și construcția platformelor de colectare selectivă (reciclabile) a deșeurilor. <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Bursuceni ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Drăgănești ➤ s. Copăceni ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	15,0 mln	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr. platforme amenajate

		5.4. Lichidarea gunoiștilor neautorizate din raion	2021-2026	1,2 mln	BL, alte surse	Primarii	Nr. gunoiști lichidate
		5.5. Instalarea tomberoanelor în localitățile: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi ➤ s. Copăceni ➤ s. Bilicenii Vechi 	2021-2028	5,0 mil	BL, BR, alte surse	Primar, CR	Nr. tomberoane achiziționate
		5.6. Curățirea și adâncirea albiei râului Ciulucul Mare și a afluenților săi.	2021-2028	1,5 mln	BL, alte surse	Primar	Nr. campanii desfășurate
	Asigurarea unui mediu sănătos și ecologic	5.7. Organizarea bilunarelor ecologice (curățire, amenajare și înverzire a spațiilor publice) <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Alexandreni ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	1,0 mln	BL, alte surse	Primari	Nr. bilunare organizate
		5.8. Curățirea canalelor de scurgere și amenajarea spațiilor verzi în intravilan: <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Copăceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Pepeni ➤ s. Bălășești ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi 	2021-2028	20,0 mil	BL, alte surse	Primar, CL	Km canale curățate Nr. spații verzi amenajate

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 					
	<p>5.9. Reabilitarea perdelor forestiere de protecție</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Copăceni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Pepeni ➤ s. Bălășești ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Drăgănești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	15,0 mil	BL, BR, alte surse	Primar, CR, Grupul de lucru	Suprafață plantată
	<p>5.10. Stoparea eroziunii solului, plantarea de arbori și arbuști în zonele supuse riscului alunecărilor de teren</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Copăceni ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi ➤ s. Drăgănești ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Cubolta ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	20,0 mil	BL, BR, alte surse	Primar, CR, Grupul de lucru	Suprafață plantată

Informarea și instruirea locatarilor despre protecția mediului	5.11. Informarea populației asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate ➤ s. Bălășești ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Bursuceni ➤ s. Pepeni ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești	2021-2028	50 mii	BL, FEN, alte surse	Primar, CR, Grupul de lucru	Nr. pers. informate
	5.12. Marcarea fântânilor publice din raiona în funcție de indicii de calitate a apei, actualizarea pașapoartelor	2021-2028	300 mii	BL, FEN, alte surse	Primar, CR, Grupul de lucru	Nr. fântâni marcate
	5.13. Implementarea programelor de educație ecologică a copiilor, tinerilor etc. ➤ s.Bălășești ➤ s.Bursuceni ➤ s.Grigorăuca ➤ s.Drăgănești ➤ s.Dumbrăvița ➤ s.Copăceni ➤ s.Cotiujenii Mici ➤ s.Bilicenii Vechi ➤ s.Ciuciuieni	2021-2028	200 mii	BL, BR, alte surse	Primar, CR, Grupul de lucru	Nr. pers. informate

Obiectiv Strategic 6.

Implementarea în activitatea APL a unui sistem instituțional modern și transparent, implicarea civică în dezvoltarea localității și în procesul decizional

Nr. d/o	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de monitorizare
		6.1. Organizarea regulată sau periodică, (după caz) a audierilor publice, dezbaterilor adunărilor cu localnicii pe marginea temelor și problemelor localităților: ➤ or. Sîngerei	2021-2028	400 mii	BL, BR,	Primar, CR	Nr. audieri organizate

Asigurarea transparenței în activitatea APL	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepeșița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	6.2. Menținerea și suplینirea panourilor informative de pe teritoriul raionului	2021-2028	250 mii	BL, alte surse	Secretarul CL	Nr. panouri
	6.3. Elaborarea și lansarea paginii Web. a tuturor localităților din raion și a paginilor de pe rețelele de socializare	2021-2028	35 mii	BL, alte surse	Primar	Nr. pagini web. Nr. pagini pe rețelele de socializare
	6.4. Organizarea de către Primărie/Consiliul Raional sau participarea funcționarilor publici la cursuri de calificare în administrare publică: <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexăndreni ➤ s. Bălășești 	2021-2028	5,0 mln	BL, BR alte surse	Primar, CR	Nr. persoane instruite

Dezvoltarea capacităților de atragere și planificarea finanțelor	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngerei Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>6.5. Întărirea capacităților funcționarilor publici abilitați în atragerea investițiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ or. Sîngerei ➤ s. Alexandreni ➤ s. Bălășești ➤ s. Biliceni Noi ➤ s. Biliceni Vechi ➤ s. Bursuceni ➤ s. Chișcăreni ➤ s. Ciuciuieni ➤ s. Copăceni ➤ s. Coșcodeni ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Dobrogea Veche 	2021-2028	5,0 mln	BL, BR, alte surse	Primar, CR	Nr. pers. instruite

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Drăgănești ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Izvoare ➤ s. Pepeni ➤ s. Prepețița ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Țambula 					
	<p>6.6. Stabilirea unor parteneriate, înfrățiri cu Stabilirea unor parteneriate, înfrățiri cu ei, în vederea soluționării unor probleme comune (măsurile culturale, schimb de experiență, proiecte transfrontaliere, etc.)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ s. Bălășești ➤ s. Bursuceni ➤ s. Grigorăuca ➤ s. Pepeni ➤ s. Tăura Veche ➤ s. Rădoaia ➤ s. Sîngereii Noi ➤ s. Dumbrăvița ➤ s. Copăceni ➤ s. Drăgănești ➤ s. Heciul Nou ➤ s. Cotiujenii Mici ➤ s. Cubolta ➤ s. Iezărenii Vechi ➤ s. Bilicenii Vechi ➤ s. Ciuciuieni 	2021-2028	1,5 mil	BL, BR, alte surse	Primar, CR	Nr. parteneriate

Obiectiv Strategic 7.

Dezvoltarea și consolidarea sectorului de tineret

contribuind astfel la crearea unui mediu adecvat pentru a asigura evoluția fiecărui tânăr în plan personal și profesional, inclusiv a celor din grupurile cu oportunități reduse.

Prioritatea 1. Politici publice adaptate necesităților tinerilor: creșterea nivelului de participare a tinerilor d activități comunitare

Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare
Organizarea anuală de consultări și focus-grupuri cu tinerii din mediul urban și rural	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Realizarea unui calendar anual de consultări în toate localitățile raionului. ☒ Implicarea tinerilor din mediul rural și urban, inclusiv grupuri vulnerabile (tineri cu dizabilități, NEET etc.). ☒ Pregătirea și distribuirea materialelor informative despre procesul decizional local. ☒ Analiza feedback-ului tinerilor și integrarea recomandărilor în planurile locale. 	2026-2028	50 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA, UNICEF)
Elaborarea și actualizarea documentelor de politici publice locale (planuri, bugete) cu implicarea tinerilor și integrarea recomandărilor lor	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Organizarea atelierelor de lucru cu reprezentanți ai tinerilor pentru fiecare document strategic (bugete, planuri de dezvoltare). ☒ Crearea unui ghid simplificat de participare pentru tineri. ☒ Publicarea drafturilor și colectarea feedback-ului online și offline. ☒ Monitorizarea implementării recomandărilor incluse. 	2026-2028	50 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA, CIR PRO BONO)
Instruirea a minim 3 angajați APL pe an în domeniul implicării tinerilor și evaluării politicilor locale	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Organizarea de cursuri și workshop-uri în domeniul tineretului și educației civice. ☒ Dezvoltarea modulelor online pentru instruire continuă. ☒ Crearea unui registru al angajaților instruiți și raportarea anuală a progresului. 	2026-2028	15 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA, CIR PRO BONO)

Prioritatea 2. Dezvoltarea serviciilor și structurilor de tineret: asigurarea accesului tinerilor la o gamă ce contribuie la formarea cunoștințelor, abilităților, deprinderilor, atitudinilor și comportamentelor necesare pentru societate

Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare
Consolidarea Centrului Raional de Tineret Sîngerei și dotarea lui	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Amenajarea spațiilor Centrului cu mobilier, echipamente IT și materiale educaționale. ☒ Angajarea personalului necesar: coordonatori, psihologi, instructori. ☒ Lansarea oficială a Centrului și promovarea serviciilor în comunitate. 	2026-2028	200 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC)
Organizarea anuală a minim 12 activități recreative, culturale, sportive și educative pentru tineri	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Elaborarea unui calendar anual de evenimente și campanii tematice. ☒ Colaborarea cu școli, ONG-uri și grupuri neformale locale pentru co-implementare. ☒ Monitorizarea participării tinerilor și evaluarea satisfacției acestora după fiecare activitate. 	2026-2028	300 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)
Formarea și instruirea lucrătorilor de tineret în implementarea eficientă a serviciilor (minim 20 zile de training/an)	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Organizarea de traininguri specializate pentru lucrătorii de tineret, inclusiv în domeniul voluntariatului, leadershipului și antreprenoriatului. ☒ Dezvoltarea unui plan anual de perfecționare profesională. ☒ Evaluarea anuală a performanței și a feedback-ului tinerilor privind activitatea lucrătorilor. 	2026-2028	60 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)
Susținerea grupurilor neformale și ONG-urilor locale prin finanțare și mentorat	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Lansarea unui mecanism de granturi mici pentru proiecte de tineret. ☒ Organizarea de sesiuni de mentorat și consultanță pentru grupurile neformale și ONG-uri. ☒ Monitorizarea rezultatelor și publicarea unui raport anual al activităților finanțate 	2026-2028	450 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)

Prioritatea 3. Abilitarea economică a tinerilor: sporirea bunăstării tinerilor și asigurarea unei

Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare
Organizarea de sesiuni de informare și ghidare în carieră pentru tinerii 14-35 ani	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Colaborarea cu Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă și agenții locali de recrutare. ☒ Organizarea de târguri de carieră și sesiuni de orientare profesională în școli și centre comunitare. ☒ Crearea unui portal online cu informații despre oportunități de muncă și stagii. 	2026-2028	60 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)
Implementarea programelor locale de dezvoltare a abilităților antreprenoriale și digitale (inclusiv IT)	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Organizarea de cursuri și workshop-uri pentru tineri în domeniul antreprenoriatului și IT. ☒ Identificarea mentori-ilor locali și specialiști în afaceri pentru sesiuni practice. ☒ Dezvoltarea de proiecte pilot de afaceri locale conduse de tineri. 	2026-2028	60 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)
Facilitarea accesului tinerilor la programe naționale și internaționale de finanțare și mentorat pentru inițierea afacerilor	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Informarea tinerilor despre programele disponibile și termenele de aplicare. ☒ Organizarea de sesiuni de consiliere și elaborare de planuri de afaceri. ☒ Asigurarea accesului la fonduri și mentorat continuu pe durata proiectului. 	2026-2028	150 000	Bugetul local și programe naționale (ANT, MEC, UNFPA)
Monitorizarea și raportarea anuală a rezultatelor programelor de antreprenoriat pentru tineri	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Colectarea datelor despre tinerii care au participat la programe și progresul lor. ☒ Publicarea unui raport anual privind impactul programelor. ☒ Evaluarea eficienței fondurilor alocate și ajustarea programelor pentru anul următor. 	2026-2028		

7. IMPACTUL IMPLIMENTARII PLANULUI DE DEZVOLTARE

Mai jos sunt enumerate cele mai importante rezultate pe care Planul le va avea asupra comunității, prezentate separat pe fiecare ramură:

7.1. Infrastructura

Cu ajutorul proiectelor și dezvoltare implementate, comunicațiile rutieră ce facilitează accesul înspre și dinspre localitate vor fi aduse la standardele UE, iar rețelele de apă, precum și cele de apă uzată vor conecta întreaga populație și agenții economici care își vor desfășura activitatea în cadrul localității. Calitatea apei și prestarea serviciilor de apă și canalizare vor întruni condițiile directivelor UE, conform procesul de regionalizare consimțit de R. Moldova. De asemenea, desfășurarea activităților economice trebuie să respecte exigenței impuse Republicii Moldova în privința impactului asupra mediului.

7.2. Mediul economic

O relansare economică a localității este una dintre prioritățile planului de dezvoltare. Proiectele identificate și analizate fiind orientate către o revenire în acest sens. De exemplu, promovarea turismului, a antreprenoriatului și parteneriatelor de tip public-privat vor schimba profilul economic a localității prin intermediul proiectului “Orizontul Europa”. Stabilitatea și bunăstarea în familiile comunității vor fi posibil de atins printr-o conștiință rațională și responsabilizare economică. Mai mult, acțiunile și activitățile economice anticipate vor avea ca efect creșterea gradului de ocupare al forței de muncă, ce vor duce la creșterea veniturilor și, implicit, a consumului în localitate, ducând la un bum economic la nivel local.

7.3. Impactul social, cultural și educațional

Prin implementarea etapizată a planului de dezvoltare se urmărește dezvoltarea domeniilor următoare: social, cultural și educativ. Planul este orientat atât către infrastructura de susținere a acestor domenii, cât și asupra activităților specifice dezvoltare în cadrul acestei strategii. O sarcină aparte a acestei este susținere a ONG-urilor din domeniile social, culturale și de educație (capabile să implementeze proiecte împreună cu mediul de afaceri), precum și implicarea activă a societății civile. De asemenea, conceptul strategic susține, alături de administrație, implicarea societății civile la actul decizional, prin ONG-uri.

Crearea unui parteneriat de tip școală - mediu de afaceri va ajuta la creșterea capacității de adaptare a tinerilor la piața muncii și dezvoltarea spiritului antreprenorial al acestora.

7.4. Turism

Cu un potențial pe termen lung și cu implicații economice pozitive, planul de dezvoltare aduce în prim plan turismul rural. Proiectele de marketing ce ar veni să susțină turismul rural, măsurile și facilitățile de finanțare pentru accesarea fondurilor pentru dezvoltarea de capacități de dezvoltare a turismului vor deschide calea spre investitori. Planul de dezvoltare își propune transformarea localității într-un atractivă din punct de vedere a investițiilor în activități recreative și în infrastructură rurală.

8. ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE

Capitol nou

Glosar de termeni

Aducțiune	<i>parte a sistemului public de alimentare cu apă, constituit din rețeaua de conducte cuprinsă între punctul de captare și rețelele publice de transport sau de distribuție a apei;</i>
Aglomerare umană	<i>zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt suficient de concentrate pentru a face posibilă colectarea apelor uzate orășenești și dirijarea lor spre o stație de epurare sau spre un punct final de evacuare;</i>
Alimentare cu apă	<i>totalitatea activităților și lucrărilor efectuate în scopul captării, tratării, transportării, înmagazinării și distribuiri apei potabile către consumatori;</i>
Apă potabilă	<i>apă destinată consumului uman, direct sau indirect, timp îndelungat fără a-i prejudicia sănătatea;</i>
Ape de suprafață	<i>ape stătătoare și ape curgătoare de la suprafața solului;</i>
Ape subterane	<i>ape care se află sub suprafața solului în zona de saturație și în contact direct cu solul sau cu subsolul;</i>
Ape uzate	<i>ape ce provin din activități casnice, sociale și economice, conținând poluanți sau reziduuri care îi alterează caracteristicile fizice, chimice și bacteriologice inițiale;</i>
Ape industriale uzate	<i>apele uzate care provin din spațiile utilizate în scopuri comerciale sau industriale altele decât apele menajere uzate sau apele de scurgere (apă uzată care provine din procesul industrial de producție);</i>
Ape menajere uzate	<i>ape uzate provenite din folosirea apei în gospodăria, instituții publice și servicii, care provin din metabolismul uman, din activități menajere și igienico - sanitare și care sunt deversate în sistemul de canalizare;</i>
Ape urbane uzate	<i>ape menajere uzate sau amestec de ape menajere uzate cu ape industriale uzate și/sau ape de scurgere;</i>

Branșament de apă	<i>parte din rețeaua publică de alimentare cu apă care asigură legătura între rețeaua de distribuție și rețeaua interioară a unei incinte sau a unei clădiri;</i>
Consumator	<i>persoană fizică sau juridică, care beneficiază de servicii publice de alimentare cu apă și de canalizare în baza unui contract încheiat cu operatorul;</i>
Epurare corespunzătoare	<i>epurarea apelor uzate prin orice proces și/sau sistem, care după evacuarea apelor uzate permite receptorilor să îndeplinească obiectivele relevante de calitate prevăzute în normele tehnice și în avizele și autorizațiile de gospodărire a apelor în vigoare;</i>
Epurare primară	<i>epurarea apelor uzate printr-un proces fizic și/sau chimic, care implică decantarea materiilor în suspensie sau prin alte procedee în care CBO5 al apelor uzate influente este redus cu cel puțin 20%, iar materiile în suspensie, cu cel puțin 50%;</i>
Epurare secundară	<i>epurarea apelor uzate printr-un proces biologic cu decantare secundară sau printr-un alt procedeu, care permite respectarea condițiilor prevăzute în regulamente în vigoare;</i>
Operator	<i>serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare în baza unui contract;</i>
Plan de alimentare cu apă și sanitație (PAAS)	<i>document de planificare a investițiilor pentru dezvoltarea pe termen lung a infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație, elaborat pentru o anumită regiune, raion sau localitate (municipiu, oraș, sat, comună), astfel încât să se potrivească perfect cu sistemele existente și cu disponibilitățile și constrângerile ce vizează sursele de apă locale și cu prevederile legislației în vigoare;</i>
Resurse de apă	<i>ape de suprafață, ape subterane și precipitații atmosferice căzute pe teritoriul Republicii Moldova;</i>
Rețea de canalizare	<i>construcție din canale colectoare, construcții-anexă etc., care asigură colectarea și transportul apei de canalizare la stația de epurare;</i>
Sistem public de alimentare cu apă	<i>ansamblu de instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice prin care se realizează serviciul public de alimentare cu apă și cuprinde următoarele componente: captări, aducțiuni, stații de tratare, stații de pompare cu sau fără hidrofor, rezervoare de înmagazinare, rețele publice de transport al apei, rețele publice de distribuție a apei;</i>

Acronime și abrevieri

AA	Alimentarea cu apă
AAC	Alimentarea cu apă și canalizare
ADR	Agenția pentru Dezvoltare Regională
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
APL	Autoritate publică locală
CBTM	Cadrul bugetar pe termen mediu
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MDL	Moneda națională, Leu moldovenesc
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OpR	Operator Regional

Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Sîngerei reprezintă un document elaborat în scopul identificării potențialului unității administrativ-teritoriale în soluționarea multiplelor probleme ce stau în fața raionului pentru perioada 2021 – 2028. Scopul actualizării Strategiei de dezvoltare social-economică a raionului Sîngerei reprezintă stabilirea unor căi clare de dezvoltare a sectorului de aprovizionare cu apă și canalizare pentru a asigura accesul populației la servicii calitative și accesibile. Strategia actualizată reprezintă un instrument operațional în planificarea raională cu menirea de a spori capacitatea autorităților publice locale în elaborarea unor proiecte durabile și crearea condițiilor pentru dezvoltarea domeniului Alimentării cu Apă și Canalizării.

Prezentul document este elaborat cu asistența metodologică și financiară din partea proiectului GIZ "Modernizarea Serviciilor Publice Locale" în scopul actualizării Strategiei de dezvoltare social - economice a raionului Sîngerei în sectorul de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare și este propus de a fi atașat la strategia dată sub formă de anexă. Capitolul AAC este elaborat pentru perioada 2022 – 2028.

La elaborarea capitolului AAC a fost utilizată metodologia de planificare strategică bazată pe prioritățile naționale de dezvoltare a sectorului, corelate cu prioritățile regionale și în rezultat cu prioritățile locale ale raionului Sîngerei. Actualizarea documentului s-a desfășurat cu implicarea activă a reprezentanților autorităților publice locale de nivelul I și II, a instituțiilor abilitate cu atribuții în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare, a instituțiilor sociale și a sectorului asociativ. Componenta Grupului Local, creat prin dispoziția președintelui raionului (**Anexa 1**), a alcătuit nucleul de bază al elaborării acestui document. Elaborarea documentului s-a bazat pe indicatori calitativi și cantitativi furnizați de APL I (**Anexa 3**) și informația de ordin statistic de Direcția Economie și atragerea Investițiilor a CR Sîngerei (**Anexa 4**).

Procesul de planificare a fost coordonat de către Agenția de Dezvoltare Regională Nord, care a asigurat promovarea politicilor regionale în domeniu, a asigurat relațiile de colaborare cu părțile implicate pentru sectorul dat.

Partea I. Analiza Situației Curente

1.1. Cadrul legal și de politici

Cadrul legal și de politici

Sectorul de AAC în Republica Moldova este reglementat de următoarele **acte legislative și normative**:

- ➔ *Legea privind administrația publică locală nr. 436 și Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 (din 28.12.2006) includ ca domenii proprii de activitate ale administrației publice locale de nivelul întâi serviciile de alimentare cu apă și canalizare.*
- ➔ *Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303 din 13.12.2013 stabilește cadrul legal pentru înființarea, organizarea, gestionarea serviciului public de AAC, cerințele și condițiile de încheiere a contractului de delegare a gestiunii.*
- ➔ *Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011 stabilește cadrul legal privind gestionarea, protecția și utilizarea eficientă a apelor de suprafață și a apelor subterane, definind două bazine hidrografice (Nistru și Dunărea – Prut - Marea Neagră). Legea are ca scop protecția apei împotriva poluării și stabilește standarde de calitate a mediului. Evacuările de ape uzate din mediul urban și mediul rural sunt, de asemenea, reglementate.*
- ➔ *Legea privind serviciile publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24.10.2002 stabilește cadrul juridic unitar privind înființarea și organizarea serviciilor publice de gospodărie comunală în unitățile administrativ-teritoriale, inclusiv contractarea gestiunii serviciilor publice prin semnarea contractului de concesiune.*
- ➔ *Legea cu privire la apa potabilă nr. 272 din 10.02.1999 reglementează relațiile din domeniul alimentării cu apă potabilă și stabilește norme referitoare la asigurarea persoanelor fizice și juridice cu apă potabilă, la funcționarea sigură a sistemelor de alimentare cu apă potabilă și la calitatea ei, răspunderea pentru încălcări în acest domeniu.*
- ➔ *Legea privind administrarea și deetatizarea proprietății publice nr. 121- XVI din 04.05.2007 definește bunurile domeniului public, modul lor de gestiune inclusive prin concesiune, stabilind că obiect al concesiunii pot fi bunurile sau serviciile comunale.*
- ➔ *Legea metrologiei nr. 19 din 04.03.2016 stabilește structura sistemului național de metrologie, unitățile de măsură permise spre utilizare în Republica Moldova, principiile de administrare în domeniul metrologiei, categoriile de documente normative din domeniul metrologiei legale, precum și cerințele față de mijloacele de măsurare și măsurările din domeniile de interes public.*
- ➔ *Hotărârea Guvernului nr. 1466 din 30.12.2016 pentru aprobarea Regulamentului*

sanitar privind sistemele mici de alimentare cu apă potabilă, stabilește cerințe de sănătate publică față de calitatea apei, alegerea locului de amplasare, amenajare și exploatare a instalațiilor de captare, acumulare și distribuire a apei, precum și a teritoriului aferent și are ca scop reglementarea asigurării alimentării cu apă potabilă sigură a populației din comunitățile mici. Regulamentul se aplică sistemelor mici de alimentare cu apă potabilă, în stare funcțională sau proiectate, care furnizează mai puțin de 200 m³ în medie/zi sau care deservește comunități mai mici de 2.000 persoane și servesc pentru satisfacerea cerințelor populației în apă potabilă și menajeră.

- *Hotărârea Guvernului nr. 934 din 15.08.2007 cu privire la instituirea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate” și în special Anexa 2, reglementează în continuare calitatea apei potabile și stabilește cerințe de monitorizare și de raportare a calității apei.*
- *Hotărârea Guvernului nr. 931 din 20.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele de calitate a apelor subterane, care transpune parțial Directiva UE 2000/60/CE și Directiva 2006/118/CE privind protecția apelor subterane împotriva poluării și a deteriorării prevede cerințe de calitate a apelor subterane, cât și normele privind starea apelor subterane.*
- *Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă stabilește norme de delimitare, creare și funcționare a zonelor de protecție sanitară a prizelor de apă din apele de suprafață și din cele subterane.*
- *Hotărârea Guvernului nr. 950 din 25.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale și este o transpunere parțială a Directivei UE nr. 91/271/CEE privind tratarea apelor urbane reziduale (UWWTD).*
- *Hotărârea Guvernului nr.1063 din 16.09.2016 cu privire la aprobarea Programului Național pentru implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025. Scopul general al acestui Program este îmbunătățirea calității vieții populației și accesului la apă potabilă sigură și sanitație îmbunătățită. Obiectivul general al prezentului Program constă în atingerea indicatorilor țintă la Protocol pentru cele 20 de domenii până în anul 2025. Obiectivele specifice se referă la (1) asigurarea către anul 2025 a distribuției apei potabile sigure în 100% instituții pentru copii și a accesului populației generale la sisteme de apeduct până la 75%; (2) asigurarea în proporție de 100% a accesului populației la sisteme îmbunătățite de sanitație, inclusiv până la 50% la sisteme de canalizare; (3) reducerea cu 50 % a deversărilor apelor uzate neepurate; (4) creșterea până la 80% a ponderii populației care posedă cunoștințe relevante privind siguranța apei potabile, igiena și sănătatea.*
- *Hotărârea de Guvern nr.199 din 20.03.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2028) în scopul dezvoltării sectorului alimentare cu apă și sanitație, creării cadrului necesar pentru asigurarea graduală până în anul 2028 a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării.*

1.1.1. Cadrul național de politici

Principalul document de politici în sectorul AAC este **Strategia de alimentare cu apă și sanitație**, care acoperă perioada anilor **2014-2028**, aprobată prin HG nr. 199 din 20 martie 2014. Obiectivul general al Strategiei îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și canalizare adecvată pentru toate localitățile din Republica Moldova. Conform prevederilor strategiei pentru minim **65%** din populația Republicii Moldova urmează să se asigure servicii **de alimentare cu apă** (până în anul 2020) și **canalizare** (până în 2025).

În sprijinul implementării acestor obiective, Strategia prevede următoarele direcții strategice de reformare a sectorului:

- *Descentralizarea completă a serviciilor publice AAC (APL de nivelul 1 sunt principalele entități responsabile de înființarea, organizarea și controlul funcționării serviciilor publice de AAC);*
- *Promovarea principiilor economiei de piață și atragerea capitalului privat în sector. O investiție într-un astfel de sistem poate fi suportată doar în cazul în care generează suficiente venituri pentru a acoperi toate costurile sistemului;*
- *Autoritățile administrației publice locale, respectiv regionale, sânt responsabile de întocmirea și aprobarea planului de alimentare cu apă și sanitație și a studiilor de fezabilitate;*
- *Angajamentul preliminar al comunităților și al companiilor de apă vizate pentru acoperirea costului serviciilor care urmează să fie prestate (acord sau contract privind tarifele serviciilor);*
- *Extinderea geografică maximă a unei aglomerări nu poate fi mai mare decât zona în care investiția ar fi suportabilă din veniturile celor din zonă care pot să plătească;*
- *Pentru comunitățile rurale cu mai puțin de 2.000 de locuitori, care nu își pot permite operarea unui sistem centralizat, se vor construi sisteme individuale descentralizate de sanitație;*
- *Promovarea oportunităților de regionalizare în sector pentru eficientizarea costurilor și creșterea calității serviciilor prestate. În special, se va urmări (de perspectivă) crea-rea unor companii regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru cel puțin 100 000 de locuitori, cu un prag de excludere a comunităților cu mai puțin de 5 000 de persoane în cazul canalizării și de 500 de persoane în cazul conectării la alimentarea cu apă potabilă.*
- *Atingerea unor standarde manageriale minime (plan de afaceri anual și verificarea performanței) și a performanței operaționale (calitatea serviciilor și declarația privind raportul pozitiv dintre profit și pierderi), astfel încât să fie eligibili pentru eliberarea licenței de operare de către organismul de reglementare;*
- *Profesionalizarea serviciilor de AAC, prin introducerea obligativității licențierii în domeniu;*
- *Prioritizarea investițiilor publice pentru apă și canalizare, în conformitate cu numărul de locuitori. În acest sens, investițiile se prevăd să fie alocate în mod prioritar comunităților urbane mari, unde deja există rețele care trebuie să fie reabilitate și extinse, prin aceasta acoperind într-un termen relativ scurt un număr mai mare de populație care va avea acces la servicii de calitate.*
- *Introducerea corelării strânse și etapizate dintre planificare, proiectare și finanțare în sectorul AAC: elaborarea Planurilor de Aprovizionare cu Apă și Sanitație (PAAS)*

- *pregătirea Studiului de Fezabilitate (SF) – alocarea finanțării;*
- *”Depolitizarea” procesului de aprobare a tarifelor, prin transferul competenței de reglementare tarifară de la APL la Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE);*
- *Încurajarea implementării soluțiilor moderne și descentralizate de sanitație.*

Strategia de Mediu pentru anii 2014-2023, care acoperă perioada anilor **2014-2023**, aprobată prin HG nr. 301 din 24 aprilie 2014, prevede crearea unui sistem eficient de management de mediu, care să contribuie la creșterea calității factorilor de mediu și să asigure populației dreptul la un mediu natural curat, sănătos și durabil prin:

- *asigurarea accesului, până în anul 2023, a circa 80% din populație la sisteme și servicii sigure de alimentare cu apă și a circa 65% la sisteme și servicii de canalizare prin extinderea și dezvoltarea sistemelor regionale de alimentare cu apă și canalizare Soroca – Bălți cu conectarea orașelor Florești, Drochia, Râșcani, Sângerei, Telenești și a localităților rurale adiacente.*

Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (2022 – 2028) aprobată prin HG nr. 40 din 26 ianuarie 2022, în analiza tendințelor de evoluție socio-economică a regiunilor caracterizează Regiunea de Dezvoltare Nord ca regiune cu performanțe sub media națională. Prosperitatea tradițională a Regiunii de Dezvoltare Nord (RD Nord) este în continuă descreștere, fiind puternic influențată atât de factorul demografic (regiunea îmbătrânește cel mai repede dintre toate regiunile), cât și de factorul geografic (regiunea este cea mai îndepărtată de mun. Chișinău).

Strategia conține prevederi importante la dezvoltarea sectorului ACC.

Obiectiv general 2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii are ca țintă:

- *Dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă – **minim 80%**;*
- *Dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare – **minim 50%**.*

Strategia concluzionează că fără o abordare eficientă de regionalizare a operatorilor existenți de utilități publice, atingerea dezideratelor asumate nu este posibilă sau va implica costuri exagerat de mari.

SNDR va asigura tranziția spre un nou concept de dezvoltare regională, bazându-se pe anumite principii de implementare printre care și:” **Politica națională de dezvoltare regională se va concentra pe prioritizarea proiectelor investiționale cu impact regional sporit (cel puțin 20 mii locuitori), astfel încurajând cooperarea intercomunitară și regionalizarea serviciilor publice**”.

SNDR prevede îndreptarea spre următoarele direcții prioritare:

- a) Sprijinirea dezvoltării infrastructurii edilitare de bază (aprovizionarea cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate) prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii locuitori).**
- b) Sprijinirea transformării graduale a operatorilor de utilități publice din orașele – centre raionale în operatori regionali care vor acoperi cu servicii și localitățile rurale proxime, aflate într-o rază de 5- 30 kilometri depărtare.**

1.1.2. Cadrul regional de politici

Strategiile de Dezvoltare ale Regiunilor și Planurile Operaționale regionale au fost substituite cu Programe Operaționale Regionale care au menirea să eficientizeze procesul de prioritizare a intervențiilor la nivel de regiuni. Astfel a fost aprobat prin Decizia Consiliului pentru Dezvoltare regională Nord nr.3 din 28.02.2022 Programul Operațional Regional Nord pentru 2022 – 2024 (POR). Conform obiectivului general 2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii - accesul populației la infrastructura de apă, canalizare și gestionarea deșeurilor continuă să fie o provocare majoră pentru RDN.

POR confirmă prioritățile SNDR:

- 1. Sprijinirea dezvoltării infrastructurii edilitare de bază (aprovizionarea cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate) prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii locuitori).**
- 2. Sprijinirea transformării graduale a operatorilor de utilități publice din orașele – centre raionale în operatori regionali care vor acoperi cu servicii și localitățile rurale proxime, aflate într-o rază de 5-30 kilometri depărtare.**

Indicatorii de impact are ca țintă:

- Sporirea accesului populației la servicii publice de apeduct din surse sigure de apă – **minim 60%**;
- Sporirea accesului populației la servicii publice de canalizare – **minim 25%**.

1.1.3. Cadrul Instituțional

În prezent, la nivel național actorii cheie în procesul de reglementare și dezvoltare a sectorului AAC sunt Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) și Ministerul Sănătății. Tot la nivel central, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale este organul principal responsabil de conceptualizarea, aprobarea documentelor de politici, coordonarea implementării politicii de dezvoltare regională a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională și monitorizarea modului de implementare.

Donatorii și instituțiile financiare internaționale constituie o sursă importantă de finanțare a sectorului. Principalii reprezentanți în sectorul AAC în Republica Moldova sunt: Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Agenția Austriei pentru Dezvoltare, Banca Mondială, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană pentru Investiții, Uniunea Europeană (UE), etc.

La nivel regional Agenția de Dezvoltare Nord – instituția abilitată de implementarea politicii de dezvoltare regională, care conform prevederilor legale este responsabilă de monitorizarea implementării Programelor Operaționale Regionale și proiectelor de dezvoltare regională.

De asemenea Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord este organul reprezentativ responsabil pentru aprobarea, elaborarea, promovarea și coordonarea implementării programelor de dezvoltare la nivel regional fiind implicat în monitorizarea alocărilor financiare pe proiectele din POR și valorificarea graduală a mijloacelor financiare.

Administrațiile publice locale (APL) la nivel local, în responsabilitatea cărora sunt serviciile de AAC.

Conform Legii serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24.10.2002, autorităților administrației publice locale de nivelul I îi revin responsabilitățile înființării, administrării, gestionării și finanțării serviciilor de alimentare cu apă și canalizare. Astfel, întreprinderile prestatoare de servicii apă și canalizare fac parte din cadrul instituțional.

1.2. Acoperirea cu servicii

Date generale. Raionul Sîngerei este situat în partea de nord a Republicii Moldova. În partea de sud raionul se mărginește cu raionul Telenești, la nord - cu raionul Drochia, la est – cu raionul Florești, la vest – raionul Ungheni și la nord-vest Fălești și municipiul Bălți. Orașul Sîngerei este situat la o distanță de 114 km de municipiul Chișinău și la 25 km distanță de municipiul Bălți.

Din punct de vedere al structurii administrativ-teritoriale raionul Sîngerei este compus din **70 de localități**, inclusiv:

- **orașe – 2**
- **localități în componența orașelor – 1**
- **sate (comune) – 24**
- **localități din componența satelor (comunelor) - 67**

Toate localitățile fac parte din 26 de APL I amplasate pe o suprafață de **1033 km²**.

Populația raionului este de **82520 locuitori**.

Din acest număr:

- **femei 42768 persoane** sau **52%**
- **bărbații 40995 persoane** sau **50 %**.

Copii între vârstele de 0 – 18 ani alcătuiesc **17720 persoane** sau **21%**.

Pensionarii alcătuiesc **16240 persoane** sau **20 %** din populația raionului Sîngerei, ceea ce denotă că populația este îmbătrânită din punct de vedere demografic.

(sursa: chestionarele completate de APL I la situația din 31.12.2021).

Deoarece informația solicitată în chestionare nu a fost completă, sau luat în calcul datele BNS la data de 01.01.2020 pentru numărul de locuitori (**81265**) și numărul de apartamente și gospodării pentru fiecare localitate (35191). În baza acestor date sa constatat că din cele 70 de localități care fac parte din raionul Sîngerei localități cu populație până la 500 de cetățeni sunt 24, localități cu populație până la 2000 de cetățeni sunt 38, și localități cu populație mai mare de 2000 de cetățeni sunt 8. Astfel, constatăm o fragmentare excesivă a populației din cadrul raionului Sîngerei, situație caracteristică Republicii Moldova. Numărul mic al populației limitează resursele financiare și capacitatea instituțională și administrativă a APL de a-și îndeplini domeniile proprii de activitate (art. 4 al Legii 435 din 28.12.2006). Aceasta presupune capacitate managerială redusă (dificultăți în a angaja personal având cunoștințele și abilitățile necesare), precum și costuri administrative pe cap de locuitor foarte mari.

Experiența internațională arată că unitățile cu mai puțin de 3000-5000 locuitori nu pot îndeplini responsabilități publice semnificative, ceea ce impune **abordări regionale de grupare (clusterizare)** a localităților pentru o mai eficientă dezvoltare a infrastructurii și asigurării unor costuri optime de gestiune și întreținere.

Din **70 de localități** ai raionului, în **46** de localități se prestează servicii publice de alimentare cu apă. În **4** localități ca sursă de apă potabilă este apa de suprafață din râul Nistru prin apeductul **Soroca - Bălți - Sîngerei**, **42** de localități au ca sursă de apă potabilă apa din prizele subterane din fântânile arteziene. Instituțiile publice și agenții economici sunt conectați la sistemele publice de alimentare cu apă în localitățile unde aceste servicii se prestează.

Canalizare

Populația raionului, ce beneficiază de servicii publice de canalizare la nivel urban, conform estimărilor alcătuiește 5455 locuitori sau 34 %, la nivel rural 0 locuitori sau 0%. La nivel de raion, populația ce beneficiază de servicii publice de canalizare, conform estimărilor alcătuiește 5455 locuitori sau 7%.

Astfel, comparativ cu indicatorii RDN a populației conectate la sisteme publice de canalizare (20,9% pentru anul 2020) și cei naționali (33%) raionul se plasează sub aceste medii.

Instituțiile publice și agenții economici care sunt conectați la sistemele publice de canalizare în localitățile date (or. Sîngerei și or. Biruința) au fost incluse în numărul total de consumatori al acestui serviciu. Din datele puse la dispoziție nu putem constata dacă toți agenții economici și toate instituțiile publice sunt conectate la serviciul dat.

Există numai o stație de epurare a apelor reziduale în orașul Sîngerei care deservește numai localitatea dată. În medie stația primește un volum de ape reziduale la prelucrare de **390 m³/zi** la capacitatea stației de **600 m³/zi**.

Din informația reflectată în Chestionarele completate constatăm că în ultimii ani în raion au fost întreprinse unele acțiuni privind ameliorarea situației privind alimentarea populației cu apă prin intermediul sistemelor centralizate. Momentan, situația în domeniul AAC în raion se prezintă astfel

Tabelul 1. Situația în AAC din raionul Sîngerei

	Total	Dintre care:			
		Cu acces la servicii centralizate de apă		Fără acces la servicii centralizate de apă	
Localități	70	46	66%	24	34%
Gospodării casnice, dintre care:	35191	18820	53%	16371	47%
• <i>în orașe</i>	9518	6070	64%	3448	36%
• <i>rurale</i>	25673	12750	50%	12923	50%
Populație	81265	43460	53%	37805	47%
• <i>în orașe</i>	16126	8255	51%	7871	49%
• <i>rurale</i>	65139	35205	54%	29934	46%
Comparat cu nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord:		Rata de conectare pentru anul 2020 (RDN) - 54,5% . În raion: 53% Nu atingem media cu 1,5 %			

	Total	Cu acces la colectarea/ tratarea centralizată a apei uzate		Fără acces la colectarea/ tratarea centralizată a apei uzate	
Localități	70	2	3%	68	97%
Gospodării casnice, dintre care:	35191	3130	9%	32061	91%
• în orașe	9518	3130	33%	6388	67%
• rurale	25673	0	0 %	25673	100%
Populație	81265	5522	7%	75743	93%
• în orașe	16126	5522	34%	10604	66%
• rurale	65139	0	0	65139	100%
Comparat cu nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord:		Rata de conectare pentru anul 2020 (RDN) 20,9%. În raion: 9%. Nu atingem media cu 11,9 %			

1.3. Calitatea serviciilor

Alimentarea cu apă a localităților din raionul Sîngerei se face din surse de apă subterane de adâncime, din fântâni de mină și din apa de suprafață din râul Nistru. Explorarea rezervelor de apă subterane pe raion nu este uniformă. Din **46** de localități, în care se prestează servicii publice de alimentare cu apă, în **4** localități ca sursă de apă potabilă este apa de suprafață din râul Nistru prin apeductul Soroca - Bălți - Sîngerei, Calitatea apei din apeductul Soroca - Bălți - Sîngerei este asigurată de către operatorul ÎI "Acva Nord" la nivelul cerințelor legale. În 42 de localități, în care sursă de apă potabilă este din prizele subterane din fântânile arteziene, au fost prezentate informații documentate numai pentru 5 localități (Anexa 2).

O analiză de apă a fost prezentată la parametrii biologici care corespunde cerințelor legale. La parametrii chimici toate patru analize prezentate au devieri la 2 indici care în final acționează negativ sănătatea consumatorilor de apă.

Operatorii nu folosesc tehnologii de tratare a apei livrată consumatorilor raionului Sîngerei pentru a diminua parametrii chimici care depășesc normativele pentru apă potabilă.

Calitatea apei nu corespunde pentru alimentarea cu apă potabilă a consumatorilor conform standardelor în vigoare în Republica Moldova (HG nr.934 din 15.08.2007 cu privire la instituirea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate”).

Continuitatea prestării serviciului de alimentare cu apă către consumatorii raionului Sîngerei este permanentă – 24h/24 h.

Calitatea apelor uzate efluente de la stația de epurare a apelor uzate din orașul Sîngerei la fel nu corespunde standardelor în vigoare în Republica Moldova (HG nr.950 din 25.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale) pentru următorii indicatori: materii în suspensie (MS) și Consumului biochimic de oxigen (CBO5). Rezultatele analizelor nu au fost prezentate. Concluzia este bazată pe anul punerii în funcțiune a stației de epurare (1975) și existența numai a treptei mecanice de tratare apelor reziduale.

Lipsa sistemului de canalizare la nivel local cauzează poluarea mediului, sursele de poluare a apei de suprafață și subterane provenind în principal din sistemele de sanitație individuale ale gospodăriilor casnice, deversările de apă uzată netratată, sectorul agrar (dejecțiile animaliere și sectorul individual din agricultură, depozitele de pesticide inutilizabile și interzise), precum și infiltrațiile din locațiile de management neadecvat al deșeurilor solide.

Starea infrastructurii

Alimentarea cu apă

Infrastructura rețelilor de alimentare cu apă și canalizare în baza analizei informației din chestionare a fost apreciată ca insuficientă pentru atingerea obiectivelor stabilite în Regiunea de Dezvoltare Nord.

Lungimea sistemelor de alimentare cu apă în raionul Sîngerei constituie **584,5 km**, dintre care:

- ☑ **din fontă** **35,6 km**
- ☑ **din oțel** **3,5 km**
- ☑ **din HDPE** **544,8 km**
- ☑ **alte tipuri** **0,6 km.**

În **localitățile urbane** lungimea totală de apeducte constituie **67,7 km**.
 în **localitățile rurale** lungimea totală de apeducte constituie **516,8 km**.

Figura 2. Anul construcției rețelilor de apă, localități

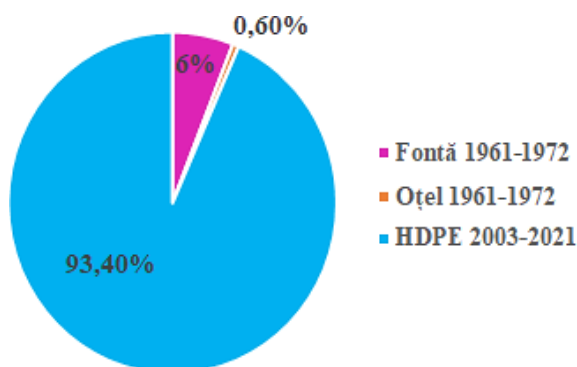
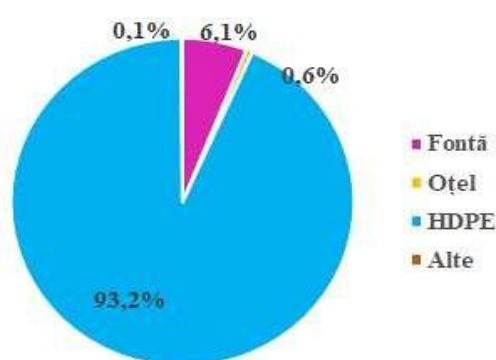

Figura 3. Tipul rețelilor de alimentare cu apă

Sistemele de alimentare cu apă din raion sunt construite pe parcursul anilor 1960 – 2021.

Rețelele de apeduct construite din fontă și oțel construite în anii 1961 – 1972 alcătuiesc 6,6 % din numărul total de apeducte. Restul apeductelor sunt relativ noi, construite în perioada anilor 2003 – 2021 în majoritatea sa din HDPE și alcătuiesc 93,4 % din numărul total de apeducte.

Astfel, la nivel local sunt necesare a fi reabilitate **102,8 km** de apeducte sau **18%** din totalul de rețele de apeduct, din care toate apeductele din fontă și oțel, și o bună

parte din HDPE care se datorează calității inițiale nesatisfăcătoare a materialelor de execuție a apeductelor.

În raion sunt localități în care, din cauza executării lucrărilor de construcție și montaj necalitative, este necesitate de a schimba apeducte cu lungimi mari. De asemenea este necesitatea de extindere a apeductelor existente cu **205 km**.

Lungimea respectivă a fost estimată pentru localitățile rurale. Pentru localitățile urbane necesitatea extinderii apeductelor a fost declarată ca o necesitate dar fără a prezenta o estimare.

În toate localitățile parcul de pompe submersibile este în majoritate nou. Sunt localități unde se regăsesc în exploatare pompe de tip ЭЦВ care sunt cunoscute ca pompe cu randament de exploatare mic.

Din chestionare nu putem face careva concluzii despre starea tehnică a captărilor de apă. Nici o entitate responsabilă de livrarea informației nu a făcut careva comentarii la starea tehnică a surselor de apă.

În calitate de rezervoare de apă predomină turnuri de tip Rojnovschii și se caracterizează ca stare tehnică - satisfăcătoare.

Pe parcursul anilor 2012 – 2019 în raion a fost construit apeductul magistral **Soroca – Bălți – Sîngerei** cu lungimea totală de **33,11km**.

Sistemul respectiv conține două stații de pompare, stație de dezinfectare a apei, **3 castele de apă** cu capacitatea de **50 m³**. Tot sistemul este în stare tehnică bună.

La moment în satul Sîngerei Noi se desfășoară lucrările de construcție a rețelelor publice de apeduct. Cu suportul FEN și din bugetul local este valorificată sumă de **11,0 mln lei** din costul obiectului de **18,0 mln lei**. Recent se efectuează lucrări de construcție la rețeaua de aprovizionare cu apă, care va conecta turnurile de apă ale s. Sîngerei Noi cu stația de pompare.

Pentru asigurarea durabilității proiectului este oportun de a construi **2 apeducte**:

Apeductul magistral pentru localitățile

- *Rădoaia,*
- *Izvoare,*
- *Drăgănești,*
- *Cotiujeții Mici*

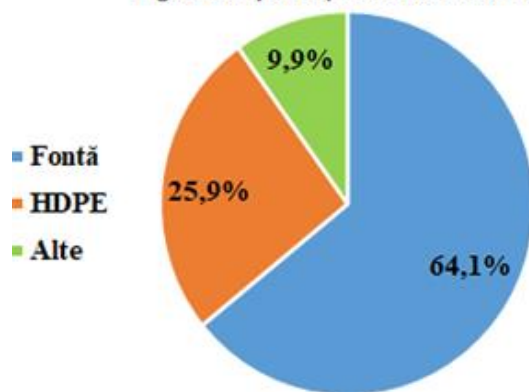
Apeductul magistral pentru localitățile

- *Sîngerei,*
- *Grigorăuca,*
- *Copăceni,*
- *Prepețița*

cu **lungimea totală de 43 612,5m**, la care vor putea fi conectate **8 comune**.

La moment documentația de proiect a acestor 2 apeducte este actualizată, verificată, sînt obținute avizele impactului asupra mediului și expertizele ecologice, apoi transmisă ADR Nord pentru finanțarea din sursele pentru dezvoltarea regională cu **costul total al lucrărilor în sumă de 55 mln lei**.

Figura 6. Tipul rețelelor de canalizări

1.4. Eficiența operațională

În conformitate cu prevederile art.11 al Legii nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de apă și canalizare: ” Gestiunea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se organizează și se realizează prin: a) gestiune directă; b) gestiune delegată”.

În **16 localități** gestiunea serviciului public de alimentare cu apă se efectuează prin **gestiunea directă**, care corespunde cerințelor art.12 al Legii nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de apă și canalizare și se efectuează prin compartimente de specialitate, fără personalitate juridică, organizate în cadrul aparatului propriu al consiliului local al unității administrativ-teritoriale (Primărie). Ca formă, gestiunea serviciilor de alimentare cu apă prin Primării, ar părea la prima vedere că este corectă. Dar în realitate este încălcată norma legală – gestiunea nu se efectuează prin compartimente de specialitate în cadrul aparatului primăriilor. Anumitor persoane din cadrul aparatului primăriilor li se delegă responsabilități adăugătoare pentru gestiunea domeniului serviciilor de alimentare cu apă. **Activitatea nu este transparentă și respective nu poate fi eficient monitorizată.**

În **13 localități** gestiunea serviciului public de alimentare cu apă se efectuează prin intermediul **întreprinderilor municipale** fondate de către APL I din cadrul cărora fac parte localitățile respective. Întreprinderile municipale nu corespund în activitatea sa cerințelor legale, nu dispun de consiliul de administrare și de comisia de cenzori și respective de alte regulamente care trebuie elaborate de organele respective. De asemenea nu au fost precăutate posibilitățile de reorganizare a întreprinderilor municipale în alte forme juridice de organizare prevăzute de legislație (art.6, 19 al Legii nr.246 din 23.11.2017 cu privire la întreprinderile de stat și întreprinderile municipale).

Apeductul Soroca - Bălți – Sîngerei, proprietarul căruia este consiliul raional Sîngerei, este gestionat de întreprinderea municipală ”Indmetalcongaz”. Fondată în 2004 de către consiliul raional Sîngerei, în 2020 a fost modificat statutul întreprinderii și au fost formate consiliul de administrare și comisia de cenzori.

În **17 localități** sistemele de apeduct sunt gestionate de Asociațiile Consumatorilor de Apă, structură de gestiune care nu este prevăzută de Legea nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de apă și canalizare.

În **22 de localități** se prestează servicii de alimentare cu apă cu numărul de gospodării care nu depășește 200, în **12 localități** se prestează servicii de alimentare cu apă cu numărul de gospodării cu număr între 201 - 500, în **7 localități** se prestează servicii de alimentare cu apă cu număr între 501 - 1000, în **3 localități** se prestează servicii de alimentare cu apă cu numărul de gospodării între 1001 - 5000.

În raionul Sîngerei funcționează **23 operatori** în baza a trei forme organizatorico - juridice:

- **Întreprindere Municipală (7)** din: *or. Sîngerei, or. Biruința, com. Chișcăreni, com. Dumbrăvița, com. Grigorăuca, s. Rădoia, consiliul raional Sîngerei;*
- **Serviciul public de apă din cadrul primăriei (7)** din: *com. Alexandreni, com. Bilicenii Vechi, com. Copăceni, com. Coșcodeni, com. Heciul Nou, com. Pepeni, com. Prepețița;*
- **Asociație Obștească (9) prin Asociațiile Consumatorilor de Apă:** *com. Bălășești, com. Bilicenii Noi, com. Bursuceni, com. Ciuciueni, com. Cotiujenii Mici, com. Cubolta, com. Drăgănești, com. Iezărenii Vechi, com. Taura Veche.*

Din chestionarele prezentate nu putem concluziona despre careva tendințe ale APL I referitor la schimbarea formelor organizatorico-juridice a actualilor operatori de prestări servicii AAC.

În cadrul Î.M.D.P.”Apă-Canal Sîngerei” și Î.M.”Direcția de producție a gospodăriei comunale locative” din or. Biruința activează 40 și respectiv 30 de angajați. În majoritatea întreprinderilor individuale și asociațiile consumatorilor de apă numărul mediu de angajați variază de la 2 la 4.

Numai în 2 întreprinderi sunt 6 și 11 angajați deoarece se prestează și servicii de salubritate. Numărul total pe raion de angajați care activează în domeniul serviciilor de AAC și salubritate este 137. Toți operatorii suferă de lipsa de specialiști cu studii superioare în domeniul gestionării sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare, de specialiști de nivel mediu de conducere cu cunoștințe speciale și personal executoriu bine pregătit. Problema se reduce la nivelul de salarizare care este joasă. Pentru localitățile cu număr mic de abonați salariile variază între 1000 – 2500 lei/lună la 5300 – 6200 lei/lună la operatorii cu număr mare de abonați (peste 3000 abonați).

Dotarea întreprinderilor cu tehnică specială este foarte slabă, excepție Î.M. ”Apă - Canal” Sîngerei, ce deține generator, camioane, aparate sudură oțel, excavator, autobasculantă, mașini de intervenție, seturi de instrumente pentru intervenție în caz de avarie și vidanaje. Luând în considerație faptul că, majoritatea întreprinderilor prestează un număr îngust de servicii (servicii apă) către un număr mic de beneficiari, ei nu dețin capacitate instituțională sau tehnică pentru a procura tehnică specială.

Din chestionare nu putem face o concluzie referitor la gradul de contorizare a consumatorilor, cu ce clasă de contoare se măsoară serviciile prestate, dacă se efectuează la timp verificarea metrologică a contoarelor, dacă ele se exploatează corect. Informația ce se referă la ponderea apei neaducătoare de venit este direct legată de nivelul și calitatea contorizării. Pierderile de apă la nivel de 5 - 7 - 15% nu reflectă realitatea. Pierderile la nivel de 20 – 35 – 45% sunt mai aproape de realitate.

La moment Î.M.D.P.”Apă-Canal Sîngerei” are tarif avizat de către ANRE la nivel de *apa* – **12,07 lei/m³**, *canalizare* - **11,96 lei/m³** și aprobat de consiliul local pe data de 26.03.2021 ca tarife diferențiate pentru:

- ✿ **gospodării casnice: *apa* – 11,00 lei/m³, *canalizare* - 8,50 lei/m³,**
- ✿ **consumatori non casnici: *apa* – 21,60 lei/m³, *canalizare* – 23,14 lei/m³.**

La moment Î.M.” Direcția de producție a gospodăriei comunale locative” din or. Biruința are tarife aprobate de consiliul local pe data de 15.02.2018 ca tarife diferențiate pentru:

- ✿ **gospodării casnice: *apa* – 9,00 lei/m³, *canalizare* - 9,00 lei/m³,**
- ✿ **consumatori non casnici: *apa* – 18,53 lei/m³, *canalizare* – 28,81 lei/m³.**

Tariful respectiv acoperă cheltuielile la nivel de 85%.

Restul prestatorilor de servicii (21) nu au tarifele la serviciile prestate calculate și aprobate **în baza metodologiei de calcul elaborată de ANRE**, (ii) nu au încheiat contract de delegare a gestiunii serviciilor apă și canalizare aprobat de către consiliile locale. Tarifele la serviciile de alimentare cu apă în localitățile rurale variază pentru consumatori casnici de la 10 lei/m³ până la 16,50 lei/m³, pentru consumatori non-casnici de la 12 lei/m³ până la 30 lei/m³.

De **licență de operare** dispune un singur operator Î.M.D.P.”Apă-Canal Sîngerei” cu nr.000567 din 18.01.2016. Numai Î.M.D.P.”Apă-Canal” Sîngerei și Î.M.” Direcția de producție a gospodăriei comunale locative” din or. Biruința prestează servicii publice de alimentare cu apă și canalizare.

Nici un operator nu dispune de **autorizație de mediu** pentru folosința specială a apei.

Nici un operator nu dispune de **Regulamentul de organizare și funcționare** a serviciului, care stabilește cadrul juridic unitar privind funcționarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, definind condițiile și modalitățile ce trebuie îndeplinite pentru asigurarea serviciului, precum și relațiile dintre operator și consumatorii acestor servicii. Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se elaborează în baza Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare aprobat prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 355/2019.

Nici un operator nu dispune de un **sistem de management** confirmat documentar pentru dirijarea eficientă a afacerii.

Din numărul de întreprinderi existent ce prestează servicii apă și canalizare în baza celor relatate mai sus concluzionăm, că nici un operator nu dispune de capacitate să se dezvolte într-un **operator regional** (OpR) în cel mai scurt timp. Problemele întreprinderilor sunt legate în primul rând de capacitatea mică a pieței de servicii apă și canalizare pe care o ocupă. De aici vin și celelalte probleme legate de personal, capacitatea de plată a întreprinderii față de personal, tarife, achitarea serviciilor, capacitatea de prestări servicii calitative, dotarea întreprinderilor cu tehnică specială și instrumente speciale, ș.a. Unica soluție de a face un salt calitativ în calitatea serviciilor prestate și în lărgirea cu servicii a localităților din raion reprezintă regionalizarea serviciilor de apă și canalizare consideră în **12 primării**, **10 primării** consideră că regionalizarea serviciilor de apă și canalizare nu este o soluție pentru localitățile pe care le reprezintă și **4 primării** nu sau expus părerea referitor la regionalizarea serviciilor.

Necesitatea regionalizării în sectorul de apă și sanitație rezultă din următoarele motive:

- **Rațiuni de integrare europeană** - conformarea cu standardele de mediu stabilite;
- **Rațiuni economice** - folosirea economiilor la scară pentru reducerea costurilor de investiții și de operare;
- **Rațiuni de solidaritate:**
 - ❖ *Comunitățile mici și mijlocii nu au capacitatea de pregătire și implementare a proiectelor, și de operare a investițiilor.*
 - ❖ *Orașele mari au capacitatea de a-și susține din surse proprii investițiile necesare (fără asocierea cu localitățile mai mici, nu vor beneficia de fonduri nerambursabile).*
 - ❖ *Rațiuni de viabilitate - viabilitatea investiției (rezultatul analizei economico - financiare) – nu poate fi demonstrată în majoritatea localităților mici (cu datorii istorice și fără experiența necesară).*

Ca urmare a regionalizării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare vor fi generate următoarele avantaje:

- Furnizarea serviciilor la nivel regional prin sisteme integrate și cu un management mai profesionist duce în timp la reducerea pierderilor de apă, promovarea conservării resurselor, minimizarea investițiilor și protecția surselor de apă;
- Creșterea capacității de pregătire și implementare a proiectelor de investiții precum și a capacității de negociere a finanțării;
- Îmbunătățirea calității serviciilor furnizate, a relației cu clienții și a percepției acestora privind operatorii;
- Realizarea de economii de scară cu impact asupra eficientizării anumitor categorii de

costuri: centralizarea activității de facturare și managementul financiar, unitatea de implementare a proiectelor la nivel regional, managementul laboratoarelor la nivel regional etc.;

- Conducerea activității prin folosirea instrumentelor de management moderne și eficiente și reducerea implicării factorului politic în desfășurarea activității.

1.5. Analiza SWOT

Puncte Tari	Puncte Slabe
<ul style="list-style-type: none"> • 13 primării cu piața formată de consumatori de servicii publice de apă cu mai mult de 500 de gospodării; • Prezența pe teritoriul raionului a apeductului Soroca-Bălți-Sîngerei, care poate fi dezvoltat (extins) cu sursă sigură și calitativă de apă. • Existența rețelelor de apeduct relativ noi care nu necesită cheltuieli mari pentru întreținere. • Existența rețelelor de canalizare relativ noi care nu necesită cheltuieli mari pentru întreținere. • Existența oportunităților de extindere de rețele de apeduct în zonele urbane. • Existența oportunităților de extindere de rețele de canalizare în zonele urbane. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa de operatori pe teritoriul raionului capabili să devină operator regional. • Sisteme de canalizare urbane slab dezvoltate. • Lipsa de stații de epurare a apelor reziduale eficiente în localitățile urbane. • Tarife la apă și canalizare care nu acoperă cheltuielile. • Lipsa de personal calificat în domeniul serviciilor AAC. • Viziuni negative din partea multor APL I referitor la regionalizarea serviciilor.
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none"> • Condiții atractive pentru a atrage un operator de prestări servicii AAC în calitate de operator regional pe teritoriul raionului Sîngerei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Migrația populației. • Rezistența APL privind regionalizarea serviciilor în domeniul AAC.

Partea II. Strategia de Dezvoltare

2.1. Obiectivul sectorial de dezvoltare

Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (2022 – 2028) aprobată prin HG nr. 40 din 26 ianuarie 2022, conține prevederi importante la dezvoltarea sectorului ACC. Obiectiv general 2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea exclu-

ziunii are ca țintă:

- ✦ **Dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă – minim - 80%;**
- ✦ **Dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare – minim 50%.**

Strategia concluzionează că fără o **abordare eficientă de regionalizare a operatorilor existenți de utilități publice**, atingerea dezideratelor asumate nu este posibilă sau va implica costuri exagerat de mari.

SNDR va asigura tranziția spre un nou concept de dezvoltare regională, bazându-se pe anumite principii de implementare printre care și:

”Politica națională de dezvoltare regională se va concentra pe prioritizarea proiectelor investiționale cu impact regional sporit (cel puțin 20 mii locuitori), astfel încurajând cooperarea inter-comunitară și regionalizarea serviciilor publice”.

SNDR prevede îndreptarea spre următoarele direcții prioritare:

- ☑ Sprijinirea dezvoltării infrastructurii edilitare de bază (aprovizionarea cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate) **prin promovarea regionalizării și cooperării inter-comunitare** (intervenții pentru arii **cu impact de minimum 20 mii locuitori**).

Transpunerea obiectivelor strategice naționale și regionale peste nivelul actual de dezvoltare a sectorului în raionul Sîngerei relevă că:

- ✦ *După nivelul actual de acoperire cu servicii de alimentare cu apă (cca 53% raion, dintre care 64 % în mediul urban și 50 % mediul rural) raionul pentru a atinge dezideratul regional fixat pentru anul 2028 - 80% - dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă ar putea atinge după un efort major;*
- ✦ *Contrar procentului ridicat de acoperire cu sisteme de apeduct, apa livrată este în majoritatea localităților de calitate joasă și nu corespunde criteriilor față de apă potabilă.*
- ✦ *După nivelul de acoperire cu servicii de canalizare, raionul (9 % din populația raionului acoperită, dintre care 33 % din populația urbană și 0% din populația rurală) este esențial sub media planificată 50% - dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare.*

Pornind de la obiectivele naționale și regionale **obiectivul sectorial de dezvoltare a domeniului AAC** până în anul 2028 pentru raionul Sîngerei este:

- ☑ **Crearea unui sistem de alimentare cu apă, bazat preponderent pe sursa apeductului Soroca – Bălți – Sîngerei, care va acoperi teritoriul raionului (ținta 2028), bazat pe capacitatea de gestionare durabilă a unui operator regional, care va contribui la dezvoltarea rețelelor publice de canalizare.**

Indicatorii – țintă pe termen stabiliți în conformitate cu POR NORD (2022 - 2024) și Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028 care prevede indicatori măsurabili:

- ✦ **Dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă – minim 80%;**
- ✦ **Dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare – minim 50%.**

Tabelul 2. Ținta în AAC pentru raionul Sîngerei anul 2028

	UM	Situația la zi, 2022	POR NORD 2022-2024	Indicatori măsurabili referitor POR NORD 2022-2024	Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028	Indicatori măsurabili referitor SNDR 2022-2028	Strategia Națională de Alimentare cu Apă și Sanitație 2014-2028
Dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă, dintre care:	%	53	60		80		65
• în orașe	%	64	80	16	90	26	
• în orașe	locuințe	6070	7614	1544	8566	2496	
• în sate	%	50	56	6	76	26	
• în sate	locuințe	12750	13501	751	19587	6837	
Total:	locuințe	18820	21115	2295	28153	9333	
Dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare, dintre care:	%	9	25		50		65
• în orașe	%	33	85	52	90	57	
• în orașe	locuințe	3130	8090	4960	8566	5436	
• în sate	%	0	3	3	35	35	
• în sate	locuințe	0	708	708	9030	9030	
Total:	locuințe	3130	8798	5785	17596	14466	

Întru realizarea acestei viziuni, la nivel de Consiliu raional vor fi concentrate eforturile de coordonare a activităților cu APL I pentru atingerea obiectivelor anului 2028 prin atingerea obiectivelor intermediare a anului 2024.

2.2. Priorități de dezvoltare

Elaborarea și implementarea unui proiect de infrastructură pentru sectorul alimentare cu apă și sanitație trebuie să beneficieze de:

- angajamentul preliminar al comunităților și al companiilor de apă vizate pentru acoperirea costului serviciilor care urmează să fie prestate (acord sau contract privind tarifele serviciilor);*
- asigurarea tuturor fondurilor necesare pentru întreaga investiție (angajament de finanțare multianuală pentru sursele de finanțare locale și angajamentul de finanțare al donatorilor străini, acolo unde este cazul).*

Investițiile vor fi alocate în mod prioritar comunităților urbane mari unde deja există rețele care trebuie să fie renovate și extinse. Planificarea și îmbunătățirea infrastructurii de alimentare cu apă și sanitație se va baza pe următoarele abordări:

- elaborarea planurilor de alimentare cu apă și sanitație (PAAS) necesare în fiecare comunitate, împreună cu o metodologie de stabilire a priorităților;*
- elaborarea unui plan operațional pe termen scurt, mediu sau lung de investiții în domeniu în vederea mobilizării resurselor financiare necesare pentru planificarea investi-*

țiilor, ce va fi inclus în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) conform priorităților stabilite în planurile disponibile și în planurile de dezvoltare regională și raională. examinarea posibilității creării unui fond de co-finanțare pentru infrastructura de alimentare cu apă și sanitație, care să fie gestionat/exploatat de către administrațiile locale, planuri de alimentare cu apă și sanitație, studii de fezabilitate, proiecte tehnice și documentații de licitație.

Pentru finanțarea proiectelor se vor folosi următoarele **criterii-cadru**:

- **interes și angajament din partea comunității(lor) vizate;**
- **capacitatea comunităților vizate de a-și mobiliza propriile resurse financiare, dar și alte resurse, pentru implementarea proiectelor;**
- **voința comunităților de a accepta creșterea tarifelor, astfel încât să acopere cheltuielile;**
- **voința întreprinderilor de apă-canal de a se reorganiza și a-și extinde aria de prestare a serviciului de alimentare cu apă și sanitație pentru a-și îmbunătăți eficiența.**

La determinarea surselor de finanțare a investițiilor, vor fi luate în considerare următoarele principii: toate intrările financiare planificate din tarife, taxe și transferuri trebuie evaluate în raport cu costurile pe etapele ciclului de proiect pentru a garanta că fondurile și veniturile din tarife sunt disponibile pentru acoperirea serviciilor furnizate.

Dat fiind că în prezent costul real al serviciilor de apă și canalizare, care să conțină valoarea investițiilor și re-investițiilor, nu poate fi încasat de la toți consumatorii, se recomandă pentru construirea și operarea viitoarei infrastructuri de alimentare cu apă și sanitație, stabilirea și punerea în aplicație a unor **principii de bază**:

- a) *granturile (subvențiile) pentru investiții în domeniu trebuie acordate în mod prioritar localităților în care, conform studiului de fezabilitate, populația poate susține preponderent exploatarea sistemelor prin achitarea tarifelor;*
- b) *atunci când o comunitate nu poate susține costurile de operare și întreținere a sistemului centralizat, trebuie planificate doar soluții individuale descentralizate sau semi-centralizate în conformitate cu voința utilizatorilor;*
- c) *utilizatorii și beneficiarii trebuie să fie responsabili pentru acoperirea tuturor costurilor de operare și întreținere a sistemului centralizat din tarifele colectate, care trebuie ajustate periodic, în raport cu evoluția situației.*

Norme și standarde clar definite vor impune autorităților locale utilizarea eficientă a resurselor, astfel încât nimeni să nu rămână fără conectare la apă potabilă și canalizare și fiecare să aibă acces cel puțin la un nivel de bază al acestor servicii.

2.3. Obiective Specifice

Obiectiv specific 1: *Clusterizarea localităților raionului pe baza cooperării APL de nivelul I în cadrul unui sistem comun de management în AAC.*

Cooperarea intercomunitară (CIC) se referă la cooperarea între localități în scopul creșterii eficacității și eficienței serviciilor livrate (serviciile de aprovizionare cu apă și serviciile de canalizare). Regionalizarea serviciilor publice este utilizată pentru a crește eficiența și a reduce costurile, prin utilizarea economiilor de scară, spre deosebire de utilizarea unor soluții individuale. Clusterul reprezintă o zonă geografică de localități care utilizează/dețin împreună infrastructura în domeniul AAC sau cooperează în cadrul unui sistem comun de management în AAC.

Etapa premergătoare formării clusterului (semnarea Acordului de cooperare inter-comunitară și aprobarea lui de către consiliile locale) constituie efectuarea unui Studiu de Fezabilitate (SF) în urma căruia va fi stabilit disponibilitatea și necesitățile cetățenilor localităților în construcția și gestiunea sistemelor de AAC.

Se vor considera condiții optimale de construcție și dezvoltare a sistemelor de AAC dacă ele corespund parametrilor prestabiliți (angajamentul preliminar al comunităților):

- 1. *Acceptul a 75% din gospodăriile locuibile a localității de a se conecta la rețelele de AAC care vor fi construite;***
- 2. *Acceptul a 75% din gospodăriile locuibile a localității de a achita contribuția înainte de a începe construcția sistemelor de apă în valoare de 5500 lei/gospodărie și 7000 lei/gospodărie la construcția sistemelor de canalizare (sau altă sumă conform SF).***
- 3. *Acceptul achitării integrale a serviciilor prestate de apă și canalizare la tarifele stabilite, cu posibilitatea creșterii ulterioare.***

Consiliul raional, prin decizia sa, va finanța executarea a SF (caiet de sarcini pentru SF – (**Anexa 4**) pentru tot raionul în urma căruia va fi identificată gruparea pe clustere sau schemă de asociere a APL-ilor de nivelul I din punct de vedere fezabil și acces egal la sursa de apă, **lista investițiilor prioritare** – care trebuie să se regăsească într-un **Plan de investiții**.

Obiectivul studiilor de fezabilitate (SF) – stabilirea mărimii clusterelor, prin aprecierea cost-beneficiu și a localităților care corespund criteriilor-cadru pentru finanțarea proiectelor. În SF trebuie să se regăsească răspunsul la întrebările pentru fundamentarea și identificarea soluțiilor optime de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și canalizare, precum și documentația de delegare a gestiunii serviciului AAC.

În urma acestui studiu, APL I **se asociază** prin semnarea Acordului de cooperare inter-comunitară (CIC), aprobă **Planuri de investiții** în baza listei investițiilor prioritare în cadrul clusterului.

Crearea clusterului se începe odată cu semnarea Acordului de cooperare inter-comunitară (CIC) între APL-urile de nivelul I. În baza Acordului se va crea **un organ de lucru consultativ** prin delegarea competențelor persoanelor respective prin deciziile consiliilor locale (primari sau alte persoane) **pentru** elaborarea planurilor de investiții de AAC, elaborarea proiectelor tehnice pentru AAC, elaborarea documentațiilor de licitație și petrecerea acestora pentru lucrările de proiectare și construcție și realizarea proiectelor comune în natură.

Asocierea APL prin Acordului de cooperare inter-comunitară (CIC) și exprimarea voinței sale prin ședințe de lucru a persoanelor delegate la nivel consultativ poate aduce o plus-valoare la dezvoltarea domeniului AAC. Deoarece legislația națională nu permite APL să fie fondatori ai organizațiilor necomerciale și respectiv nu pot deveni membri ai asociațiilor obștești (al.3 al art.11 din legea nr. 86 din 11.06.2020 cu privire la organizațiile necomerciale), este posibil de a formaliza asocierea prin fondarea a unei persoane juridice sub formă de societate comercială (SRL) înființată de autoritățile publice locale (de ambele nivele) cu scopul de a dezvolta domeniul de alimentare cu apă și de canalizare, cu capital social deținut integral de unitățile administrativ-teritoriale.

O astfel de cooperare ar permite de a forma și fond de cofinanțare care va fi gestionat de acest SRL. Fondul acesta va fi completat anual (și pe parcursul anului – după posibilitate și necesitate) din bugetele locale și bugetul raional pentru finanțarea măsurilor comune ale participanților CIC. Contribuția fiecărui participant va fi stabilită în comun în baza criteriilor elaborate și acceptate de toți participanții CIC. Ca exemplu, unul din principiile de formare a fondului respectiv ar fi contribuția fiecărui APL I egală cu o anumită sumă

de lei formată din: (numărul de gospodării locuibile a localității/primăriei + numărul de agenți economici de pe teritoriul comunității + numărul de instituții publice) x 100 lei. Din fondul respectiv se finanțează activitățile prevăzute în Planul de investiții de AAC elaborat pe baza listei investițiilor prioritare.

Deci avem două forme de asociere și gestionarea clusterului:

- ☑ **V1-sub formă de ședințe în cadrul unui organ de lucru consultativ**
- ☑ **V2-sub formă de SRL. Decizia la alegerea formei se face în dependență de existența viziunii clare și capacităților de management a domeniului. Este posibil de a fonda un SRL care va deservi toate clusterelor.**

În baza planului de acțiuni la nivel raional și a SF pentru fiecare cluster vor fi elaborate de CIC - Planul de acțiuni pentru fiecare cluster. Aceste planuri indică sursele propuse pentru finanțarea fiecărei acțiuni. Veniturile generate din tarifele aplicate utilizatorilor de servicii AAC trebuie să contribuie la acoperirea costurilor investiționale. Mecanismul se regăsește în redevența care trebuie plătită de operatorul regional în baza contractului de delegare a gestiunii către APL – proprietarul sistemelor de apeduct și canalizare (conform Legii nr.303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, art.36¹ al. (5) lit. d). Această redevență, plătită de operatorul regional, prin deciziile APL le direcționează din nou în dezvoltarea domeniului apă și canalizare în calitate de investiții conform planului propus de operator. Astfel apare o nouă abordare a tarifului la servicii AAC, când APL de nivelul I și II pot identifica în tarif o sursă de investiție necesară dezvoltării domeniului pe termen scurt.

Pentru inițierea procesului de cooperare inter-comunitară (CIC), Grupul de lucru a definit principiile de formare a clusterelor: în fiecare cluster ca membru de cooperare să fie un oraș, localitățile membre a unui cluster sunt în vecinătate și fac parte dintr-o zonă geografică a raionului, localitățile membre a unui cluster înglobează minimum **20 mii locuitori**. Principiile date vor sta la baza elaborării SF.

În cadrul Grupului de lucru a fost menționat că sursa de apă are o însemnătate strategică și poate servi și localitățile din raioanele învecinate. Recomandarea este – la elaborarea SF pentru fiecare cluster să fie consultate și localitățile raioanelor vecine, recomandându-le să aplice studiul etapei premergătoare formării clusterului. În baza datelor obținute să fie expusă intenția de a se conecta la sursa de apă sigură din raion.

Implicarea APL de nivelul I și II în problemele domeniului AAC, aplicare instrumentului de clusterizare pentru cooperarea inter-comunitară (CIC) în dezvoltarea serviciilor de AAC și asigurându-i durabilitate prin regionalizarea lui, aplicând principiile de prioritarizare în dezvoltare stabilite de cadrul strategic, vor permite atingerea obiectivelor minime stabilite pentru dezvoltarea raionului până în anul 2028.

Obiectiv specific 2: Alegerea operatorului unic regional de AAC prin anunțarea concursului la nivel național.

Modelul instituțional de regionalizare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pentru raionul Sîngerei are în componență două elemente cheie:

- a) **Operatorul Regional (OpR);**
- b) **Contractul de delegare a gestiunii serviciului, care reglementează relația dintre operatorul regional și autoritățile publice locale.**

Regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare va presupune extinderea ariei de deservire în toate localitățile din raion unde există rețele publice de alimentare cu apă și canalizare. Localitatea pivot va constitui centrul raional - orașul Sîngerei, ulterior satele unde există rețele de apă și canalizare, apoi, pe parcursul construcției a sistemelor noi de apeduct și canalizare - extindere și în aceste localități.

Conceptul de regionalizare a unui serviciu de alimentare cu apă și de canalizare este bazat pe gestiunea rețelelor de apeduct și canalizare (proprietatea APL I și APLI II) în baza contractului de delegare a gestiunii a serviciului. Pentru bunurile luate în gestiune operatorul va achita APL (proprietarului bunurilor) o redevență. Redevența respectivă va servi ca sursă financiară pentru dezvoltarea și întreținerea sistemelor de AAC. APL I și APL II poate fi (sau nu) deținătorul de acțiuni a operatorului de servicii apă și canalizare, în cazul când sunt dispuși să le procure contra bani.

Un sistem public regional de alimentare cu apă și de canalizare reprezintă ansamblul tehnologic, operațional și managerial constituit prin punerea în comun pentru a fi gestionat a două sau mai multe sisteme locale de alimentare cu apă și de canalizare. Obiectivul principal al creării unui sistem public regional de alimentare cu apă și de canalizare. Reprezintă optimizarea serviciilor oferite prin utilizarea de resurse și facilități comune. Ca direcție strategică, este recomandabil ca operarea regională a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare să acopere o zonă cu cel puțin 100.000 de locuitori, cu toate zonele urbane în primul rând, dintr-un raion, mai multe raioane sau bazin hidrografic.

Regionalizarea serviciului de AAC în cazul raionului Sîngerei are particularități:

- 1. Din 26 de primării, numai în 10 se consideră că regionalizarea este o soluție bună pentru creșterea calității serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare, altele 14 primării consideră că situația existentă este bună și nu necesită schimbări;**
- 2. Cei 23 de operatori care prestează serviciile de alimentare cu apă și de canalizare pe teritoriul raionului, după forma sa organizatorico-juridică nu corespund cerințelor legale. Acest lucru nu este perceput sub nici un fel de APL.**
- 3. Nici o primărie din cele 26, în care se prestează servicii publice de alimentare cu apă și de canalizare, nu duce evidența contabilă în cadrul primăriei a sistemelor de AAC.**

Pentru a propune în gestiune economică sistemele de AAC unui operator regional (OpR), este necesar de a efectua inventarierea sistemelor existente de AAC și de a le lua la evidența contabilă a primăriei.

Transmiterea în gestiunea economică a sistemelor AAC unui operator regional poate fi efectuată prin negocieri directe a APL cu un operator concret sau prin anunțarea concursului la nivel național efectuată la nivel de cluster format. A doua formă (prin cluster) este mai avantajoasă pentru atragerea OpR deoarece se propune în gestiune o piață de servicii de alimentare cu apă (sau AAC) formată din consumatori. Astfel se poate negocia o singură valoare de redevență pentru toți participanții clusterului. După efectuarea inventarierii și adoptarea deciziei de luare în proprietate administrației publice locale a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, **după caz**, Primăria pregătește pachetul de documente pentru delegarea gestiunii.

Potrivit art. 13 alin. (7) din Legea nr. 303/2013, contractul de delegare a gestiunii este însoțit obligatoriu de următoarele anexe:

- a) caietul de sarcini privind furnizarea/prestarea serviciului**, care stabilește condițiile de desfășurare a activităților specifice serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, stabilind nivelurile de calitate și condițiile tehnice necesare funcționării acestui serviciu în condiții de eficiență și siguranță. Caietul de sarcini se elaborează în baza Caietului de sarcini-cadru al serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare aprobat prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr.358/2019.
- b) regulamentul de organizare și funcționare a serviciului**, care stabilește cadrul juridic unitar privind funcționarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, definind condițiile și modalitățile ce trebuie îndeplinite pentru asigurarea serviciului, precum și relațiile dintre operator și consumatorii acestor servicii. Regulamentul de orga-

nizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se elaborează în baza Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare aprobat prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 355/2019.

c) inventarul bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat. Acest document se perfecțiază în urma desfășurării unor activități, precum inventarierea (în conformitate cu Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017 și Regulamentul privind inventarierea aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 60 din 29.05.2012) și evaluarea (în conformitatea cu Legea cu privire la activitatea de evaluare nr. 989/2002). Pentru detalii privind activitatea de inventariere și evaluare a bunurilor proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale a se vedea "Ghidul pentru autoritățile publice locale". Reorganizarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare în vederea realizării politicii naționale de dezvoltare a sectorului.

d) procesul-verbal de predare-preluare a bunurilor - un document, încheiat în formă scrisă, prin care se certifică transmiterea bunurilor de către autoritatea publică locală și primirea acestora de către operator. Astfel, operatorul primește dreptul de deținere exclusivă și dreptul de folosință asupra bunurilor transmise prin contractul de delegare a gestiunii serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.

După pregătirea acestor documente Primăria sau Clusterul este pregătit pentru a lansa concursul pentru alegerea operatorului regional. Invitația la concurs poate fi efectuată atât prin mass-media atât și prin scrisori cu adresare la operatori.

Este necesar și obligatoriu, până la sfârșitul anului 2022 de a aduce în conformitate cu cerința legală forma organizatorico-juridică a celor 23 de operatori care prestează servicii de AAC pe teritoriul raionului.

Obiectiv specific 3: *Modernizarea și extinderea rețelelor de apeduct în baza clusterelor formate, cu dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă a populației raionului Sîngerei minimum la 80% până în anul 2028.*

Conform Strategiei naționale de aprovizionare cu apă și sanitație a Republicii Moldova (2014-2028) investițiile vor fi alocate în mod prioritar comunităților urbane mari unde deja există rețele care trebuie să fie renovate și extinse. Lucrările de proiectare a rețelelor de apeduct și construcția lor vor fi prioritate pentru perioada anilor 2022 - 2028. Deci, în perspectiva anului 2024 (conform Tabelului 2) este necesar de a proiecta și a construi cu conectare la abonat, pentru orașul Sîngerei minimum **1544** de locuințe, (pentru a atinge 80% pe oraș a locuitorilor conectați) și pe primăriile rurale a raionului minimum **751** de locuințe conectate (pentru a atinge 56% pe localitățile rurale a locuitorilor conectați). Realizând acești indicatori – ”locuințe conectate la servicii publice de alimentare cu apă”, la sfârșitul anului 2024 raionul Sîngerei va atinge ținta de 60% prevăzută în POR NORD (2022 – 2024).

În baza SF, elaborarea căruia este prevăzută în obiectivul specific 1, va fi stabilită lista localităților după prioritate de investiții. Ar fi logic să vedem în acel plan în care localități rurale a raionului vor fi minimum 751 de locuințe conectate până în anul 2024.

La alegerea soluției potrivite de alimentare cu apă potabilă a localităților, în caietele de sarcini la etapa de proiectare, APL I din diverse cauze (lipsă de cunoștință în domeniu AAC, lipsă de consultanță calitativă ș.a.), nu totdeauna iau în considerație soluțiile tehnico - economice identificate în cadrul SF - ca cele mai fezabile. Din aceste considerente, implicarea în acest proces (etapa de proiectare și etapa de construcție) este foarte bene-

fică a OpR, Acest lucru trebuie consfințit în deciziile CR, deciziile consiliilor locale și în Acordurile de cooperare inter-comunitară între APL de nivelul I.

Pentru sfârșitul anului 2028 (conform Tabelului 2) este necesar de a proiecta și a construi cu conectare la abonat, pentru orașul Sîngerei și orașul Biruința **minimum 952 de locuințe**, (pentru a atinge 90% pe oraș a locuitorilor conectați) și pe primăriile rurale a raionului **minimum 6086 de locuințe** conectate (pentru a atinge 76% pe localitățile rurale a locuitorilor conectați). Realizând acești indicatori – ”locuințe conectate la servicii publice de alimentare cu apă”, la sfârșitul anului 2028 raionul Sîngerei va atinge ținta de 80% prevăzută în SNDR (2022 – 2028). Primăriile Sîngerei și Biruința, cunoscând indicatorii-țintă trebuie să identifice străzile orașului unde trebuie să fie construite rețele de alimentare cu apă și viitorii consumatori. Localitățile din zona rurală, în care vor fi construite sisteme de alimentare cu apă, vor fi identificate în SF.

Deoarece, construcția rețelilor de canalizare în lipsa rețelilor de apeduct este **alogică**, este necesar ca indicatorii-țintă din obiectivul respectiv să fie corelați cu indicatorii-țintă din obiectivul următor la indicatorii timpului de realizare – sfârșitul anului 2024.

La situația de astăzi, având conectați la rețelele de apeduct în orașul Sîngerei **4702 gospodării conectate** și în satul Vrănești (ce face parte din primăria Sîngerei) **154 de gospodării, total avem 4856 de gospodării conectate**.

Având ca obiectiv-țintă de conectare la rețele de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești până la sfârșitul anului 2024 **minimum 1544 de locuințe**, vom obține **6400 de locuințe conectate**. Analizând obiectivul-țintă de conectare **minimum 4960 de locuințe la rețele de canalizare** pentru orașul Sîngerei și satul Vrănești până la sfârșitul anului 2024, vom obține **7089 de locuințe conectate la rețele de canalizare** ($2129 + 4960 = 7089$). Astfel, constatăm că avem cu 689 de locuințe planificate de a fi conectate la rețele de canalizare dar fără a fi conectate la rețele de apeduct, ce este **alogic**. Soluția este – de a corecta ținta ”locuințe conectate la servicii publice de alimentare cu apă” la sfârșitul anului 2024 cu **conectarea a minimum 2233 de locuințe** ($1544 + 689 = 2233$). Aceasta presupune că până la sfârșitul anului 2024 în orașul Sîngerei și satul Vrănești lucrările de construcție și conectare a 689 de gospodării la rețelele de apeduct și canalizare trebuie sincronizate. Aceasta presupune un nivel înalt de management al proiectelor de investiție din partea persoanelor responsabile. O soluție ar fi - delegarea competențelor de construcția sistemelor de apeduct și canalizare către OpR.

Pentru sfârșitul anului 2028 vom avea o previziune nouă care constă în necesitatea de a proiecta și a construi cu conectare la abonat, **pentru orașul Sîngerei și orașul Biruința minimum 263 de locuințe** ($952 - 689 = 263$), din care 100 de locuințe pentru orașul Biruința și 163 de locuințe pentru orașul Sîngerei și satul Vrănești.

Pentru primăria orașului Sîngerei este foarte convenabil de a se asocia în cluster sub formă de SRL (V2), deoarece Primăria va avea nevoie de resurse financiare mari în termeni scurți pentru a semna contracte la proiectarea rețelilor de apeduct și de canalizare. În cadrul clusterului sub formă de SRL este posibil de a forma fondul financiar de cofinanțare. Toți membrii clusterului la sfârșitul anului 2022 vor primi decizii de alocare a resurselor financiare în fondul clusterului planificând aceste resurse în bugetul pentru anul 2023. Deoarece în Planul de investiții aprobat primele investiții trebuie să se realizeze în orașul Sîngerei, din acest fond vor fi finanțate lucrările de proiectare pentru primăria Sîngerei. Alte surse financiare din acest fond vor fi alocate pentru lucrări de proiectare pentru alte primării care sunt în listă ca prioritare. În anul următor (2024) contribuția din partea primăriei Sîngerei în fondul de cofinanțare a clusterului va fi folosită pentru a finanța alte lucrări prioritare pentru alte primării din cadrul clusterului.

Obiectiv specific 4: *Modernizarea și extinderea rețelelor de canalizare în baza clusterelor formate, cu dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare a populației raionului Sîngerei minimum la 50% până în anul 2028.*

Conform Strategiei naționale de aprovizionare cu apă și sanitație a Republicii Moldova (2014-2028) investițiile vor fi alocate **în mod prioritar comunităților urbane mari** unde deja există rețele care trebuie să fie renovate și extinse.

Deci, în perspectiva anului 2024 (conform Tabelului 2) este necesar de a proiecta și a construi cu conectare la abonat, pentru orașul Sîngerei **minimum 4960 de locuințe** la rețele de canalizare, (pentru a atinge 85% pe oraș a locuitorilor conectați) și în primăriile rurale a raionului **minimum 708 de locuințe conectate** (pentru a atinge 3% pe localitățile rurale a locuitorilor conectați). Realizând acești indicatori – ”locuințe conectate la servicii publice de canalizare”, la sfârșitul anului 2024 raionul Sîngerei va atinge ținta de 25% prevăzută în POR NORD (2022 – 2024).

Următorul pas în atingerea obiectivului asumat reprezintă proiectarea și construcția rețelelor de canalizare în primăriile rurale a raionului care la moment dispun de rețele de alimentare cu apă și consumatorii au o practică de consum formată. Dar, după cum a fost menționat în obiectivul specific 1, după efectuarea SF va fi elaborată lista investițiilor prioritare conform căreia vor fi cunoscute localitățile rurale în care vor fi construite sisteme de canalizare în perioada 2022 – 2024 și următoarea perioadă 2025 – 2028.

Pentru sfârșitul anului 2028 (conform Tabelului 2) este necesar de a proiecta și a construi cu conectare la abonat, pentru orașul Sîngerei și orașul Biruința **minimum 476 de locuințe**, (pentru a atinge 90% pe oraș a locuitorilor conectați) și în primăriile rurale a raionului **minimum 8322 de locuințe conectate** (pentru a atinge 35% pe localitățile rurale a locuitorilor conectați). Realizând acești indicatori – ”locuințe conectate la servicii publice de canalizare”, la sfârșitul anului 2028 raionul Sîngerei va atinge ținta de 50% prevăzută în SNDR (2022 – 2028).

2.4. Planul de acțiuni

Obiectiv specific 1: Clusterizarea localităților raionului pe baza cooperării APL de nivelul I în cadrul unui sistem comun de management în AAC.					
Proiect/Acțiune	Etapa de implementare	Cost estimativ (Lei)	Responsabil / Partener	Rezultate așteptate	Sursa de finanțare
Decizia Consiliului raional: <i>Cu privire la alocarea resurselor financiare pentru efectuarea studiului de fezabilitate (SF) pentru raionul Singerei, privind stabilirea clusterelor pentru formarea asociațiilor de cooperare intercomunitare (CIC) între APL I, în scopul dezvoltării și managementului sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare (AAC).</i>	Iulie 2022	480000	Președintele raionului, Consiliul raional Singerei	<ul style="list-style-type: none"> Decizia CR referitor efectuarea SF – aprobată; Resursele financiare pentru elaborarea SF – alocate. 	Bugetul CR
Elaborarea caietului de sarcini pentru efectuarea studiului de fezabilitate (SF) privind stabilirea clusterelor în domeniul AAC.	Iulie 2022	Fără cost	Secția Construcție, Gospodărie comunală și Drumuri a CR	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru efectuarea studiului de fezabilitate (SF) privind stabilirea clusterelor în domeniul AAC - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației și stabilirea companiei care va efectua studiul de fezabilitate (SF) privind stabilirea clusterelor în domeniul AAC.	August 2022	Fără cost	Secția Construcție, Gospodărie comunală și Drumuri a CR	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania care va efectua SF privind stabilirea clusterelor în domeniul AAC – stabilită. Contractul referitor SF – încheiat. 	Fără sursă
Elaborarea proiectului Acordului de cooperare inter-comunitară în domeniul AAC și discutarea lui în cadrul ședinței cu Primarii.	Septembrie 2022	Fără cost	Direcția Economie și atragerea Investițiilor a CR	<ul style="list-style-type: none"> Proiectul Acordului de cooperare inter-comunitară în domeniul AAC - elaborat; Proiectul Acordului de cooperare inter-comunitară în domeniul AAC cu Primarii - discutat. 	Fără sursă
Discutarea proiectului Acordului de cooperare intercomunitară (CIC) în domeniul AAC în cadrul dezbaterilor publice în cadrul primăriilor.	Septembrie 2022	Fără cost	Primarii, consiliile locale	<ul style="list-style-type: none"> Proiectul Acordului de cooperare inter-comunitară în domeniul AAC în cadrul dezbaterilor publice în primării – discutat. 	Fără sursă

<p>Decizia consiliului local:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Cu privire la aprobarea proiectului Acordului de cooperare intercomunitară (CIC) în domeniul AAC ;</i> 2. <i>Cu privire la acceptul de a fi fondatori al asociației inter-comunitare în domeniul AAC ca V1/V2 (sub formă de SRL);</i> 3. <i>Cu privire la delegarea în cadrul Grupului de lucru a asociației de cooperare intercomunitare (CIC) în domeniul AAC ca V1/V2 (sub formă de SRL) a reprezentanților săi pe termen de 4 ani;</i> 4. <i>Cu privire la împuternicirea Primarului pentru a semna Acordului de cooperare intercomunitară (CIC) în domeniul AAC și documentele de constituire a asociației intercomunitare în domeniul AAC ca V1/ V2 (sub formă de SRL);</i> 	<p align="center">Octombrie 2022</p>	<p align="center">Fără cost</p>	<p align="center">Consiliile locale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Decizia consiliului local referitor la aprobarea Acordului de cooperare intercomunitară (CIC) în domeniul AAC – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la acceptul de a fi fondatori al asociației intercomunitare în domeniul AAC ca V1/ V2(sub formă de SRL) – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la delegarea în cadrul Grupului de lucru a asociației intercomunitare în domeniul AAC ca V1/ V2 (sub formă de SRL) a reprezentanților săi pe termen de 4 ani – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la împuternicirea Primarului pentru a semna Acordul de cooperare intercomunitară (CIC) în domeniul AAC și documentele de constituire a asociației intercomunitare în domeniul AAC ca V1/V2 (sub formă de SRL) – aprobată. 	<p align="center">Fără sursă</p>
<p>Adunarea de constituire a asociațiilor intercomunitare în domeniul AAC ca V1/V2 (sub formă de SRL) și formarea clusterelor de dezvoltare și management în baza recomandărilor elaborate în cadrul SF.</p>	<p align="center">Noiembrie 2022</p>	<p align="center">Fără cost</p>	<p align="center">Direcția Economie și atragerea Investițiilor a CR, Secția Construcție, Gospodărie comunală și Drumuri a CR, Primarii</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Asociațiile intercomunitare în domeniul AAC ca V1/V2 (sub formă de SRL) – aprobată; ▪ Clusterelor de dezvoltare și management a domeniului AAC în baza recomandărilor elaborate în cadrul SF – fondate. 	<p align="center">Fără sursă</p>
<p>Elaborarea Planurilor de investiții în baza listei investițiilor prioritare în cadrul clusterului (conform SF) de către Grupul de lucru din cadrul asociației de cooperare intercomunitare (CIC) în domeniul AAC.</p>	<p align="center">Noiembrie – Decembrie 2022</p>	<p align="center">Fără cost</p>	<p align="center">Grupul delucru/SRL a clusterului respectiv</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Planul de investiții în baza listei investițiilor prioritare în cadrul clusterului respectiv (conform SF) – elaborat. 	<p align="center">Fără sursă</p>

<p>Deciziile consiliilor locale din cadrul clusterului respective:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Cu privire la aprobarea Planului de investiții în domeniul AAC în cadrul clusterului;</i> 2. <i>Cu privire la alocarea a mijloacelor financiare în fondul SRL de cofinanțare în baza criteriilor elaborate și acceptate de toți participanții CIC (pentru V2).</i> 	Decembrie 2022	Fără cost	Consiliile locale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Decizia consiliului local referitor la aprobarea Planului de investiții în baza listei investițiilor prioritare în cadrul clusterului respectiv (conform SF) – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la alocarea a mijloacelor financiare în fondul SRL de cofinanțare (pentru V2) – aprobată. 	Fără sursă
---	----------------	-----------	-------------------	---	------------

Obiectiv specific 2: Alegerea operatorului unic regional de AAC prin anunțarea concursului la nivel național.

Proiect/Acțiune	Etapa de implementare	Cost estimativ (Lei)	Responsabil / Partener	Rezultate așteptate	Sursa de finanțare
Dispoziția primarului (a celor 26 de primării care dispun de sisteme de AAC) referitor la formarea comisiei de inventariere a sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare și petrecerea inventarierii în termenii stabiliți.	August 2022	Fără cost	Primarul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dispoziția de formare a comisiei de inventariere – primită; ▪ Inventarierea sistemelor publice de AAC conform legislației – efectuată. 	Fără sursă
<p>Decizia Consiliului local (după necesitate):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Cu privire la luarea la evidență contabilă în cadrul primăriei a sistemului/lor publice de alimentare cu apă și de canalizare/după caz în baza rezultatelor inventarierii.</i> 2. <i>Cu privire la luarea în proprietatea publică a primăriei a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare conform inventarierii (după caz).</i> 3. <i>Cu privire de a împuternici Primăria pentru elaborarea documentelor necesare pentru semnarea contractului de delegare a gestiunii a sistemelor de apeduct și de canalizare.</i> 	Septembrie 2022	Fără cost	Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Decizia consiliului local referitor la luarea la evidență contabilă în cadrul primăriei a sistemului/lor public de AAC – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la luarea în proprietate publică a bunurilor de AAC conform inventarierii (după caz) – aprobată; ▪ Decizia consiliului local referitor la împuternicirea Primăriei pentru elaborarea documentelor necesare pentru semnarea contractului de delegare a gestiunii a sistemelor de apeduct și de canalizare – aprobată. 	Fără sursă

Elaborarea caietului de sarcini privind furnizarea/prestarea serviciului, regulamentul de organizare și funcționare a serviciului, inventarul bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat, procesul-verbal de predare-preluare a bunurilor.	Septembrie - Octombrie 2022	Fără cost/la negociere	Primăria, Consultanță externă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini, regulamentul de organizare și funcționare a serviciului, inventarul bunurilor mobile și imobile, procesul-verbal de predare-preluare a bunurilor în domeniul AAC – elaborate. 	Fără sursă, buget local
Lansarea invitației la nivel național privind se-lectarea OpR pentru semnarea contractului de delegare a gestiunii serviciului de alimentare cu apă și de canalizare.	Noiembrie 2022	Fără cost	APL sau Clusterul după formare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Invitația la nivel național privind selectarea OpR pentru prestarea serviciilor de AAC – executată. 	Fără sursă
Decizia Consiliului local: 1. <i>Cu privire la delegarea gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare prin atribuirea directă a contractului de delegare a gestiunii operatorului selectat.</i>	Noiembrie Decembrie 2022	Fără cost	Consiliul local, Consiliul raional (după caz)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Decizia consiliului local referitor la delegarea gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare - aprobată. 	Fără sursă

Obiectiv specific 3: Modernizarea și extinderea rețelelor de apeduct în baza clusterelor formate, cu dotarea locuințelor cu servicii publice de apeduct din surse sigure de apă a populației raionului Sîngerei minimum la 80% până în anul 2028.

Proiect/Acțiune	Etapă de implementare	Cost estimativ (Lei)	Responsabil / Partener	Rezultate așteptate	Sursa de finanțare
Decizia consiliului orașenesc Sîngerei: 1. <i>Cu privire la alocarea resurselor financiare pentru proiectarea rețelelor de apeduct.</i>	Iulie 2022	400350	Consiliul orașenesc Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> • Decizia consiliului orașenesc referitor la alocarea resurselor financiare pentru proiectarea rețelelor de apeduct – aprobată. 	Bugetul local
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrancești.	August – Septembrie 2022	Fără cost	Primăria, ÎM "Apă Canal" Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrancești – elaborat. 	Fără sursă

Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct în termen de 3 luni în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Octombrie 2022	Fără cost	Primăria	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești – stabilită; Contractul la proiectare – încheiat. 	Fără sursă
Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Ianuarie 2023	Fără cost	Primăria, ÎM "Apă Canal" Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești – elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va construi rețele de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Februarie 2023	Fără cost	Primăria, Clusterul	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de construcție a rețelelor de apeduct în orașul Sîngerei și satul Vrănești – stabilită; Contractul la construcția rețelelor de apeduct – încheiat. 	Fără sursă
Construcția sistemelor de alimentare cu apă în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	2023 - 2025	Conform licitațiilor	Primăria, Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> Sistemele de apeduct – construite. Dotarea a 2396 de locuințe noi în orașul Sîngerei și satul Vrănești cu servicii de apeduct. 	Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în satele stabilite prioritate pentru 2022 – 2024 conform Planului de investiții în domeniul AAC în cadrul clusterului.	Ianuarie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în localitățile rurale - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct în termen de 3 luni în localitățile rurale.	Februarie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct – stabilită; Contractul la proiectare – încheiat. 	Fără sursă

Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în localitățile rurale.	Mai 2023	Fără cost	Grupul de lucru dincluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în localitățile rurale - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/comaniilor care va/vor construi rețele de apeduct în localitățile rurale.	Iunie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ În urma petrecerii licitației compania/comaniile care va/vor efectua lucrări de construcție a rețelelor de apeduct în localitățile rurale – stabilită; ▪ Contractul la construcția rețelelor de apeduct – încheiat. 	Fără sursă
Construcția sistemelor de alimentare cu apă în localitățile rurale.	2023 - 2025	Conform licitațiilor	Primăria, Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemele de apeduct – construite. Dotarea a 751 de locuințe noi în localitățile rurale cu servicii de apeduct. 	Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința conform Planului de investiții în domeniul AAC în cadrul clusterului.	Ianuarie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelelor de apeduct în localitățile rurale pentru 2025–2028 și orașul Biruința - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/comaniilor care va/vor efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința.	Februarie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ În urma petrecerii licitației compania/comaniile care va/vor efectua lucrări de proiectare a rețelelor de apeduct în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința – stabilită/e; ▪ Contract/contracte la proiectare – încheiat/încheiate. 	Fără sursă
Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în localitățile rurale și orașul Biruința.	Decembrie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de apeduct în localitățile rurale și orașul Biruința - elaborat. 	Fără sursă

Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/companiilor care va/vor construi rețele de apeduct în localitățile rurale și orașul Biruința.	Ianuarie 2025	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania/companiile care va/vor efectua lucrări de construcție a rețelilor de apeduct în localitățile rurale și orașul Biruința – stabilită/e; Contract/contracte la construcție a rețelilor de apeduct – încheiat. 	Fără sursă
Construcția sistemelor de alimentare cu apă în localitățile rurale și orașul Biruința.	2025 - 2028	Conform licitațiilor	Primăria, Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> Sistemele de apeduct – construite. Dotarea a 6837 de locuințe noi din sate și 100 în orașul Biruința cu servicii de apeduct. 	Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat
Construcția sistemelor de alimentare cu apă în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	2025 - 2028	Conform	Primăria, Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> Sistemele de apeduct– construite. Dotarea a 163 de locuințe noi în orașul Sîngerei și satul Vrănești cu servicii de apeduct. 	Fondul de cofinanțare

Obiectiv specific 4: Modernizarea și extinderea rețelilor de canalizare în baza clusterelor formate, cu dotarea locuințelor cu servicii publice de canalizare a populației raionului Sîngerei minimum la 50% până în anul 2028.

Proiect/Acțiune	Etapa de implementare	Cost estimativ (Lei)	Responsabil / Partener	Rezultate așteptate	Sursa de finanțare
Decizia consiliului orașenesc Sîngerei: 1. Cu privire la alocarea resurselor financiare pentru proiectarea rețelilor de canalizare	Iulie 2022	813000	Consiliul orașenesc Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> Decizia consiliului orașenesc referitor la alocarea resurselor financiare pentru proiectarea rețelilor de canalizare – aprobată. 	Bugetul local
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelilor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	August – Septembrie 2022	Fără cost	Primăria, ÎM "Apă Canal" Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelilor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești – elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va efectua lucrări de proiectare a rețelilor de canalizare în termen de 3 luni în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Octombrie 2022	Fără cost	Primăria	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de proiectare a rețelilor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești – stabilită; Contractul la proiectare – încheiat. 	Fără sursă

Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Ianuarie 2023	Fără cost	Primăria, ÎM "Apă Canal" Sîngerei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești – elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va construi rețele de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești.	Februarie 2023	Fără cost	Primăria, Clusterul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de construcție a rețelelor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești – stabilită; ▪ Contractul la construcția rețelelor de canalizare – încheiat. 	Fără sursă
Construcția sistemelor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești	2023 - 2025	Conform licitațiilor	Primăria , Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemele de canalizare – construite. ▪ Dotarea a 4960 de locuințe noi în orașul Sîngerei și satul Vrănești cu servicii de canalizare. 	Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelelor de canalizare în satele stabilite prioritate pentru 2022–2024 conform Planului de investiții în domeniul AAC în cadrul clusterului.	Ianuarie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelelor de canalizare în localitățile rurale - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de canalizare în termen de 3 luni în localitățile rurale.	Februarie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster	<ul style="list-style-type: none"> ▪ În urma petrecerii licitației compania care va efectua lucrări de proiectare a rețelelor de canalizare – stabilită; ▪ Contractul la proiectare – încheiat. 	Fără sursă
Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în localitățile rurale.	Mai 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în localități rurale - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/comaniilor care va/vor construi rețele de canalizare în localitățile rurale.	Iunie 2023	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> ▪ În urma petrecerii licitației compania/comaniile care va/vor efectua lucrări de construcție a rețelelor de canalizare în localitățile rurale – stabilită/e; 	Fără sursă

				<ul style="list-style-type: none"> Contractul la construcția rețelelor de canalizare – încheiat. 	
Construcția sistemelor de canalizare în localitățile rurale.	2023 - 2025	Conform licitațiilor	Primăria, Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri	<ul style="list-style-type: none"> Sistemele de canalizare – construite. Dotarea a 708 de locuințe noi în localitățile rurale cu servicii de canalizare. 	Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat
Elaborarea caietului de sarcini pentru proiectarea rețelelor de canalizare în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biru-ința conform Planului de investiții în domeniul AAC în cadrul clusterului.	Ianuarie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru proiectarea rețelelor de canalizare în localitățile rurale pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința - elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/comaniilor care va/vor efectua lucrări de proiectare a rețelelor de canalizare în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința.	Februarie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania/comaniile care va/vor efectua lucrări de proiectare a rețelelor de canalizare în satele stabilite prioritate pentru 2025 – 2028 și orașul Biruința – stabilită/e; Contractul/contractele la proiectare – încheiat/incheiate. 	Fără sursă
Elaborarea caietului de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în localitățile rurale și orașul Biruința.	Decembrie 2024	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> Caietul de sarcini pentru construcția rețelelor de canalizare în localităților rurale și orașul Biruința – elaborat. 	Fără sursă
Petrecerea licitației pentru stabilirea companiei/comaniilor care va/vor construi rețele de canalizare în localitățile rurale și orașul Biruința.	Ianuarie 2025	Fără cost	Grupul de lucru din cluster, OpR	<ul style="list-style-type: none"> În urma petrecerii licitației compania/comaniile care va/vor efectua lucrări de construcție a rețelelor de canalizare în localitățile rurale și orașul Biruința – stabilită/e; Contractul/contractele la construcție a rețelelor de canalizare – încheiat /incheiate. 	Fără sursă

<p>Construcția sistemelor de canalizare în localitățile rurale și orașul Biruința.</p>	<p>2025 – 2028</p>	<p>Conform licitațiilor</p>	<p>Primăria , Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemele de canalizare –construite. Dotarea a 8322 de locuințe noi din sate și 285 în orașul Biruința cu servicii de apeduct. 	<p>Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat</p>
<p>Construcția stemelor de canalizare în orașul Sîngerei și satul Vrănești</p>	<p>2025 - 2028</p>	<p>Conform licitațiilor</p>	<p>Primăria , Clusterul din care face parte, ADR NORD, OpR, alți parteneri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sistemele de canalizare – construite. ▪ Dotarea a 191 de locuințe noi în orașul Sîngerei și satul Vrănești cu servicii de canalizare. 	<p>Fondul de cofinanțare a clusterului, contribuția locuitorilor, contribuția OpR, Bugetul de Stat</p>

Evaluare și monitorizare

Monitorizarea Strategiei necesită colectarea, procesarea și evaluarea datelor cantitative din proiectele în curs de realizare și a datelor statistice de la autoritățile publice locale sau agențiile care supraveghează finanțarea investițiilor pentru sectorul alimentare cu apă și sanitație, precum și a datelor care documentează impactul evaluat al investițiilor și compatibilitatea lor cu obiectivele prezentei Strategii.

Monitorizarea și evaluarea sunt orientate spre rezultate: evaluarea progreselor în ceea ce privește atingerea rezultatelor preconizate pentru fiecare fază de actualizare, și nu doar o simplă realizare a tuturor activităților planificate.

Pentru efectuarea monitorizării vor fi folosiți următorii indicatori:

- **indicatori de bază**, care documentează situația domeniului alimentării cu apă și sanitației la nivel național și local înainte de implementarea planului de acțiuni;
- **indicatori de intrare**, care se referă la buget sau la alte resurse alocate proiectelor. Indicatorii financiari de intrare sunt utilizați pentru monitorizarea progresului din punct de vedere al angajamentului anual și plății fondurilor disponibile pentru orice acțiune, măsură sau proiect, raportate la bugetul disponibil și costurile eligibile;
- **indicatori de realizare**, care măsoară direct activitățile îndeplinite în cadrul Strategiei și al planurilor de acțiuni multianuale. Aceste activități reprezintă primul pas către realizarea obiectivelor operaționale ale intervențiilor și sunt măsurate în unități fizice sau monetare. Ex.: numărul de comunități care primesc suport financiar, volumul total al investițiilor etc.;
- **indicatori de rezultat**, care documentează efectele directe și imediate ale proiectelor. Ei furnizează informații despre schimbări cum sunt comportamentul, capacitatea sau performanța beneficiarilor direcți și sunt măsurate în unități fizice sau monetare. Ex.: numărul populației conectate la sisteme noi, etc.;
- **indicatori de impact**, care se referă la beneficiile implementării Strategiei, dincolo de efectele imediate asupra beneficiarilor direcți, atât la nivelul intervențiilor, cât și, mai ales, la nivelul general al planificării. Ei vor fi exprimați în termeni „neți”, ceea ce înseamnă că trebuie scăzute efectele care nu pot fi atribuite proiectelor și luate în considerare efectele indirecte (deplasare și multiplicare). Ex.: creșterea numărului de angajați din mediul rural sau sporirea productivității datorită unor servicii mai bune de alimentare cu apă.

Monitorizarea planului de acțiuni se va efectua de două ori pe an la situația de 1 iulie și 1 decembrie a fiecărui an prin colectarea și agregarea datelor privind investițiile în sectorul alimentare cu apă și sanitație. Evaluarea datelor trebuie efectuată în termeni restrânși (până la 15 zile) pentru a permite conducerii APL de a primi decizii asupra informației primite pe parcursul și până la finele anului bugetar în ajustarea acelor măsuri din plan care deviază de la termenii stabiliți.

Responsabil tehnic pentru monitorizare și evaluare va fi desemnată Direcția Economie și atragerea Investițiilor a CR pentru elaborarea rapoartelor, cu avizarea preventivă a Secției Construcție, Gospodărie comunală și Drumuri a CR, care va confirma veridicitatea datelor parvenite din raion. Rapoartele vor fi transmise Grupului de lucru. Planul de acțiuni va fi actualizat în funcție de evoluția situației. Actualizarea se va efectua de Grupul de lucru care va prezenta propunerile sale CR.

Raportarea.

În cadrul procesului de monitorizare vor fi elaborate anual rapoarte de monitorizare, care vor include informații privind implementarea indicatorilor stabiliți pentru fiecare acțiune în parte, iar la fiecare 3 ani vor fi elaborate rapoarte de evaluare și progres, ce vor determina care este impactul activităților realizate într-un anumit timp și nivelul de implementare a obiectivelor stabilite. Rapoartele de monitorizare și de evaluare vor fi elaborate de Grupul de lucru și prezentate CR.

Rapoartele de evaluare vor include în mod obligatoriu concluzii și recomandări referitoare la înlăturarea deficiențelor depistate în procesul de evaluare. Întru asigurarea implementării acestor recomandări Grupul de lucru poate să propună modificări, în funcție de necesități, în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei.

La finalul implementării Strategiei, urmează a fi elaborat un raport de evaluare finală, care să conțină informații privind gradul de atingere a obiectivelor stabilite și a impactului scontat. În baza acestui raport, prezentat de către Grupul de lucru, se va decide asupra următoarei etape de planificare strategică în domeniul alimentării cu apă și sanitației.